

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Amstelodami, 1672

Panegyricus, Natali Die Academiae Theodorianae Paderbornensis, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-7830

IUDICIUM MELIUS POSTERITATIS ERIT.

*Theodorus Fürstenbergius
 Episcopus Paderbornensis, et S. R. I.
 electus 9. Junij. An. M. D. LXXXV.
 XVIII. et sepultus Paderbornae*

*Dei et Apostolicae Sedis Gratia
 Princeps. natus An. M. D. XLVJ.
 defunctus 19. Decemb. An. M. D. C.
 in aede Cathedrali.*

v

P A N E G Y R I C U S,
N A T A L I D I E
A C A D E M I Æ T H E O D O R I A N Æ
P A D E R B O R N E N S I S,
oblatus ejus munificentissimo Fundatori,

Reverendissimo atque Illustrissimo Principi,

D. T H E O D O R O
E P I S C O P O P A D E R B O R N E N S I
S. R. I. P R I N C I P I, D O M I N O, A C
P R I N C I P I C L E M E N T I S S I M O.

L I B E R I.

De Academia in VVestphalia fundata.

C A P U T I.

Proœmium.

Licet jam, Reverendissime & Illustrissime Princeps, tandem aliquando huic florentissimæ Juventuti erumpere pressam adhuc animis, clausamque lætitiæ, & sua erga Cels. V. studia, condito amplissimo in hac Urbe optimarum artium domicilio jampridem inflammata, publicâ gratulatione testari. Quanquam enim alterum jam annum hoc maximo, præstantissimoque beneficio sanè frequentes utebamur, quoniam tamen necdum publicè propositis iis literis, quibus Pontifex Maximus, & Cæsar Academiæ nobis immunitates & jura concedunt, necessarius
a qui-

quidam splendor deerat, nos quoque gaudia ac vota nostrantisper in hominum lucem, atque oculos proferre verebatur. At hodierno die quis jam obscure ferat sensum animi sui, cum ad earum litterarum promulgationem ex omnibus propè Westphaliæ partibus concursus in hanc Urbem fiant? cum tot mortales in te inhiant, tibi que gratias agere gestiant, à quo liberis suis potiores omni avità paternaque hereditate esse paratas opes intelligunt? cum omnia DEI immortalis altaria, atque templa, perpetuam se jam tibi doctorum, præstantiumque virorum facultatem & copiam debitura fateantur? cum denique ipsa adeò oppida atque vici videantur, si fieri posset, ejicere se sedibus suis, atque ad hoc novum patriæ decus, hanc arcem disciplinarum, hoc munimentum avitæ religionis, seminariumque reip. coram intuendum velle pervolare? In hac communi lætitia, atque plausu nemo non intelligit, quantum flagitii simus admisuri, si ad quos hæc præcipuè tua merita pertinent, non omnibus, quibus licuerit, gratulationis officiis perfungamur. Quanquam hic omnium ardor, atque concursus non modicam ipse per sese nobis præberet gratulandi materiam. Est enim primus beneficii fructus, non indigno benefecisse: proximus non ingrato. Quos quidem immortalis tui beneficii fructus, jam nunc, Princeps Illustrissime, te ferre sentimus, & gratulamur ex animo, quando quidem animadvertis, te, hæc primâ Westphaliæ Academiâ moliendâ non in gentem aliquam inertem, atque à Musis abhorrentem, aut magnitudini beneficii æstimandæ imparem, sumptum, atque jacturam fecisse. Hæc enim hodierna alacritas, & faustæ preces omnium ordinum, perinde atque in communi quadam & eximia fortunæ prosperitate gratulantium, satis ostendunt & quanto vulgò sapientiæ amore teneantur, & hoc tuum beneficium quanti omnes faciendum putent. Sed cave existimes, Princeps Illustrissime, repentinum hunc esse quendam animi impetum jam primùm tantæ rei novitate commotum. Est enim quædam indoles virtutis & sapientiæ, præclaris majorum in-

stituta.

stitutis, exemplisque corroborata, quæ animos ad bonarum artium cupiditatem sponte suâ assiduò rapit, quarum se tantam modò facultatem tuo beneficio nactos esse gloriantur. Repetenti siquidem mihi memoriam præteriti temporis, atque animo recolenti, quæ adhuc fuerit in Westphalia magnitudo ingeniorum, quis ardor discendi, quæ laborum patientia, subit in mentem mirari, quo tandem fato acciderit, ut amantissima laudabilium doctrinarum natio tam diu integrum, atque perpetuum earum emporium desiderarit. Quæ de re existimavi nihil me alienum ab hujus diei splendore & lætitia esse facturum, si pauca apud Celsitud. V. verba facerem: idque ut mihi bonâ tuâ veniâ liceat, etiam atque etiam rogo. Cognosces enim ex iis quæ dicam, si omnes, qui jam inde ex eo tempore, cum primum Westphalia veritatis Christianæ lumen aspexit, has oras tenuerunt, modò à mortuis existerent, nihil ex iis, qui nunc adsunt, de studio erga te, atque officio, nihil agendis gratiis esse concessuros. Erit deinde cur præcipuam tibi quandam felicitatem gratulemur, qui DEI singulari munere id absolveris, atque perfeceris, quod antea tot viri graves, ac sapientes vel tacitis votis optarunt, vel aliquâ duntaxat parte tentaverunt. Discet denique nostra juvenus quousque jam progredi in bonarum artium studiis oporteat, tam certis, & expeditis abs te discendi præfidiis comparatis, sine quibus nostri majores tantâ sunt in iis ingenii, & laborum contentione versati.

C A P U T II.

Quanti Westphaliæ ingenia fecerit D. Carolus Magnus.

Sunt enim ita ferè comparati præstantes animi: citò arripiunt, quæcunque ad veram laudem, decusque pertinent, sibi que turpe ducunt semel inspectam in pura luce veritatem mediocri ardore complecti. Neque eò contenti, simul cum veritate, omnia persequuntur, atque appetunt præfidia & adjumenta veritatis. Vix Christiana veritas West-

phalis illuxerat, cum ita non ejus modo, sed etiam liberalium artium, quarum illa comitatu plurimum gaudet, & operâ utitur, amore sunt capti, ut brevi Carolum Magnum non magis bellicæ virtutis, quàm politæ pacatæque doctrinæ peritum, & acrem æstimatorem, in eam spem adducerent, nulli cæterarum, quæ in ejus essent imperio, gentium, hanc sapientiæ & eloquentiæ gloriâ inferiorem futuram. Nam cum per id tempus inter suos, & Orientalis Imperatoris liberos nuptias conjunctum iri confideret, optaretque religiosissimus Princeps uti hac affinitate ad utriusque Imperii Ecclesias certâ ac stabili inter se concordia vincendas, neque, in tanta populorum, qui ei parebant, multitudine, viri eruditi deessent ac disertis, quibus id negotium cum dignitate mandari posset, tamen eam habuit opinionem ingenii & industriæ nostrorum hominum, ut illos potissimum tantis rebus sustinendis, atque tractandis idoneos esse judicaret. Neque verò unum duntaxat sibi ex eis legatum delegit, (quod tamen in gente præfertim admodum nuper CHRISTO conciliata perhonorificum fuisset) verum in Westphalia quoddam Orientalium Oratorum seminarium instituendum putavit. Itaque iis tabulis, quibus primam in Westphalia Episcopalem Ecclesiam Osnaburgi collocat, diligenter sanxit, ne unquam in ea Latinarum, Græcarumque litterarum studia intermitterentur, quòd inde, conciliatis aliquando nuptiis, potissimum sibi placeret, quodcumque ex usu & dignitate Reip. foret, legatum in Orientem decernere. Quâ re prudentissimus Imperator satis ostendit, quid jam tum sibi de Westphalorum ingeniis polliceretur, quos primam efflorescentes arbitraretur, in luce ipsius facundiæ, omnisque liberalis scientiæ inventricis Græciæ, iis ipsis artibus, quas illa maximè venditare solet, totius Occidentalis imperii dignitatem tueri, & illustrare posse. Neque verò Carolum fefellit opinio. quanquam enim illud ejus de nuptiis consilium Græcorum levitate non processit, non tamen ideo destiterunt unquam nostri homines usque eò præstanti labore ad summam eruditio-

nis

*Krantzius
Metrop. l. 1.
cap. 2.*

nīs gloriam eniti, dum, quorum gratiā Carolus illustre linguarum gymnasium condiderat, subtiliorum quoque disciplinarum publicam sedem aliquando mererentur.

C A P U T III.

Ante, & post Academias conditas è Westphalia egregios sapientiæ magistros prodiisse.

ID quàm maturè sint promeriti vel ex hoc licet intelligi, quòd cùm cæteras ferè gentes, cùm primùm ad Christiana sacra, civilemque cultum traducuntur, complures annos exterorum magistrorum disciplinā antè formari necesse sit & perpoliri, quàm ex iis ulli ad ceteros docendos idonei possint existere, tamen hujus tanta fuit soli benignitas, ut simul coli cœperit, simul sapientissimos antistites proferre. Quid enim Hatumaro, quid Badurado hujus Ecclesiæ primis Episcopis earum artium defuit, quæ in laudatissimis populorum magistris prædicari solent? At hos ex eorum numero fuisse accepimus, quos gente perdomitâ Carolus obsides accepit. Ab his acceptam pietatis litterarumque gloriam plurimi, quorum memoria Ecclesiarum cœnobiorumque litteris consecrata est, non modò propagarunt ad posteros, verùm etiam in longinquas & barbaras gentes incredibili labore sparserunt. Neque enim ignorare potes, Princeps Illustrissime, Westphaliæ primaria Collegia, ac cœnobia, atque in primis finitimam terris tuis Corbeiam, eorum propè omnium fuisse gymnasium, qui ulteriorem Saxoniam, Vandaliam, Daniam primis Christianæ fidei præceptis & bonis artibus imbuerunt. Hinc enim Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Unno, Sigebertus, alique viri immortalitate dignissimi prodierunt, qui morum sanctimonix, & scientiæ copiis, quicquid inter Visurgim, & ultimos Borealis oceani sinus terrarum jacet, impleverunt. Neque vetustis modò illis temporibus tales Westphalia viros pariebat, verùm etiam ante annos

*Adamus
Brem. Chronica
Corbeiensis.*

circiter trecentos, cum nobilissimus equeſter ordo digna ſuis natalibus, ſuaque animi magnitudine in Livoniam expeditione ſuſcepta, populos ad eam diem à CHRISTI ſacris averſos debellare, & ſubjugare decreviſſet, unà cum iis multi indidem pii, eruditiſque homines ſunt profeſti, qui quos illi armis vincerent, ipſi religione, & humanitate excolerent. Cujus rei, ut hitoriarum monumenta deſſent, teſtes eſſe poſſunt nobiles, & locupletes Livoniae Eccleſiae, quae ſe ad noſtram uſque memoriam Weſtphalis ferè praefulibus regendas dederunt. quippe viſum eſt illis æquum eſſe, ut illi Eccleſiarum opibus fruereſſent, quorum eas majores ſuo labore, doctrinâ, praecclarisſque exemplis inſtituiſſent. Hujusmodi hominum incredibile dictu eſt, quantam copiam aluerit Weſtphalia, cum in Eccleſiae Collegiis, religioſisſque domibus omnis Chriſtiane vivendi, rectè ſentiendi, atque dicendi ratio tradetur. Sed cum in iis domiciliis ii fere ſoli formarentur, qui ſanctioris vitae genus inire ſtatuiffent, perſpicuum eſt non perinde ad multos ejus diſciplinæ fructum permanaſſe, atque ſi noſtrarum Academiarum more, omnibus honeſtarum artium amantibus adoleſcentibus promiſcuè patuiſſent. Verum hoc incommodum iis temporibus fuit Weſtphaliae cum pluribus regionibus commune. At poſtquam Principum beneficio ea gymnaſiorum publicorum forma, quae hodie eſt in uſu, tandem increbuit, proprium ejus malum fuit, in tanta praefantium ingeniorum ubertate Academia carere. Quanquam Weſtphaliae Academia defuit, Academiae Weſtphali nunquam defuerunt. Si enim ea quae in Germania & antiquitate, & celebritate nominis caeteris antecellunt, eorum imagines recenſeant quorum ſunt ingeniis, & laboribus plurimum exculta, reperient ab ipſis incunabulis plurimum ſibi ſplendoris à Weſtphalis acceſſiſſe. Certè, ut alios praeteream, cum paucas etiam Academiae haberet Germania, ad Concilium Conſtantienſe, quod conſtat delectum eruditorum hominum florem conveniſſe, à duabus primariis duo Weſtphali viri eruditione & auctoritate praefantes publicè communi conſenſu

fensu missi memorantur. Aderat è Colonia Agrippinensi *Seff. 15.*
 Theodoricus de Monasterio Theologiæ Doctor, qui & verba
 in conventu habuit ad Patres, & in eorum numerum est alle-
 ctus, qui in pestilentem Joannis Husli doctrinam Concilii
 auctoritate, anquirerent. Aderat ex Heidelbergensi gymna-
 sio Conradus de Sufato & ipse Theologiæ Doctor, atque *Seff. 16.*
 apud Ludovicum Comitem Palatinum gratiosus in paucis,
 qui voluntate totius Concilii ad Petrum cognomento de Lu-
 na, qui se Benedictum XIII. ferebat, in ordinem redigen-
 dum, in ultimam Hispaniam, inter alios, legatus est profe-
 ctus. Erfurtum verò inter præcipua sua lumina commemo-
 rat Godeschalcum Grefemundum Meschedensem, clarum in-
 primis rerum divinarum scientiâ, cujus germanus eodem
 tempore Moguntiaci Medicus ac Philosophus habebatur
 eximius Theodoricus. Sed hujus famam in eadem Acade-
 mia filius obscuravit, & ipse Theodoricus, quem Erasmus *Trith. de*
 alicubi hominem appellat ab ipsa natura ad humanitatem, *script. Ec-*
 ad bonas litteras, ad eloquentiam illam verè Atticam, scul- *cles.*
 ptum ac factum. Sed quid necesse est omnium Academia- *Annot. ad*
 rum tabularia excutere, cum sat multa à Westphalis relicta *ep. 9. S. Hiero-*
 teneamus in eorum libris eximix litteraturæ documenta, è *ronym.*
 quibus cognosci liceat, quantum vivi Doctorum exedras
 ornaverint, quorum tanto intervallo, defunctorum lucubra-
 tiones, legentium & laudibus & profectu celebrantur? Ac
 recentibus quidem Academiis cum vigeret etiam illud mi-
 nus comptum, & amœnum, subtile tamen, & argutum dis-
 putandi scribendique genus, Theologiam, ut de ea præcipuè
 loquamur, scriptis illustrarunt, præter Sufatensem, & Me-
 schedensem, de quibus memini, Henricus de Coesveldia,
 Wernerus Rollevincius, Henricus de Hervordia, Herman-
 nus de Soldis Osnabrugensis, Hermannus in Campo, Hen-
 ricus de Werlis, & alii complures, quorum extant plena eru-
 ditionis, ut iis temporibus, ingenii monumenta.

*Humaniores litteras in Germania præcipuo
Westphalorum studio restoruisse.*

AT verò postquam NICOLAI V. PONT. MAX. auspiciis cultiora litterarum studia primùm in Italia revixerunt, cum pleræque omnes Academiae Germaniæ, rationibus sanè levibus retardatæ, quas alicubi persequitur ac refellit Æneas Silvius, ea admittere, & tractare cunctarentur, Westphali nostri tempus hoc demonstrandæ suæ in bonas litteras voluntatis, minimè prætermittendum rati, relictas ab aliis, atque despectas non modò sibi recipiendas, sed etiam ornandas, atque omni ope toti Germaniæ commendandas existimarunt. Princeps tam illustris facti Rodolphus à Langen, vir equestris in Westphalia ordinis, & in maxima Ecclesia Monasteriensi Canonicus fuit. Is enim cum unà cum Mauritio Comite Spilembergio Canonico Colonienfi, & Rodolpho Agricola, in Italia Francisco Philepho, Theodoro Gazæ, aliisque utriusque linguæ instauratoribus dedisset operam, tantosque haberet progressus, ut is, quem modò nominavi, Agricola ab hoc demum viro *aliquando*, ut ipse loquitur, *priscam insolenti Italia, & propemodum occupatam benedicendi gloriam extorqueri posse* consideret; reversus in patriam nihil habuit antiquius, quàm ut ad quarum artium quasi mercatum quendam erat profectus, earum suis popularibus copiam faceret. Ille igitur fuit, ut cecinit quidam, *Primus Melpomenen qui rura in Westphala duxit.*

In Westphala autem? imo verò, si verum amamus, omninò post restitutas litteras, primus Germanorum eruditum carmen scribere cœpit. Scripsit & multa soluto sermone perquam disertè, & veteres illos elegantium artium auctores propè primus, quasi postliminiò, juventuti restituit. Etenim Conradum, è Comitibus Ritbergensibus, Monasteriensem Antistitem, magni animi Principem, suâ auctoritate perpul-

*Lib. de educ.
Liberor. ad
Ladislaum
regem c. 6.*

In epist.

*Alexander
Hegius in
epigramm.*

lit, ut in ludo litterario, qui erat in ea urbe ad D. Pauli, repudiatis barbaris & incultis minimè idoneorum magistrorum præceptiunculis, exemplo, atque instituto earum scholarum, in quibus erat in Italia versatus, vetusti scriptores utriusque linguæ explanarentur. Res variis, ut fit, consultationibus in id tempus extracta est, quo in ea Ecclesia Scholastici munus sustinebat vir magno natalium, & prudentiæ splendore Wennemarus Horstius, ex ea ipsa familia, quæ amplissimum hujus nunc Ecclesiæ Decanum tulit; is ascitis in eam rem viris litteratis è Langii ferè disciplina, atque contubernio, universum Gymnasium Timanno Camenero, cujus extant de Philosophia naturali commentationes, administrandum dedit. Neque verò hic Westphalorum ardor unius urbis finibus coerceri potuit, sed annitente eodem inprimis Langio, ludis, in celeberrimis quibusque oppidis, apertis, omnibus utriusque linguæ, omnisque politioris litteraturæ copiis Westphalia redundavit. Quid quòd Westphalorum studio, ac labore in alias quoque Germaniæ oras permanarunt? Siquidem Daventriæ versabatur Alexander Hegius homo Westphalus, cui Langius, quondam ejus condiscipulus, è bibliotheca, quam secum ornatam, & locupletem ex Italia detulerat, libros à doctissimis illis Italiæ magistris nuper editos in lucem, sanè quàm benignè & ultrò mittebat. His cum ille assiduò volvendis fieret quotidie eruditior, discipulos, atque æmulos studiorum suorum habuit Desiderium Erasmus Roterodamum, Joannem Murmellium, Ludovicum Bavingum, aliosque complures. In his Conradus quoque Goclenius Paderbornensis fuit, qui postea in nobilissima Academia Lovaniensi è primis fuit ejus Collegii professoribus, quod ad illustrandas linguarum præstantissimas sapienter institutum, trilingue dicitur; plurimumque suâ ætate, dicendi laude præstitit. eum hujus artis præcepta tradentem, audit inter alios Adolphus Comes Schaumburgius, qui deinde Colonienfis Antistes renunciatus, veteris fuit religionis instaurator & vindex, plurimumque, Princeps Illustrissime, jam

tum exsplendescentem indolem in tenera tua dilexit ætate. Tulit præterea Paderbornensis ager eadem tempestate Ludovicum Dringebergium, qui ad excitandas easdem mansuetiores litteras, magnis propositis præmiis Selestadium in Alfatiam evocatus, Joannem Reuchlinum, Beatum Rhenanum, Jacobum Wimphelingium, aliosque erudiit, qui deinde insigni scientiæ famâ claruerunt. In Bataviam primus eadem præclara studia, eodem hortante, & adjuvante Langio, Antonius Liber Susatensis invexit, è cujus disciplina Alardus Amsterodamus, doctissimus ac politissimus Lovaniensis Theologus, aliique clari in litteris homines prodierunt. Quo quidem tempore nihil mihi Westphaliæ videtur ad immortalem gloriam præter te unum, Princeps Illustrissime, defuisse. Si enim tui similis quispiam Mæcenas fuisset exortus, qui severas illas veterum Academiarum doctrinas hæc novâ humanitatis, & eloquentiæ dulcedine temperasset, unoque utrasque domicilio collocasset, næ is facilè omnibus numeris absolutam Academiæ formam primus Germaniæ demonstrasset.

CAPUT V.

Westphali naturâ propensi, & habiles ad doctrinam.

E Quidem sic sentio: quantum inter frugiferas arbores, & eas interfit, quæ præter foliorum speciem, & umbram nihil afferunt, tantum ea gymnasia quæ sciendi studia, cum linguarum cognitione conjungunt, iis præstare, quæ soli poliendo sermoni, sunt consecrata. Neque id nostrates fugit, quorum ut quisque est ingeniosissimus, ita non contentus his minoribus artibus, ad sublimiorum rerum disciplinas nativo quodam impetu, quando domi facultas non datur, in longinquas terras rapitur. quod enim est in Germania, aut superioribus annis fuit paullò florentius gymnasium? quis doctorum hominum cœtus? quis denique discendi, ac proficiendi locus, qui non Westphalorum sit ingeniis illustratus? Illi verò quos rei familiaris inopia patrios fines egredi non sinit, non
fatis

fatis illâ aviditate, quâ in his litteris percipiendis sunt versati, quarum erat domi copia, declararunt, quid in iis studiis essent facturi, quæ continent naturale quoddam pabulum præstantium animorum? Quibus tamen Westphalia adhuc publicas sedes nullas posuerat, tamen quàm crebri in ea sunt, & celebres ludi? qui concursus, ardorque discentium? quæ certamina æqualium? quæ cohortationes, & gratulationes parentum? quis labor, & assiduitas magistrorum? Academias profectò commemorare possum, quæ celebritate, & frequentia nullo modo sint cum puerilibus Westphaliæ ludis comparandæ. Quem enim horum nominare possis, qui vastitatem, & solitudinem, ut illæ, metuant? quò, dilabentibus civium populariumque liberis, externos, & peregrinos auditores propè pretio conducere necesse sit? qui fucata libertatis illecebris, & indecoris immunitatibus ad pelliciendam juventutem indigeat? Westphalorum ea semper fuit discendi cupiditas, ut & suis gymnasiis complendis soli sufficiant, & plurimum inde redundet in externa. neque verò multum prensandi parentes, ut filios suos ad studia incumbere patiantur, quippe cum ipsi quoque ruri, atque in mapalibus nati, qui nullam doctrinæ partem attigerunt, non temerè quemquam filiorum litterarum prorsus expertem velint. Itaque diu aliis est prius studendum, quàm studia amore esse digna cognoscant: Westphalos jam inde ab ipsis incunabulis quidam ad discendum genius exstimulat. ut vel inde conjecturâ liceat assequi, quantus sit in Westphalia proventus illustrium ingeniorum. Est enim ingenium quidam mentis oculus, qui quò magis luce gaudet, atque exire gestit è tenebris, hoc est sanior, & ad cernendum, ac perspicendum acutior. Eiusmodi cum tanta sit in Westphalia multitudo, quibus, Illustrissime Princeps, velut inusitatum jubar optatam hodierno die lucem affers, non est metuendum ne unquam desint, qui ad eam accipiendam, & frueandam anhelent, seque ob immortale hoc patriæ decus æternas tibi gratias debere fateantur.

CAPUT VI.

Quibus rebus Westphali ad progressum in litteris adjuventur.

NEquè verò minore contentione Westphali studia persequi solent, quàm arripuerint. est enim huic genti cognata incredibilis quædam industria, quæ exterorum quoque hominum præconium meruit. Sunt enim ab Erasmo hæc ipsa scripta in epistola ad Thomam Morum summum illius sæculi lumen. *Westphalus, inquit, populus, ut vulgò rudior habetur (nempe à tuis Batavis, mi Erasme, politis scilicet hominibus) ita multos nobis dedit summis ingeniis, minimeque vulgari doctrinâ præditos. Non aliud genus mortalium patientius laborum est.* Rara profectò singularique laus. Quæ enim duæ res tam ægrè in uno homine, ne dicam gente, copulantur, quàm ingenii magnitudo, & laboris contentio? ferè enim qui ingeniosi, iidem sibi præfidentes, plurimum otio se dedunt, ne minus ingenii habere videantur, si plus laboris assumpserint. Atqui contrà fieri oportuit. Ut enim quò fecundior est ager, hoc operam coloni remuneratur uberiùs: ita præstantissimum quodque ingenium hoc est fructuosius, quò diligentius, instantiusque colitur. Neque verò parum affert momenti ad promovenda studia Westphalorum, celeritati ingeniorum adjuncta modestia, & ab effrenatis motibus alieni mores. Sic enim plerosque omnes natura comparavit, ut facilè imperare animo suo, suæque vitæ modum tenere condiscant. quo quidem nihil est ad accipiendos sapientiæ fatus accommodatius. Ejus rei video ab harum rerum prudentibus duo argumenta sanè luculenta proferri. Alterum, quòd cum plures ferè è Westphalis, quàm cæteris Germaniæ populis, quotannis propter discendi cupiditatem in alienas terras demigrent, multi item quotannis in patriam se referant, incorruptam tamen adhuc, atque integram ab
omni

omni depravato exterarum gentium more Westphaliam tueantur. Eadem semper in victu cultuque frugalitas: idem in moribus candor: eadem in dictis factisque constantia. Longissimè enim absunt ab eorum errore, qui tum demùm se præclarè peregrinos arbitrantur, cùm quot gentes accesserint, totidem peregrinis vitiis obfiti revertuntur. Itaque cujusmodi eum expressit Homerus, quem imaginem posteris proposuit Sapientiæ, tales plerosque Westphalorum fingit natura, format educatio, confirmat industria, ut non magno negotio & Sirenium blanditias, & artes filiarum Solis prætervehantur impune. id qui norit eum demum scito certissimum ad absolutam sapientiam cursum tenere posse. Alterum quoque indicium facilis & pacatæ naturæ commemorant, quòd nulla Germaniæ gentium plures procreavit, qui in alienis rebus pub. honoribus, atque muneribus vel minore invidiâ sint ornati, vel majore omnium commendatione perfuncti. Nulla siquidem est non dico illustris, & splendida, sed omninò paullò lautior Westphaliæ domus, quæ non aliquos è suis majoribus laudare possit, extra patriam in aliquo vel viri Principis Consilio, vel alicujus reip. Senatu, vel aliquo denique Ecclesiastico, aut civili magistratu iis quoque faventibus versatos, qui se præteritos jure queri posse videbantur. Sic enim induxerunt animum plerique mortalium, ejusque commoda, atque ornamenta civitatis, civium esse oportere. ad ea si alienus aspiret, omnibus est invidiæ telis expositus, quæ quisquis evitare desiderat, eum necesse est usque eò animo posse imperare, ut neque ulla improbitatis significatione nudum latus calumniis præbeat, & se facile in tam excelsò virtutis fastigio collocet, quod nulla invidia possit attingere. Quæ omnia, quid aliud significant, quàm in Westphalorum indole innata atque inclusa singularis cujusdam semina virtutis, quæ si tempestivâ culturâ tantisper foveantur, atque adolescant, dum justam maturitatem assequantur, intellexisti Princeps Sapientissime, brevi Westphaliam universam plurimis, & maximis ornamentis,

atque præsidii non ad suam modò, verùm ad totius Christianæ reip. utilitatem abundaturam.

CAPUT VII.

De aliena à veteri Religione Academia in Westphalia tentata.

Quare nunquam tibi pro eo ac meretur hoc tam diu optatum beneficium, gratiam Westphalia referet. Tu enim primus in media ejus luce campum aperuisti, in quo nostrorum hominum industria, in exiguum gymnasium paucarum nuper disciplinarum compulsa, liberè tandem ad omnem Sapientiam excurrere, cognoscique possit. Tibi debet omnis posteritas, quòd quæ majores nostri litterarum decora, atque præsidia peregrè petebant, ea jam domi, te auctore nascantur, atque ita patriam, quam adhuc parentem tantùm, & altricem suam vocabant, deinceps, tuo beneficio, eorum quoque bonorum procreatricem sint habituri, quæ sola, cùm semel possidere cœperimus, nunquam nostra esse desinent. Est verò aliud quoque quod divinæ providentiæ gratulemur. neque enim mihi tam lætandum videtur, quòd aliquando hoc doctorum hominum seminarium in Westphalia sit conditum, quàm quòd eam mentem veteris, atque Orthodoxæ religionis colenti Principi potissimùm injecerit. Neque enim defuerunt qui secessione ab Ecclesia Catholica factâ, Westphaliam post annos jam demum octingentos veritatem se docturos professi, suis novis opinionibus, Academiarum more, non modò Ecclesiarum opibus, sed etiam Ecclesiasticis Principibus administris extruere gymnasia laborarunt. Fuit in eo numero superiore seculo Arnoldus Burenus, cujus extat oratio sanè verbosa ad Franciscum Monasteriensem Episcopum, non sine præfatione Philippi Melanchthonis. In ea principiò mirificè laudat Episcopum, quòd *incredibili totius propè Germaniæ admiratione*

ratione, à Pontificia illa, ut ipse loquitur, impietate ad puram Christi doctrinam (Lutheri deliramenta dixisse oportuit) se transfulerit. deinde persuadere conatur, ut Westphala juventuti ludum aperiat, qui non solum inferiorum artium tractatione, sed etiam Theologicarum rerum, & Jurisprudentiæ professione nobilitetur. Addit incredibile esse, quanta futura sit istius beneficii gloria: Unum illum ex omnibus Episcopis, quibus unquam Westphala Ecclesia, atque Resp. fuerit commissa, extitisse, qui primus in illam Ecclesiam sacrosanctam Evangelii doctrinam, & in scholam, verè piam, & salutarem institutionem, omnibus ineptiis impiisque somniis ex illis deturbatis, intulerit. Hæc ille. Ac sane si quod unquam fuit tempus oblatum Westphaliæ divinitus, quo meritò poterant omnium animi ad Academiæ cupiditatem erigi, hoc profectò illud fuit, cum amplà, & validâ inprimis Urbe ex Anabaptistarum fanaticorum hominum, & omnis honestæ doctrinæ conjuratorum hostium dominatu, in libertatem vindicatâ, omnes vehemens quoddam demetissimæ illius inscientiæ, atque barbariæ, tam recenti malo, odium percepissent. Itaque post receptam urbem, eorum qui ludum in illa litterarium, de quo nuper dixi, celebrabant, duo admodum millia censâ fuisse accepimus. Cùm ergo ad minorum, ut ita dicam, gentium artes, tanti concursus fierent, quid futurum fuisse putemus conditâ Academiâ, in qua sublimiorum quoque doctrinarum studia viguissent? Sed nimirum hujus meriti gloriam DEUS tuæ Celsitudini, Princeps optime, reservabat. Neque verò, quâ fuit in nos bonitate, commisit, ut civitas vixdum illâ turbulentissimâ tempestate perfunctâ, eis cathedras, & subsellia erigeret, qui primi ejus commovendæ duces extiterant. Quis enim est rerum illo tempore gestarum tam rudis, qui nesciat Lutherianos priùs in Catholicos, quàm in Lutherianos Anabaptistas, coortos, his faces ad rempub. turbendam prætulisse? Quis ignorat huic ipsi Francisco, ad quem scribit Burenus, non Anabaptistas modò, sed etiam Lutherianos rerum novarum, & seditionis poenas dedisse? Ac fuit ille quidem deinde, nescio quo illo-

*Vide Laur.
Fabricium
exam. In-
quis. Mo-
nast. c. 7.*

rum

rum temporum fato, cò delapsus, ut haud dubiè eorum partibus faveret, quorum sceleratos impetus antè compresserat: ne tamen ei Episcopatus, Pontificis Max. sententiâ, ut erat institutum, abrogaretur, supremum Canonicorum Collegium, ob magna viri in Ecclesiam merita, intercessit, deditque operam ne quid præterea res Catholica detrimenti caperet. Verùm, quæ, malum, est hujus hominis impudentia? primusne Franciscus sacrosanctam Evangelii doctrinam in Westphaliâ intulit? itane? tot sanctitate & doctrinâ illustres antistites, qui à fundata in his terris Christiana religione Ecclesiam gubernarunt, expertes Evangelicæ doctrinæ fuerunt? quid? antequam Petrus Werthemius ad res novas moliendas Monasterium Marpurgo mitteretur, scholæ in-eptiis, & somniis refertæ erant?

CAPUT VIII.

*Novum Evangelium cum summo Academi-
arum odio natum.*

Scio quæ ille somnia intelligat. nempe Missam, Purgatorium, Sanctorum invocationem, & similia Ecclesiæ Catholicæ dogmata, quæ sapientissimus quisque veterum Patrum complexus est, ut nemini possit esse dubium, quin illi potius somnient, qui ista repudiant. At ego in hoc ipso de quo agimus Academiarum negotio tam planum facio ipsos illos novi Evangelii architectos somniasse, seu potius delirasse, ut ex eo, quod iis circa has artes contigit, in quibus erant indè ab incunte ætate versati, conjici possit, eos cum toti antiquitati in gravissimis fidei decretis somnia objiciunt, omnino de potestate mentis exisse. Quæro enim ex Burenio, num hic ille Philippus, cujus præconio suam orationem commendari voluit, non aliquando Academias, & bonarum litterarum gymnasia sit execratus, & infano odio persecutus? Quæro num meminerit anno Salutis nostræ M. D. XXI. æneis formis excusam esse orationem Didymi Faventini nomine,

mine, contra Thomam Placentinum? num ignoret hujus orationis ab ipso Luthero auctorem laudari eum, de quo nobis fermo est, Philippum Melanchthonem? In ea porrò oratione hæc sunt verba: *Ne nulla essent in Christianismo schola, Academia generalium studiorum, quas modò Universitates vocant, condita sunt. Atque hoc consilio mirum est, quàm placeant sibi, quàm salutare putent, quo non aliud repererunt neque perniciosius, neque magis impium, & quod video non Pontificibus, sed ipsi deberi Satana, qui si quo unquam, hoc certè casu, egregiè imposuit Christiano populo. Equidem sapientem virum fuisse judico Wiclephum Anglum, qui omnium primus, quod ego sciam, vidit Universitates esse Satana synagogas. Et quid dici vel pium magis, vel sapientius potuit? Hæc Philippus alludens ad illud Wiclephi pronuntiatum, quod inter alia Concilium Constantiense damnavit: Academies, Collegia Academica, studia, & insignia magistralia vanâ gentilitate esse introducta, & tantum Ecclesie prodesse quantum prodest diabolus. Ac ne quis dubitaret num hoc odium esset ab ipso genio novi Euangelii, ipse ejus parens Lutherus simul in Ecclesiam furere & bacchari cœpit, Academies omnibus maledictis infectabatur, & exagitabat. Suntne hæc Lutheri verba? Ex isto fumo (de quo S. Joannes in Apocalypsi) prodeunt locustæ istæ, quæ omnes cathedras occupant, omnia gubernacula administrant, ut Academiis ab initio mundi Satanas nihil excogitarit presentius, ad vastandam fidem, & Euangelium toto orbe. Ibidem eas comparat cum valle Tophet, & cum fano Moloch. Alibi appellat asinorum bipedum stabularia: alibi portas, & januam inferi. Est ubi vocet Antichristi lupanaria: Diaboli tabernas: Synagogas synagogarum Satanae. Adjunxit ad hæc & alia convitia, magna & impudentia mendacia. An non est mendacium, Academies Aristotelem Christo equavisse, quantum ad auctoritatem, & fidem? Verbo & ratione docendi solvere mandata Dei? Christum & novum Testamentum longius ex mundo exterminasse, quàm Fudeos, & Turcas? denique in Academiis sub titulo doctrinae Christiana non nisi pugnantißima Christiana fidei doceri? Videntur*

Ep. Lat.
tom. 2. ep.
ad Spalat.

sess. 15.

Lib. de ab-
rog. Missa.

l. de insti-
tuto pueris

Oper. in
Ps. 22. &

l. contra
Cathar.

l. de Missa
privata.

In conc. ha-
bita Kal.

Jan. 1522.
Colmaria
edita.

l. contra
Latomm.

Lib. con-
tra Cath.

Lib. de ab-
rog. Missa.

Conc. Kal.
Jan. Col.

ne Tibi, Princeps Illustrissime, hæc vigilantium, an somniantium? prudentium, an insanorum voces? Sed audi facta. haud paullò dictis stultiora. Anno M. D. XXII. cùm Lutherus metu Caroli V. Cæsaris in Pathmum, ut ipse insolentissimè appellabat, secessisset, interea Wittembergæ Andreas Carolstadius, & Philippus Melanchthon, Lutheriano œstro perciti, cogitarunt quemadmodum doctrinam, quam Lutherus, si diis placet, devocasset de cœlo, factis persequerentur. Ergò, cùm inter alia tam insigne ejus in Academiis odium haud dubiis argumentis perspexissent, juventuti quæ in Academia Wittembergensi studia litterarum æmulabatur, auctores fuerunt, ut combustis libris, spretoque gymnasio in opificum se disciplinam darent. Neque dubitarunt, cujus suafores fuerant, ejusdem consilii duces esse. nam Carolstadius in villa haud longè ab urbe ex Doctore Theologiæ de improvisò agricola, ac rusticus evasit: Philippus qui Philosophiæ magister erat, pistori suam operam navare cœpit. *Hoc tantorum Theologorum decretum*, inquit Staphylus, *fusè longèque dimanavit in plerasque urbes Germania. Et, ut reliquas taceam, scimus Vratislaviæ, & Suidnicia in Silesia biennium ludos litterarios oclusos fuisse, & planè extinctos: nec quicquam ab istorum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacre Scripturæ.* At, inquit, Lutherus, & Philippus, mutatà postea voluntate, auctores ubique fuerunt per Germaniam instituendarum scholarum, neque obscurum est, eos qui eorum instituta sectantur, passim gymnasia habere publicè informandæ juventuti. Principiò non idèò non somniarunt, quòd aliquando suo illo somno excussi aliter, ac priùs censuerunt. Imò verò vel indè liquidò constat somnia fuisse, quòd tunc ab iis damnata & explosa sunt, cùm eos isti sapientiores fuisse confitentur. Deinde est quòd gratias Principibus agamus, qui cùm Anabaptistarum exemplo didicissent, quantum ad perturbandam remp. virium haberet novo Evangelio armata barbaria, maturè ne id malum latius serperet providerunt. *Qua in re videntur mihi fecisse, quod, ut ex Timæo narrat Athenæus, Prætores olim Agrigentini*

*Colloquium
Altenburg.
Surius.
Staph. apolo-
g. p. 3. de
consens.
Euangelic.
§. Bibliista.*

lib. 2.

Etini ebriosis quibusdam juvenibus. Cùm enim hi vino madi-
 di in eam devenissent amentiam, ut cùm in taberna sederent,
 triremi sibi per mare vehi, & tempestate jactari viderentur,
 eaque persuasione suppellectilem omnem, atque adeò lectos
 ipsos, velut allevandæ navis causâ, projicerent foras, exciti
 tali insolentiâ magistratus, insanientes objurgarunt, ac ne am-
 pliùs ad eum modum se vino replerent severè monuerunt. Il-
 li admoniti projicere quicquam desierunt, sed ita ut hærent
 etiam nonnullæ reliquæ delirationis. Nam & Tritones præ-
 tores appellabant, & se ingenti tempestate perfunctos quere-
 bantur, & iis se in patria, velut suis liberatoribus statuas posi-
 turos esse promittebant. Nimirum necdum vini, à quo illa
 v&rsania proficiscebatur, vis tota remiserat. Neque verò fuisset
 quisquam tam v&rsors, qui his hominibus, quicquam supelle-
 ctilis, quod non projectum, & perditum vellet, custodiendum
 priùs daret, quàm essent omni pristinæ aberrationis periculo
 liberati. Atque spectavimus quidem Lutherum, & Philip-
 pum novo Evangelio ebrios, non lances, & lectos, sed optima
 nostrorum instituta majorum, & pulcherrima reipubl. vel or-
 namenta vel subsidia abjicientes. num illi admoniti penitus
 se ab illa infania removerunt? an non quasdam ejus notas est
 intueri? denique an non illa è novo Evangelio profluxit?
 num igitur illa potest, nisi eo prorsus sopito, atque extincto,
 omninò conquiescere? Certè Erasmi, quem credo isti rectè
 de litteris existimare posse non diffitentur, hæc fuit sententia:
 Ubi regnat Lutheranismus, ibi litterarum est interitus.

C A P U T IX.

Philosophia in Academiis non respuenda.

Verùm id jam non ago. satis mihi fuerit ostendisse eos
 manifestò suâ confessione somniasse, qui Catholicis
 Academiis somnia objectare non sunt veriti. Deinde
 non satis tutò iis hominibus Academiarum curam committi
 posse, qui tam flagitiosè delirarunt ut tanquam exitiosas rei-
 pub.

Lib. 19.
 epist. ad
 Tyrckhem-
 rum.

pub. damnarent, præsertim si nonnulla etiam in iis tantæ dementiæ usquam vestigia appareant. Dixi enim horum furorem perinde ut illorum Agrigentinarum non simul totum esse compressum. Id vel ex eo constare potest, quòd etiam postquam Philippus à forno ad scholas rediit, tantisper honores Academici nemini more majorum mandati sunt, donec Electoris imperio intermissus pluribus annis mos aliquando referretur. Sed videor mihi in Burenii quoque verbis quædam observare relictæ stultitiæ argumenta. Quid enim causiæ censes esse, Princeps Illustrissime, cur Burenus nullam suâ oratione Philosophiæ mentionem faciat? cur ante Theologiæ studium solas inferiores artes requirat? Nimirum talem Academiam moliebatur in Westphalia, cuiusmodi ex Lutheri præceptis tunc institui poterat, cum tamen etsi de infinito illo Academiarum odio nonnihil remississe videbatur, tamen Philosophiam, præsertim Aristotelis, necdum concoquere ullo modo poterat. Ita enim ille scripserat anno M. D. XX. in libro de reform. Reipub. Christianæ ad nobilitatem Germanicam: *Suadeo, inquit, ut libri Aristotelis, Physicorum, Metaphysica, de Anima, Ethicorum, qui hæcenus omnium optimi habiti fuere, penitus aboleantur & exterminentur, cum omnibus illis, qui rerum naturalium explicationem & cognitionem se tradere profitentur: cum ex illis nihil vel naturalium, vel spiritualium rerum disci, vel doceri queat.* Neque verò id postea mutavit, quamvis enim libellum composuit de instituendis scholis, tamen cum earum formam describit, multus ille quidem est in prædicando linguarum studio; de Philosophia restituenda nihil præcipit; ut satis appareat, nunquam cum eo in gratiam rediisse. Talis igitur, ut opinor, Academiæ speciem cum animo concepisset Burenus, quæ lustrum esset incientiæ, non sapientiæ domicilium, præclare se meritum de Westphalia speravit, si eam huic genti cupidissimæ omnis liberalis eruditionis obtruderet. Num verò existimavit illam Westphalorum insignem discendi aviditatem, propter quam eorum majores sæpe remotissimas nationes adierunt, modicâ
cogni-

cognitione linguarum, & paucis in aliquot Scripturæ sacræ capita, non è veterum auctoritate, sed è nuper exorta disciplina petitis glossematis, expleri posse? Quid? nullumne unquam crediderunt Westphalorum in sublimiores de divinis hypostasibus, de præsentia CHRISTI in Eucharistia, de procreatione rerum è nihilo, aliisque ejusdem generis locis esse venturum? aut omnes tam hebeti futuros ingenio, ut non sentirent, hæc sine accurata Philosophiæ cognitione, neque satis liquidò explicari, neque adversus hostes Christiani nominis satis pro dignitate propugnari posse? Nam quòd eorum nonnulli respondent, Philosophiæ disciplinas ad liberalem quandam oblectationem animi percipi posse: ut in sacris rebus ullus eis sit locus, id verò minimè ferendum esse, hæc inquam oratio risum profectò prudentibus mover. Quotidianæ enim inter eorum Theologos concertationes, turpissimis, ob rerum Philosophicarum ignorationem, hallucinationibus refertæ satis ostendunt, ebriis hominibus eos esse perfimiles, qui cum se per dementiam negent duce, vel adminiculo ad ingrediendum indigere, ubique tamen titubant, atque offendunt. Quantò tandem abs te sapientiùs factum est, Princeps Illustrissime, cui cum persuasum esset, illas quoque à profanis licet hominibus excultas doctrinas, DEI ad nos munere pervenisse: CHRISTUM, qui sit æterna veritas, ad illa quoque omnia, quæcumque illis rectè tradita sint, suâ auctoritate comprobanda ad nos de cælo delapsam: esse denique eas disciplinas ad res divinas explanandas uberiùs, & validiùs muniendas perquam appositas, iccirco Academiam tuam, more majorum, iis omnibus artibus, quæ omnibus numeris absolutum Theologum decent, instructam esse voluisti? Ita enim retinetur admirabilis ille inter disciplinas concentus, atque consensus, ut cum aliæ sint diviniore fidei lumine patefactæ, atque è cælo ascitæ, aliæ nativis ingenii viribus, & assiduo mortalium studio pervestigatæ, hæc illis pareant, atque ancillentur, & si qua in re lapsæ fuerint, ab illis corriganur: illæ verò earum cum præsidis ad

*s. Augu-
stin. ep. 3.
ad Voluf.*

compescendos hostes, tum ornamentis ad sua illustranda, atque confirmanda utantur.

CAPUT X.

De retinenda Academicarum inter se concordia.

NEque solum divulgæ sunt, atque distractæ ipsæ disciplinæ illorum somniantium importunitate & dementiâ, sed etiam, quod quidem malum multò latius patet, ipsæ Academicæ, postquam hoc novum Evangelium ab inferis extitit, omnem funditus spem mutuæ concordiæ & consensionis amiserunt. Atqui hæc fuit majoribus nostris præcipua Academicarum condendarum causâ, ut veritas multorum sapientum studiis facilius reperiretur, & auctoritate certiùs muniretur. Sic enim homines sapientissimi judicabant, cum in omni disceptatione, tum præcipuè, quæ de divinis rebus instituitur, eruditorum hominum consentientes, conspirantesque sententias magni apud omnes ponderis esse oportere, præsertim si quod versatur in quæstione, diu fuerit antea magnis ingeniorum contentionibus agitatam. Id si in uno aliquo eruditorum hominum cœtu locum habet, quid in compluribus, non modò cœnibus, sed terrâ quoque marique disjunctis? Jam verò ante Lutheri ab Ecclesia discessum, quanta erat omnium Academicarum in iis quæ fide Catholicâ traduntur tuendis, propugnandisque concordia? quàm multa, de quibus nihil dum certi Ecclesia decreverat, jam quodam Academicarum præjudicio explorata tenebantur? quàm multa in iis, quæ ex doctrinæ Christianæ capitibus, adhibita aliarum quoque cognitione doctrinarum, aptè concludi visa sunt, jam pridem tam erant in Academiis recepta, ut iis non assentiri summæ impudentiæ ac temeritatis esse judicaretur? Hoc quasi commune quoddam veritatis patrimonium pro se quælibet fidelissimè custodiebat, & quantum studio ac labore conniti poterat, augebat. At verò simulatque exortus est Lutherus, qui apud imperitos hæc omnia

omnia tantâ gentium ac sæculorum consensione comprobata atque firmata convelleret, tum verò simul excogitatum est aliud Academiarum genus, cui quoniam æternum est bellum cum veritate susceptum, omnia derepentè litibus dissidiisque permiscuit. Hujus generis Academiam Burenus popularibus suis optabat, quæ non modò à Catholicis omnibus dissideret, sed ne spem quidem ullam haberet constantis cum suis gratiæ ac pacis ineundæ. Ad quam enim illa tandem factionem, cum inter illos sint plurimæ, sese applicaret? Ad Flaccianam, an Eberianam? ad Osiandrinam, an Ubiquitariam? An, quod nonnullas fecisse videmus, à Luthero ad Calvinum, id est de calcaria ad carbonariam repentè transiret? Hunc verò ipsum, qui se sequi profitentur, quot jam sunt partium? Cujus verò tandem rationis fuisset, cum in Westphalia tot jam sæculis Academia desideraretur, quæ esset veritatis officina, falsarum in ea opinionum, & litium sedem constituere? Est enim omnino, quod aiebat S. Augustinus: *In ventre Ecclesia veritas manet. Quisquis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur.* Quocirca præclare comparatum erat more institutoque majorum, ne cuiquam dynastæ fas esset Academiam condere, nisi non modò Imperator, verùm etiam Pont. Max. auctor fieret. Existimabant enim nihil esse præsentius ad sedandas opinionum discordias & dissidia doctrinarum, quàm ut honores, qui viris doctis tribuuntur, non modò ab ejus qui toti Imperio, sed etiam qui totius orbis Ecclesiis præest, auctoritate pendeant: ut quoniam, ut est in solenni formula, *hic, & ubique locorum*, eos valere cupiunt, dent quoque operam, ne eorum doctrina cum totius orbis sensu, judicioque ulla in re discrepet.

De Pontificis Maximi in approbandis Academicis auctoritate.

*In consil.
Theolog.
2 part. pag.
165.*

ibid.

Epist. 163.

Non placet hoc Philippo. Quid ita? *Nolunt, inquit, Pontifex, & Imperator propagari veram, & puram Evangelii doctrinam, qualem constat esse harum Ecclesiarum. Ideò his Principibus, & Scholis sunt inimici. E contrà tamen hi Principes verè invocantes DEUM, debent facere officium suum, & constituere honesta collegia docentium, & discantium litteras. Id præcipit DEUS. At quis non videt ea non posse honesta esse docentium collegia, quæ ideò absque summorum Principum auctoritate constituuntur, quòd doctrina in iis tradatur ab illorum sententia, & quod consequens est, à consensione orbis terrarum abhorrens? Sed premit nos Philippus veteris Ecclesiæ consuetudine. Non est dubium, inquit, Ecclesiam Dei habentem scholas, & auditores, seu collegia docentium, & discantium posse, & debere dare testimonia auditoribus, sicut testantur litteræ, quæ vocantur formatæ. Vult inde confici, quemvis suorum cœtum, honores Academicos, sine Pontificis, vel Cæsaris auctoritate mandare posse. quia gradus nihil aliud sunt, nisi hæc testimonia. Non disputo, quàm imperitè gradus Academici formatis veterum litteris comparentur, cum hæ fuerint fidei, & communionis Catholicæ, illi egregiæ cujusdam sint, & præstantis eruditionis testimonia. Sed faciamus inter hæc nullum esse discrimen. Nego valuisse formatas litteras à quocumque cœtu datas: contendo earum vim non solum scribentis iudicio, sed etiam recipientis approbatione niti oportuisse. Itaque S. Augustinus, cum Fortunius Donatistarum Episcopus, Ecclesiam suam Catholicam esse contenderet: Querebam, inquit, utrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset quòd vellem dare? atque addit: Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales litteræ mitterentur,*
quas

*quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus illo jam tempore
 fuisse fundatas.* Falsum igitur est quemvis coetum, qui sibi Ec-
 clesiae DEI nomen arrogaret, formatas litteras, id est, ut
 Philippus interpretatur, doctrinae testimonia, suis audito-
 ribus dare potuisse, quae apud recte sentientes pondus habe-
 rent, nisi essent Apostolicae Ecclesiae sententia comprobata.
 Quaro igitur ex Philippo, num Ecclesia Romana, *in*
qua, ut loquitur idem S. Augustinus, *semper Apostolica Cathedra* Ep. 162.
viguit Principatus, testimonia, quae ab eorum coetibus do-
 ctrinae auditorum tribuuntur, admittat, & probet? Nega-
 bit, sat scio. Quid ergo formatas nobis objicit, cum ex so-
 lae veterum testimonio formatae Catholicam, veram, puram-
 que doctrinam ostenderent, quae non essent a societate Ro-
 mani Pontificis alienae? Ita enim Optatus Milevitanus, Au- Lib. 2. ad
 Parmen.
 gustino vetustior, ut ostenderet suam Ecclesiam esse Catho-
 licam, non Donatistarum; recensitis ordine inde a S. Petro
 omnibus Romanis Pontificibus, usque ad eum, qui sua vi-
 vebat aetate, *cum quo*, inquit, *nobis totus orbis, commercio for-*
matarum, in una communionis societate concordat. Errat vero Phi-
 lippus, cum sperni, & repudiari Pontificis auctoritatem pos-
 se credit, eo quod Christiani, Juliani temporibus proprias ibid.
 scholas, & proprios coetus discipulorum instituerint, tamen si
 ille *edicto prohiberet admitti Christianorum liberos in scholis publi-*
cis. Christianorum enim scholae, Juliani imperio, civilibus
 duntaxat immunitatibus, & commodis carebant, quae sola
 ab Imperatoribus proficisci possunt: laudem vero certae, &
 constantis de religione sententiae earum nulla amiserat, quae
 quidem Romani Pontificis auctoritatem sequeretur. Neque
 enim minus Juliani, ac postea Valentiniani, & Valentis prin-
 cipatu, Catholici, ut probarent, sibi pro veritate, Donati-
 stis pro mendacio dimicationem esse susceptam, illa Optati
 oratione utebantur. *Quae*, inquit, *apud vos veritas inveniri po-* Lib. 7.
test, cui Catholica videtur obistere? aut quod apud nos esse menda-
cium poteris approbare, in una communionem esse cum toto orbe ter-
rarum? Nunquid poteris approbare mendacium, symbolum verum,
 d & uni-

& unicum retinere & defendere? Nunquid poteris approbare mendacium Cathedram Petri, & claves regni caelorum à Christo concessas, ubi est nostra societas? Fateatur ergo Philippus, aut in veterum Formatis litteris nihil ad tuendas Academias positum esse praesidii, quæ sine Pontificis auctoritate, nutuque fundantur, aut certè, si, ut par est, nefas esse putat à sententia ejus ætatis discedere, quâ integram, puramque Ecclesiam fuisse confitetur; Burenianam certè orationem, quam suâ præfatione sibi laudandam putavit, & totum ejus consilium damnet necesse est. Quid enim stolidius, quàm eam Academiam in cælos ferri, cui Pontificis auctoritas ludibrio sit atque despectui, cum gravissimi & vetustissimi Patres, totius orbis consensu, testentur, absque ea veritatem retineri nullo modo posse? Num verò magis Academia sine veritate, quàm mundus sine sole constare potest? Meritò igitur te, Princeps Illustrissime, posteri omnes amabunt, atque in oculis ferent, qui cum, hâc Academiâ fundandâ, viam aperire, & munire velles ad veritatem, eam unam tibi sequendam putasti, quâ tot innocentissimos, sapientissimosque homines ad illam pervenisse, nemo, qui se modò sapere profiteatur, ausit diffiteri.

CAPUT XII.

Contra Jordanem Canonicum Osnaburgensem, qui unam in orbe terrarum Parisiensem Academiam volebat.

VErùm exorietur fortasse nonnemo, Princeps Illustrissime, qui cum in magni beneficii loco ponat, nullam adhuc in Westphalia pravis infectam opinionibus Academiam extitisse, neget tamen etiam rectè sentientium numerum augeri oportere. Sunt enim quidam homines ita tetrici ac morosi, ut qua in re ipsi commodo aliquo sint affecti, in ea cæteros absque eodem versari, ferre nullo modo possint. Atqui ii, si qui tamen erunt, fortasse Jordanis Canonici

nonici Osnaburgensis, qui Rudolpho Habisburgio Cæsare floruit, se auctoritate tuebuntur. Is in libro de translatione Imperii ad Germanos, censuit, quemadmodum una esset Ecclesia Romana, quæ cæterarum mater esset ac magistra, ita satis orbi terrarum esse unam Academiam Parisiensem, à qua bonæ omnes artes, quæ ad orthodoxam doctrinam tuendam & ornandam sint opus, ab omnibus gentibus peti possint. Quæ opinio totius jam propè orbis consensu, & institutis, tot jam exortis novis gymnasiis pridem est confutata. Ac Parisiensem quidem Academiam, propterea quòd antiquitate facilè cæteras omnes antecellat, semperque viris eruditissimis & gravissimis abundarit, equidem omni veneratione complectendam esse judico; præsertim, quòd eam idem ille Carolus, eodem quo hanc nostram, & finitimas Westphaliæ, Saxonixque Cathedralæ Ecclesias, animo illo suo verè magno, & incenso de humano genere bene merendi studio fundaverit. Sed vereor ne parum intelligant, qui hæc disputant, in quo sita sit vera Academia nobilitas, qui totam ejus gloriam angustiis unius urbis finibus terminari volunt: cum hominibus eruditione præstantibus, ex ea, velut equo Trojano, depromptis, atque in alias velut colonias dimissis ac distributis, latiùs multò & fructum ejus, & famam amplificatam ac diffusam esse videamus. Certè hæc ipsa JESU Societas, quæ ut alia complura, toto orbe Christiano, ita hoc Paderbornense gymnasium tuâ, Princeps Illustrissime, voluntate moderatur ac temperat, in Academia Parisiensi primùm est exorta, & decem illi Patres, qui eam primùm certis legibus institutisque devinxerunt, in literis Apostolicis, *in Universitate Parisiensi graduati, & in Theologicis studiis per plures annos exercitati fuisse memorantur.* Quòd si, è Jordanis præcepto, Lutetiæ in aliquo gymnasio delitescerent, iis duntaxat doctrinæ suæ lucem impertivissent, quibus fuisset ad eos audiendos conveniendi facultas, nulla propè jam esset Christiana natio, quæ non aliquot eruditorum hominum millia, quæ postea ex hujus Societatis disciplina

Pauli III.
ann. 1540.
Julii 3.
ann. 1550.

Lib. 2. prodierunt, desideraret. Neque verò, propterea quòd Romana Cathedra à CHRISTO sit constituta, *in qua una Cathedra*, ut loquitur Optatus, *unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus, & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret*: non, inquam, consequens est unam duntaxat Academiam esse debere. Quoniam enim fieri non posset, ut omnes Ecclesiæ partes, instar unius corporis, inter se cohærent, nisi CHRISTI instituto, unius, quod sub aspectum caderet, capitis auctoritate tenerentur, ideò non dubitamus pronunciare cum D. Cypriano Martyre: *Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super Petrum Domini voce fundata*. Quòd si ad idem exemplum formandæ essent Academiae, concluderetur non unam omninò solam, ut argumentabatur Jordanes, sed unam quæ auctoritate, & imperio quodam ceteras contineret, & gubernaret esse oportere. Sed ne id quidem necesse est. Dum enim Academiae inter partes Ecclesiæ, ut verè sunt, censentur, licebit quidem opinionibus, de quibus in utramque partem integra religione certatur, inter se dissentiant: in iis verò quæ capita sunt ac firmamenta salutaris doctrinæ, ne distrahantur in factiones, eadem eas, quæ universam Ecclesiam, auctoritas colligabit.

Epist. 8. ad plebem.

CAPUT XIII.

Cur expediat plures Catholicas Academias institui.

ESt nihilominus hodie quoque nonnullis, quibus est privatus quæstus reipubl. commodis potior, permolesta Academiarum novarum omnis institutio. querunt enim nescio quid de splendore & celebritate veterum gymnasiorum, novis fundandis, quotidie detrahi. Quæ ratio si majores nostros movisset, ne ea quidem extarent, pro quorum isti honore decertant. Etenim ante annum à CHRISTO nato

to

to M. CCC. una, & fortassè altera erat in Germania Viennæ, & Augustæ Trevirorum Academia. Nihil tamen illæ causâ dicere potuerunt, quin proximo consequenti seculo Heidelbergensis, Pragensis, Coloniensis, atque Erfurtensis fundarentur. Aucto, ut sit, numero, illustrior quoque cœpit esse earum utilitas. ergò post annum M. CCCC. Lipsiensis, Ingolstadiensis, Lovaniensis, Rostochiensis, Gripwaldensis, Friburgensis, Tubingensis, Móguntina ad veteres illas accesserunt. Num hæ tamen majoribus nostris multæ visæ sunt? num à novarum studio hæc veterum multitudine sunt retardati? Nonne post annum MD. Wittembergæ? nonne Francofurti ad Oderam? nonne Dilingæ, Herbipoli, Græcii, & aliis Germaniæ locis novæ Academiæ extiterunt? Nimirum si, ut ait Sapiens, *Multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum*, poterantne dubitare, quin è salute esset Reipub. quamplurimis locis accendi studia sapientiæ? Veniebat verò nonnumquam usu, ut exorto bello, aut simili publicâ calamitate aditus ad longinqua gymnasia adolescentibus intercluderetur, quibus multos sæpe annos tam necessariò fructu carendum fuisset, nisi provisum esset à Principibus, ut uno obsepto, alia litterarum studiosis paterent loca. Quid privatorum inopiam commemorem, quibus nisi oblata essent adjuncta discendi, quantas hodie respub. utilitates, & ornamenta requireret? Quid? quòd Ecclesiæ rationes ita flagitare videntur. Quâ enim illi re tam opus est, quàm eruditus Parochis? nam quod oppidum, aut quis vicus paullò frequentior tali non eget? præsertim hæc nostrâ tempestate, qua nisi hominum animi doctorum præfidiis tegantur, vix est ut planorum, & impostorum manus evitent. Jam verò Parochi munus non valdè ab iis expetitur, qui complures annos studia litterarum peregrè suis impensis coluerunt. De publico verò, si quot satis essent, in hanc spem, procul patriâ alerentur, propè in immensum prodirent sumptus, cum opportunitates deesse non possint, quibus minus difficulter sustineantur domi. Adolescentibus verò ipsis utrum

7. de rep.
cap. 4.

*Aeneas Syl-
vius hist.
Bohem. cap.
35.
Naucerus.
Bonfin.*

trum tandem ad disciplinam est conducibilis, in suorum conspectu arctè attentèque haberi, an inter alienos in summa impunitate versari? præsertim cum jam multiplicatis ubique scholis, & breviori repertâ ad eruditionem viâ; iis doctrinis hodie pueri imbuantur, quas vix olim viri degustabant. At illa ætas mollis ac tenera, non certè est ad peregrinandum apposita. quippe facilè remotis custodibus, alienos minusque commodos mores induit. Id quod esset valde proclive, si ad paucas urbes immensi adolescentium greges confluerent, qui neque propter imprudentiam sibiipsis imperare, neque propter multitudinem à moderatoribus cognosci, nedum regi possent. Quod enim sapienter dictum est ab Aristotele, multitudinis, ut rectè gubernari possit, modum quandam esse oportere, id maximè in moderanda teneriore ætate valet, quæ sine intenta observatione, assiduaque custodia diffluit atque corrumpitur. Quod utinam hujusce rei pauciora exempla haberemus, neque liceret Academias florentes olim, nunc rectorum socordiâ eò prolapsas commemorare, ut adolescentes, qui ad eas mittuntur, vix pluribus annis doctiores, at paucis mensibus certò flagitiosiores evadant. Nam quid attinet earum meminisse, quæ à majorum religione desciverunt? videntur ne vel hæ solæ satis justam novis instituendis causam dedisse? Certè cum Joannes Hussus perversis Wiclephi opinionibus imbutus Academiam Pragensem perturbaret, novamque ejus gubernandæ formam suis consceleratis consiliis opportunam moliretur inducere, in paucis diebus tria admodum Germanorum millia cum suis professoribus, viris Catholicis, Lipsiam commigrarunt, ibique novæ Academiæ, in qua sine religionis labe studia litterarum tractarent, fundamenta jecerunt. Ita enim verum esse censebant, ut simul aliqua Academia sese abruperit à societate rectè sentientium, evestigio exoriatur alia, quæ illius damnum novo ardore & industriâ dissolvat atque compenset. Et tamen postquam non modò in plurimis Academiis jactura est facta, verùm etiam tot populosissimæ gentes à nobis avullæ, novis quotidie de
reli-

religione doctrinis ludos aperiunt, erit quispiam Catholicus tam à studio avitæ religionis averfus, ut molestiam capiat animo, cum à viris Principibus tot mortalium errorem miserantibus, opportunis locis gymnasia salubribus, nullâque peste contaminatis litteris excitantur? At enim, inquirunt, Academiarum nostrarum honorem, & antiquissimum decus tot novarum accessione infuscari nolumus. Itane? tot populorum salus vestro isto fumoso nomine vobis est vilior? Quid enim? quacumque circumtulimus oculos, plena sunt omnia naufragiis miserorum. hic si quis unde unde licuerit, validas, novas, omnibus rebus instructas naves contrahat, è propinquo pereuntibus signum ostendet, adnatantes accipiat, omnique ope reficiat, vos scilicet, Viri Sapientes, indignum facinus exclamabitis: obscurari illius navis gloriam, *quâ veſti Argivi delecti viri!*

Petebant illam pellem inauratam arietis. illam unam toto mari requiri, illam conscendi debuisse. illam qui nancisci nequiverit, eum scilicet fluctibus, diis que marinis esse permittendum. Quantò Academiis veteribus esset gloriosius, prognatis novis, acuere studia litterarum, intendere professorum assiduitatem, juvenum animos laudabili æmulatione inflammare, denique partam à majoribus gloriam non socios laborum refugiendo, sed industriâ omni vincendo, tueri ac propagare? Jam verò languentibus studiis, laxatâ disciplinâ, jacentibus bonis moribus, incitum est profectò bonas artes accusare, si tam malis modis acceptæ, nova sibi domicilia circumspexerint.

C A P U T XIV.

Gratia totius Westphaliæ nomine.

DE hac tamen, Princeps Illustrissime, abs te constituta Academia, locorum intervalla, quibus sane non modicis hæc urbs abest à veteribus gymnasiis, omnem eripient querendi & indignandi locum. Quàm verò omnibus

bus Westphaliæ Ordinibus jucundum acciderit hoc beneficium tuum, satis hæc Academiæ tuæ natalem celebrantium, gratulantium, gestientium frequentia, & inusitati plausus ostendunt. Quis enim est omnino summorum, mediorum, infimorum, cujus non os ipsum, atque vultus exultantes tibi gratias agere videantur? Tu enim, Princeps Illustrissime, unus post hominum memoriam, ita de Westphalia univèrsa es promeritus, ut cum ad te una duntaxat Episcopalis Ecclesia administranda delata sit divinitus, tamen eas quoque in quibus Episcopale munus non sustines, Episcopalibus jam tibi meritis, iisque immortalibus obstrinxeris. Quid enim tam dignum Episcopo, quàm in omnem retrò ætatem providere, ut omnibus scientiæ, & integritatis artibus erudiantur, qui sunt aliquando in Ecclesiasticorum hominum numerum allegendi? quàm divinarum humanarumque rerum cognitione præstantes cum inferioris loci Clericos, tum Scholasticos, Decanos, Præpositos, aliosque magnates tanto antè fingere, & formare? Atqui hoc abs te commodum, Princeps Illustrissime, non minùs ceteris Westphaliæ Ecclesiis, quàm huic tuæ, promptum est ac paratum. De quo quidem adsunt viri natalibus, virtute, dignitate spectatissimi, qui suarum tibi Ecclesiarum nomine gratulentur, & quod jucundissimum tibi gratiarum genus esse solet, hoc se tuo beneficio quamprimùm, ac deinceps perpetuò usuros profiteantur. Quid? nobilissimus equester ordo, qui, jam inde à primis harum Ecclesiarum primordiis, suos in iis liberos DEO, Ecclesiæque commodis, & dignitati omnibus seculis consecravit, quantas tibi gratias, & laudes habet, ac dicit, quòd illos in ipsis modò patriæ ulnis, ad omne Ecclesiastici hominis officium, & decus assuefacere, omnibusque necessariis litteris perpolire tuo beneficio liceat, cujus antè gratiâ, magnâ patrimonii jacturâ, exiguo sæpe profectu, longinquis gymnasiis committebantur? Nam quid ego singulorum studia atque gratulationes exequar? Quantas enim spes omnium mentibus hæc tuâ munificentia attulisti? Quis nunc est

est tam humilis, atque inops, qui in hac tam prompta atque expedita ad eximiam quandam eruditionis laudem perveniendi facultate, non aliquos suorum posterorum omni genere litterarum ornatos? non aliquod familiæ præsidium? non aliquod Reip. lumen jam nunc animo præcipiat, atque expectet? Jam verò, Princeps Illustrissime, noli putare non eos quoque qui aliter atque nos de Religione sentiunt, hujus gratulationis esse participes. Abjecerunt illi jam pridem, atque detestati sunt (præter Anabaptistas) veterem illam Lutheri sui Academiis, & honestis disciplinis maledicentis infaniam. Vetant nos spem despondere salutis suæ, qui tamen ab Ecclesia se removerunt, non tamen passi sunt densis illis ignorantiae, ac barbariæ tenebris, quas ille, ne quando claram lucem aspicerent, eis offundere moliebatur, sibi ad eam aditum intercludi. Quòd si quis erit omninò in Westphalia, cui stomachum moveat hæc arx omnis salutaris doctrinæ, adversus eorum errores abs te collocata, is reputet hoc eodem loco posita quondam à Carolo Magno Augusto castra, quibus universam Westphaliam sibi, & CHRISTO subegit. Quis verò post illam victoriam fuit in Westphalia tam demens, qui negaret illa Caroli arma salutem Westphaliæ peperisse? quis ab eo victus est, quin gratias se debere victori fateretur? Ne dubita, Princeps Illustrissime: DEUS castris non jam armorum, & militum, sed salubrium doctrinarum in hac Urbe positus, indè ei salutem instaurare meditatur, unde primùm olim oblata est. Oppugnantur nunc hæc castra, ut quondam illa adversariorum odiis, sed ubi semel manus dederint, agnoscent contra suam se salutem dimicasse. Erunt etiam quibus quæ illis modò terrori sunt, & molestiæ, in deliciis quondam & mella vertantur. Jam enim prospicio compluribus eventurum, quod de se, postquam à Manichæis ad Ecclesiam se retulerat, narrat D. Augustinus: *Lib. de util. cred. cap. 1.*
Nunc, inquit, ubera Ecclesia, post longissimam sitim penè exhaustus, atque aridus tota aviditate repetivi, eaque altius flens, & gemens concussus, & expressus, ut id manaret, quod mihi sic affecto ad
 c *recrea-*

recreationem satis esse posset, & ad spem reducendam vita, ac salutis. Neque enim abesse potest, in tanta multitudine honestissimorum hominum, qui magnis ingeniis, integrisque moribus præditi, nullâ animi perversitate, sed solâ ignoratione veri, nobis se morantur adjungere, quin complures sint futuri, quibus gravis illa, solida, constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, tot bonarum artium fulta præfidiis, inimicas veritati sit opiniones detractura. Quibus detractis, ut nihil est veritatis cognitione dulcius, exardescunt nimirum dolore, quòd vanissimarum rerum specie tamdiu fuerint ab ea percipienda, fruendaque retardati. itaque inflammati amore ejus damni compensandi, toti ad illam penitus intuendam & complectendam incumbunt. Qui quidem æternùm tibi, Princeps Illustrissime, gratias agent, quòd perfecto hoc Gymnasio & aditum facilem aperueris reperendæ veritatis: & eâ repertâ fontem purissimæ & liquidissimæ voluptatis.

FINIS LIBRI PRIMI.

P A-

P A N E G Y R I C I,
D I E N A T A L I
A C A D E M I Æ T H E O D O R I A N Æ
P A D E R B O R N E N S I S,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

L I B E R II.

De Academia Paderbornæ constituta.

C A P U T I.

Proœmium.

Mirificus ille, Princeps Illustrissime, Westphalorum in omnem humanitatem, & scientiam liberalem amor, qui tam uberem hodie omnibus lætitiæ, & gratulationis afferre segetem videbatur, idem nescio quid objecit quorundam mentibus, quod eas angat, neque sinat penitus acquiescere. Prædicant illi quidem tuum istum excelsum, totamque, quoad licet, Remp. bene promeritis comprehendere gestientem animum, meritòque hanc Academiam tuam inter præcipua Westphaliæ decora numerant. Verum ut quisque quod valde diligit, id maximi æstimat, ita sunt nonnulli, qui verentur, ne Academiæ dignitati, quam ipsi omni sibi ope ornandam esse dueunt, hic delectus abs Te locus non ex omni parte respondeat. Negant enim Paderbornam tam magnifico Academiæ nomini parem esse. Quibus principio promptum esset respondere, quandoquidem DEI voluntas ita tulit, ut Tuæ potissimum Celsitudini condendæ

c 2

Aca-

Academiae animus esset, ac facultas, mirum nemini videri debere, si principem Imperii ac ditionis tuae Urbem, praeter aliis hoc ornamento decorandam putaris. Cui enim prudenti venire posset in mentem alienam te potius Spartam ornaturum esse, quam tuam? Ad hoc possem istorum orationem referre, qui Academiam, nisi in ampla urbe, collocari vetant, cum in vicis quoque omni moenium, ac portarum praesidio nudatis nobilia gymnasia sita fuisse prodantur. Atque haec adeo ex Academicis in Remp. non raro fluxit utilitas, ut quae loca humilia, atque abjecta colere coepissent, brevi in visendam magnitudinem, celebritatemque crescerent. Verum hanc nunc quidem oratione non utar. Quanquam enim confidam ex hac institutione Academiae, insignem cumulum ad Paderbornae pristinam dignitatem accessurum, me tamen dies hodiernus admonet, ne in animo cuiusquam hanc patiar opinionem residere, eorum ornamentorum, quibus opus est ad idoneam sedem nobilium artium, ullum ei defuisse. Id quod ego tam firmis, illustribusque argumentis me confirmaturum esse confido, ut tametsi in manu tua fuisset ac potestate, in qua Westphaliae urbe Academiam poneres, ceterisque omnibus consulto Paderbornam antetulisses, nemo id injuriam factum esse, jure queri posset.

CAPUT II.

Academiae fundatio Episcopum maxime decet. Paderborna Episcopatum Westphaliae urbium dignitate prima.

ATque illud quidem nemo non recte, & ordine factum fatetur, quod ab Episcopo, & sacro Principe hoc tam salubre consilium, & cura suscepta sit. est enim finitima procuratori sacrorum, litterarum & doctrinae cura. Nam cum Episcopi proprium sit salutaris doctrinae tradendae munus, sitque ei, si quid minus sanum vulgo seratur, omnis culpa praestanda; praecclare ex eo ratiocinatur Alexius Comnenus,

*In Novell.
const. 6.*

nus, eum cui publicè sit docendi potestas, ad levandum onere Episcopum accedere. Non quòd, ut imperitè quandoque docuit Lutherus, renunciatio Doctorum in Academiis nihil distet ab ordinatione, & initiatione legitimorum Ecclesiæ Ministrorum & Pastorum: Sed velut de Rege sapienter scriptum fecit Xenophon, ei multis auribus, multis oculis opus esse, qui sunt viri rerum usu & prudentiâ excellentes, ita de Episcopo scitè dici potest, ei plura quoque ora esse oportere, quæ populum erudiant. Quocirca decernit ibidem Imperator, ut tametsi Constantinopoli vectigalia doctoribus ab Imperatore sint constituta, ipsi tamen nonnisi ejus urbis Archiepiscopi auctoritate ad docendi munus deligantur. Ex quo observat vir juris consultissimus Petrus Tolosæ, ita rectam rationem flagitare, ut qui in publicis Scholis juventutem erudiunt, ii ab Ecclesiæ Præsulibus potestatem, vectigalia à civili Principe consequantur. In Westphalia autem cum Imperator Carolus Magnus Episcopis jure suo cesserit, atque ita hos populos, ut ipse loquitur, *pro amore illius, qui ei victoriam contulit, ipsi tributarios & subjugales devotè addixerit*, nax is Episcopus omnes penitus officii sui partes intelligit ac perspicit, qui turpe existimat ex opibus, quas civilis Princeps bello partas sponte Ecclesiæ commodis consecravit, non quantum Resp. flagitat, in doctrinarum cultum derivari, quem ille, si eas retinuisset, omni ope alere, & ornare sui muneris esse duxisset. Ac licet omnes Westphaliæ Episcopi in eadem esse causa videantur, tamen quoniam non videbuntur rationes Ecclesiarum exposcere, ut in singulis Academiæ sint: ubi id in quæstionem vertitur, ad quem ex omnibus hæ partes sint deferendæ, equidem censeo eum, cujus Ecclesia dignitate cæteris antecellat, præclarè facturum, si, cum ita tempora Reip. postulabunt, ultrò eas ipse sibi deposcet. Fere enim, cui excelso locum majores nostri tribuendum putarunt, ea Ecclesia opportunitate regionis, splendore, aliisque rebus est ornata, ut cum amplitudinem quandam suo Antistiti possit ejus nomen afferre, verendum non sit, ne sa-

*Lib. 8. de
Instit. Cyri.*

*De rep. l. 18.
c. 3. §. 8.*

*Apud A-
dam. Brem.
cap. 10.*

pietia cultoribus non sit ornamento. Jam verò inter Westphaliae Antistites Paderbornensem obtinere longè principem dignitatis gradum, nemo est qui ignoret, nisi qui in ratione Conciliorum Ecclesiasticorum, Conventuumque Imperialium, & omnis memoria vetustatis rudis sit, atque peregrinus. Et erit quispiam qui miretur, in ea Urbe constitui primam Westphaliae Academiam, in qua tot sæculis sit Ecclesia Cathedralis, cui cæteræ & antiquitate, & opibus, & provinciarum amplitudine, clientelisque florentes non dubitent de honore concedere?

CAPUT III.

Religio Christiana Paderbornâ manavit in universam Westphaliam. Bonæ litteræ in Westphalia ab initio comitata religionem Christianam.

Ann. Francorum, Regino, alii, anno Domini. 777.

Apud Gobelm. in Cosmod. et. 6. c. 38.

DEinde cui dubium est, quin Christiana religio Paderbornâ, velut à capite, in universam Westphaliam permanarit? Etenim gente universâ à Carolo Magno perdomitâ hîc prima Synodus est habita, in qua primoribus, magnâque populi multitudine baptismo lustratâ, salutare primùm rogatæ leges, & jura sancita sunt. Itaque vir eruditus, & pius, qui Arnulfi Cæsaris ætate studiis litterarum, & sanctimoniam florebat, pulchrâ sanè imagine, Paderbornam eum locum esse scripsit, ubi duri ad eam diem, atque instar filicis indomiti Saxonum animi, ferro D. Caroli icti, tandem in scintillam Christianæ fidei emicuerint. quæ scintilla in immensum postea crescens incendium, non Saxones modò omnes, sed Vandalos quoque, aliasque remotissimas gentes corripuerit. Unde idem existimavit Paderbornensi Ecclesiæ rubram crucem pro insigni relictam esse, quòd in ea primùm Saxones, & Westphali cruentis Caroli præliis compulsi, sub hoc CHRISTI signo militare cœpissent. Quid tum postea? dicet quispiam. sit sanè Westphaliæ Religio primùm nata Pa-

ra Paderbornæ. num ideo Academiæ insignibus una digna est? non equidem id nunc pugno: sed tamen æquum esse cenfeo, ut qua ex Urbe tota olim Westphalia hausit Religionis initia, in ea ne ægrè ferat domicilium construi, unde omnium, quæ quidem religioni ancillentur, artium ratio petatur. Equidem ipsas artes existimo, si rogarentur qua in Urbe Westphaliæ certam sibi sedem figi vellent, non aliam delecturas, atque eam, quam Religio, unde in omnes plagas se latè diffunderet, primam optasset. Etenim illæ postquam unà cum Religione indè ab ultima Britannia in has oras navigarunt, omniumque fuerunt ejus periculorum participes, tandem in hac Urbe unà cum illa primùm stabile domicilium collocarunt. Constat enim sanctissimos illos viros, qui ex eadem prognati Saxonum gente, in Britannia, missam sibi Româ & fidei, & doctrinarum lucem hauserant, neutiquam commisisse, ut cognati Saxonix & Westphaliæ populi alterutram ad se non importatam esse jure queri possent. Sic enim viderant à suis illis in Britannia præstantissimis magistris usurpari, ut arctissima semper retineretur inter Religionem, Doctrinamque concordia. Cujus instituti præcipuam sibi laudem vendicat Theodorus Archiepiscopus Dorovernensis, qui natus Tharsi urbe Ciliciæ, à Vitaliano Papa initiatus, in Britanniam venit anno CHRISTI DCLXVIII. Is cum sacris profanisque litteris esset insigniter eruditus, haberetque suorum laborum socium, atque comitem Adrianum Abbatem natione Afrum, virum item doctissimum, mirificum studiorum ardorem in Britannia omnium animis iniecit. Audi enim quid de utroque narret venerabilis Beda.

*Beda lib. 4.
hist. cap. 1.*

Quia, inquit, litteris sacris, simul & secularibus, ut diximus, abundanter ambo erant instructi, congregatâ discipulorum catervâ, scientia salutaris quotidie flumina, irrigandis eorum cordibus emanabant, ita ut etiam metricæ artis, Astronomicæ, & Arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam, inter sacrorum apicium volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod usque hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æquè ac propriam,

*Lib. 4. hist.
Ecc. Angl.
cap. 2.*

ita.

in qua nati sunt, norunt. Neque unquam prorsus ex quo Britanniam petierunt Angli, felicitiora fuere tempora, dum & fortissimos Christianosque habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent terrori, & omnium vota ad nuper audita caelestis regni gaudia penderent, & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros qui docerent. Delectat me, fateor, Princeps Illustrissime, hæc sanctissimi, & eruditissimi Theodori memoria, vel eò, quòd te ejusdem auspiciatissimi nominis Præsulem, sentiam eandem temporum felicitatem Westphaliæ conciliare conari. Quid enim aliud agis, quid moliris, nisi ut Respub. pacis otio, & tranquillitate aliquando reddita, omni divinæ humanæque sapientiæ ubertate perfruatur? Hujus è Theodori ludo prodierunt viri illi sanctissimi Bonifacius, Suibertus, Ewaldi & alii, qui paullò post ejus excessum, ut hanc, vicinasque terras CHRISTO subjungerent, indè sunt profecti. Non enim illi solam religionis, verùm etiam omnis liberalis doctrinæ lucem se afferre profitebantur. Sed nimirum diu nimium nostrates utramque sunt aspernati: diu frustra stabilem in Westphalia sedem, & domicilium quæsierunt. Siquidem inter assiduos fremitus armorum, & rebellium bacchationes nusquam tutò templa, nusquam Scholæ ponebantur. Interea extra Westphaliam, qui è media patriæ jactatione eripi poterant, sub idoneis magistris Westphali adolescentibus Christianis moribus, & doctrinis utcumque tingebantur. Nam Trajecti ludus erat, quem D. Gregorius regebat, D. Bonifacii Martyris auditor. In eo S. Ludgerus, qui deinde primus Monasterii Antistes fuit, erudiebatur, & unà cum eo, ut ipse loquitur, quidam de novella Dei plantatione diebus nostris inchoata Fresonum & Saxonum. Wirceburgi quoque D. Caroli voluntate duodecim nobilissimi adolescentes, D. Burckardi præceptis imbuebantur, è quibus duo primi Paderbornensis Ecclesiæ Præsules sunt delecti. Quid quòd ejusdem Imperatoris instituto Romæ ejusdem gentis quasi quoddam seminarium fuit, quod Schola Saxonum dicebatur, non longè ab æde S. Petri, ut in ipsa quasi Catholicæ Religio-

*S. Ludgerus
in commem.
de SS. Boni-
facio, &
Gregorio.
Vide Baron.
in Mart. ad
10. Nov.*

ligionis arce unà pietatem litterasque condiscerent? At verò postquam Magni Caroli invictâ virtute in Paderbornensi Synodo totius Westphaliæ consensu CHRISTI fides suscepta est, noluit illa sine comitatu bonarum artium ac disciplinarum, quas constantissimas adversis suis rebus comites habuerat, patefactos jam sibi Westphaliæ fines ingredi. Idem igitur dies, eadem Synodus, eadem Paderborna omnium quæ deinde in Westphalia extiterunt, & templorum & Scholarum, uno eodemque decreto fundamenta posuit. Parne erat eam ejus boni expertem remanere, cujus ipsa cæteris urbibus ac terris tamdiu frustra expetitam facultatem obtulerat? Potestne illa indigna videri, quæ omnium disciplinarum honestarum vocibus personet, in qua primùm illa vox audita est consentientis conspirantisque Westphaliæ, ut armis positis, abjectâ impietate, exturbatâ barbariâ, pax, religio, humanitas, & humanitatis parentes bonæ literæ coleantur?

C A P U T I V.

*Olim quoque & inferiores & sublimiores doctrina
Paderbornæ floruerunt.*

Vide, Princeps Illustrissime, quæ mens fuerit majorum tuorum, gravissimorum hujus Urbis Antistitum, quibus non mediocri studio fuit, in ea omnium artium studia nutrire, quibus salutaris fides propagatur atque defenditur. Intelligebant enim Westphalis uti venisse, quod alicubi confirmat Augustinus: *Multis, inquit, profuit (quod* ^{Ep. 20. ad Bonif.} *experimentis probavimus, & probamus) prius timore vel dolore cogi, ut postea possint doceri.* Igitur quo in loco, terrore armorum fortissimi Imperatoris compulsâ Westphalia, Christiana sacra susceperat, in eo providendum sibi putarunt, ne unquam deessent magistri exercitationesque doctrinarum. Quæ tamen si nullo fere tempore omninò jacuerunt, fuit tamen cum eo ardore celebrarentur, ut, præter hodiernum Academiæ

Vita B.
Meinwerci.
c. 52.

nomen, nihil admodum desiderares. Quâ enim tempestate, ut alios præteream, Meinwercus ille Paderbornæ nobilissimum decus, ad clavum hujus Ecclesiæ sedebat, non modò optimi Latinitatis auctores Sallustius, Virgilius, Statius explicabantur, verum etiam florentissimi adolescentes, Rhetoricis, Dialecticis, Arithmeticis, Geometricis, Physicis, omni denique genere liberalis eruditionis informabantur. Ejus vestigiis cum alii deinceps Antistites, tum præcipuè is qui duodecimo loco huic Urbi præfedit, Imadus, ipsius Meinwerci è sorene nepos, institit; qui severissimâ avunculi disciplinâ, à pauxillo puero, ad omnem sanctimonix sapientixque laudem institutus, non commisit, ut tanto viri sanctissimi labore accensa rerum pulcherrimarum studia, suo tempore restinguerentur. Atque utinam vetustatis injuria, atque crebræ hujus Urbis & primariæ Ecclesiæ deflagrationes paullò plura nobis hujus tam præclaræ voluntatis reliqua monumenta fecissent! esset profectò unde liquidò disceremus sapientissimas tuas, Princeps Optime, curas & cogitationes, cum præstantissimis majorum tuorum consiliis ita congruere, ut non tam eorum virtutem æmulando expressisse, quàm ipsos tanto intervallo vivos in Te, spirantesque retulisse videaris. Nunc autem, tuarum quidem virtutum formam integram, & undequaque emicantem splendorem intuemur: illorum autem quæ fuerit species, velut è reliquis nobilium statuarum frustis conjecturâ assequimur. Cujusmodi sunt versus, quos hic ipse Imadus, de quo nobis est sermo, inscripsit vestibulo voluminis pervetusti, in quo sunt Philonis Judæi nonnulla monumenta. Id volumen è miserabili naufragio ornatissimæ bibliothecæ, quam ille bonis artibus adjuvandis extruxerat, tuo Princeps Illustrissime munere, unâ cum aliis præstantissimis libris, in Collegio nostro visitur. Versus porrò Imadi sunt hi:

Ecclesia CHRISTI, sanctæque DEI Genetrici,

Offert hunc librum devotus Præsul Imadus.

Quibus verbis ostendit sapiens Antistes, non sibi modò cu-

ra fuisse, ut perpetuò Religionem honestis artibus copularet, sed etiam cum immortalium ingeniorum partus ad locupletandam his talibus Ecclesiam perquireret, id perinde DEO gratum existimasse, atque si aras & templa poneret. Qui ita de codicibus, mutisque membranis sentiebat, quid is se facere credebatur, cum ipsos adolescentum animos, quorum paullo post innocentiam atque doctrinam Ecclesiam dignitas niteretur, optimis disciplinis imbueret? Si enim qui rudes hominum animos CHRISTO conciliant, ii quoddam sacrificii genus, ut est apud Apostolum, DEO faciunt, nihilne operantur, qui ipsos plurimorum magistros mox futuros omniam litteraturam expoliendos curant, quam sit opus ad tam augustum, & humano generi salutare munus pro dignitate sustinendum? Equidem nihil dubitem negare ullam hecatomben DEO perinde decoram gratamque esse potuisse, atque ornatissimus ille nobilium adolescentum cœtus, qui illis temporibus in Paderbornensi Ecclesia, cum omnium præstantium artium scientiam percepissent, alii ad alias Ecclesias regendas vocati, illustribus suam quisque promeritis ornaverunt.

Rom. 15.
2. 16.

C A P U T V.

Viri sanctitate & doctrinam illustres, qui è Paderbornensi Gymnasio prodierunt.

IN iis fuisse legimus Unwanum Meinwerci, atque Imadi propinquum, qui è Choro Paderbornensi, ut loquitur Adamus, assumptus, atque à S. Henrico Archiepiscopus Bremensis renunciatus, satis ostendit, præclara se quædam Paderbornæ sapientiæ & virtutis rudimenta posuisse. Hic est enim ille Unwanus, qui Bernardum Saxoniam ducem res novas adversus Henricum sanctissimum Cæsarem molientem, omnes Saxoniam Ecclesias inaudito scelere vexantem, & quod nefas est dictu, Vandalorum gentem per summam

Adam. Bremen.
mens. c. 86.

impietatem à Christianis sacris ad Ethnicam superstitionem
 minis armisque cogentem fregit, ac domuit. Ille perpetuâ
 necessitudine doctissimis viris jungebatur, quos partim nus-
 quam ab latere suo dimittens, omnibus in negotiis adhibe-
 bat: partim ad traducendos ad CHRISTUM populos in
 Daniâ, ac Norwegiam amandabat. In illo tanta erat flu-
 xarum opum despicientia, ut non dubitaret, ingentibus Ec-
 clesiæ suæ sumptibus atque jacturis, Aquilonares Reges po-
 pulosque prensare, & dum eorum animos CHRISTO conciliaret,
 suarum fortunarum detrimenta in lucro ponere. E-
 ducatus est deinde Paderbornæ cum Imado S. Anno Archie-
 piscopus Coloniensis, ut refert auctor vitæ B. Meinwerci.
 neque refert, quòd ejus institutio à Lamberto Schafnabur-
 gensi, & aliis, Ecclesiæ Bambergensi attribuitur. Id enim
 eò factum esse suspicor, quòd idem deinde Bambergensis Ec-
 clesiæ Scholasticus fuit, atque ita cum in utraque litteras di-
 didisset, potius habita est ratio ejus, in qua præterea docuisset.
 Facile quoque induxerim animum, propter incredibilem
 D. Henrici in utramque Ecclesiam amorem & pietatem,
 tantis munificentiae documentis testatam, eâ tempestate sin-
 gularem quandam Paderbornensi, cum Bambergensi Eccle-
 sia amicitiam ac societatem intercessisse. nam post mortem
 quoque D. Henrici, Poppo Paderbornensis Episcopus, qui
 Imado successit, Bambergensis Ecclesiæ Præpositus fuerat:
 ut jam non sit necesse peruestigare, quemadmodum fieri po-
 tuerit, ut idem S. Anno & Bambergæ, & Paderbornæ sit
 eruditus. Porrò de S. Annonis laudibus dicere quid attinet?
 Cui enim ignota est illius viri prudentia, qui Henrico III.
 Cæsare necdum ad regnandum maturo, cum ejus esset tutor
 designatus, universum imperium aliquot annos suis humeris
 sustinuit? quis de ejus facundia nihil legit, quo dicente com-
 plorantium gemitu templa personabant? Nam morum fan-
 ctitas tot miraculis confirmata divinitus, & publicis Eccle-
 siæ factis consecrata latere neminem potest. Annoni jungi-
 tur ab auctore vitæ B. Meinwerci, in Gymnasio Paderbor-
 nensi

Cap. 52.

Alis IV.

Ibid.

nenſi condiscipulus, Fridericus Monasterienſis Epiſcopus, nempe is qui ſextusdecimus eſt ordine, ſi Krantzio credimus, Marchionis Miſniæ filius. Hic quantum ex Annonis & Imadi contubernio ac condiscipulatu profecerit, perpetuâ in viros doctos voluntate, & ſingulari quâdam excelſitate mentis oſtendit. Fortè cùm Monasterium veniſſet, repperit viros Eccleſiaſticos non paucos, doctos juxta ac pios, laudabilem inter ſe quandam Religionis & litterarum ſocietatem coiſſe. Ad hunc cœtum, ut eſt in excellentibus ingeniis inſatiabilis proficiendi cupiditas, ſeſe eveſtigio aggregavit. Factus deinde Epiſcopus ædem Sacram D. Mauriti in ſuburbano extruxit, fundatoque ad eam honeſtiſſimo Canonico- rum Collegio, quantum in ſe fuit, providit, ne unquam Eccleſiæ ſuæ eorum hominum copia deeſſet, quorum inſtitutis ac moribus plurimum ducebatur. Et quanquam, cùm inſulâ Magdeburgenſi à plurimis digniſſimus judicaretur, Weziloni D. Annonis germano poſthabitus eſt, tamen nihil animo fractus, aut dejectus, illuſtre de ſe documentum dedit, non eſſe quòd, qui jam indè ab adoleſcentia virtutum ſibi & ſapientiæ ornamenta pararunt, altiorem aliis dignitatis gradum invident, cùm in eorum ſit manu, in quocumque fuerint collocati, proprium ei quoddam decus ac ſplendorem impertiri. Hos conſecutus eſt S. Altmannus, qui, ut loquitur ejus vitæ ſcriptor, Paderbornæ ad regimen ſcholarum delectus, multosque annos eo munere præclare functus, primùm Præpoſitus Aquisgranenſis, ac deinde Epiſcopus Patavienſis eſt renunciatus. Is in conventu Triburienſi, ubi Henrico Tertio Imperatore graviffimorum criminum à Principibus reo facto, atque à Gregorio VII. Pont. Max. ſacris interdicto, de ſumma Reipub. agebatur, unâ cum Sigehardo Patriarcha Aquileienſi, ejuſdem Pontificis vicem egit, *vir*, ut ait Lambertus, *Apoſtolica converſationis, & magnarum in Chriſto virtutum*. Neque verò præteriri debet Vigelinus, vir longè ſanctiſſimus, quem Hoſſatorum, plurimorumque ad Aquilonem populorum Apoſtolum rectè di-

Metrop. l. 5.
c. 8.

Chron. Mo-
naſt. MS.

Edita à V.
Cl. Sebaſt.
Tengnagel &
Bibliotheca
Caſarea.
Lamb.
Schäſſn.
an. 1076.

*Helmoldus
histor.
Slav. l. 1.
cap. 43.
Krantz. l. 6.
Metrop.
cap. 2. Sa-
xon. l. 5.
c. 29.*

xeris. Ad eorum salutem procurandam cum esset designatus à DEO, essetque insigni vitæ integritate, sed minimè pari doctrinâ præditus, hujus ei quoque comparandæ casum obtulisse dicitur. Versabatur Vicelinus in ulteriori Saxonia, in familia feminæ illustris, cujus teneros liberos erudiebat. fortè, ut inter potentium asseclas & familiares fieri solet, fuit qui herilem illi gratiam, felicesque successus invideret. Is cum summa viri innocentia nullam obtrectandi materiam daret, inscientiam exagitare aggreditur. Promit versum ex Achilleide Statii Papinii, cujus explicatio aliquid supra vulgus eruditionis exposceret. Eum locum sibi explanari convitio flagitat. hic, cum bono Vicelino hæreret aqua, ille scilicet illudere, & exprobrare, quòd ipse rudis & imperitus alios se docere posse confideret. Pupugit hæc oratio, ut minimè malum, ita neque vilem abjectumque animum. Ergò dolore dissimulato, atque in discendi studium converso, Paderbornam advolat, ubi sub Hermanno viro doctissimo, de omni propè genere doctrinarum scholas celebrari cognorat. Ibi tantum progressionis brevi habuit, ut magistrum subinde in docendo sublevaret, & secundas partes ageret, mox etiam Bremæ Ludum ipse administraret. Aliquot post annis, cum ferre non posset in Slavorum, sive Vandalorum gente, quorundam scelere, fidem Christianam vulgò abjici, atque prodi, sanctius quoddam docendi munus est exorsus. Trajecto siquidem, cum aliquot ejusdem propositi fociis, Albi, & factâ ab Henrico Vandalorum Principe potestate, viginti quinque ipsos annos per incredibiles ærumnas, summamque vitæ sanctitatem, toto animo ad revocandos ab Idolis ad CHRISTUM populos incubuit. Ad extremum ab Hartwico Hamburgensi Archiepiscopo, Aldenburgi, quæ Ecclesia complures annos Slavorum furore deserta squallebat, jam grandis natu Episcopus est constitutus. In quo dignitatis gradu nihil de illa pristina docendi, miserisque ad frugem reducendi contentione remisit, neque unquam remisisset, nisi plura quotidie pro DEI gloria sanctè

sanctè facere, & fortiter pati meditantem mors oppressisset, atque ad partem tot laboribus in cœlo palmam aliquando vocavisset. Hos tales ac tantos viros, cujusmodi vix singulos singulæ ætates ferunt; uno fermè seculo omnes Paderborna formavit, vel perfecit, quo tempore non in ea modò à civibus, sed etiam ab exteris simul de Christianæ virtutis, simul de ingenuarum artium gloria certabatur. Tunc omnibus persuasum erat, flagitium esse, si, cum parens liberis patrimonium augere laboraret, animi bona, quibus Reip. profint, habeant necne, flocci non faceret. Tunc majorum insignia, & natalium splendor ei probro censebantur esse, qui, dum per ætatem liceret, propria sibi decora non quæsisset, quibus relictam à progenitoribus claritudinem tueretur, & augetet. Tunc seriò sentiebant viri Ecclesiastici dignitatem illam sui ordinis, quam majores nostri, præ cæteris gentibus, opibus, clientelis, dititione florentissimam esse voluerunt, sine Christianæ sanctitatis, & rectæ scientiæ studiis, in quibus omnis eorum vera gloria vertitur, retineri nullo modo posse. Tunc denique Antistites perinde erant animati, atque Te, Princeps Illustrissime, nunc videmus: ut me hæc ipsa reputantem spes oblectet fore, ut, cum Tu nobis Meinweri ei atque Imadi felicia tempora restituas, si hæc juvenus ad omne decus nata, tuis sapientissimis consiliis, optatisque respondeat, ex ea Annonas, Altmannos, Vicelinos aliquando videamus.

C A P U T VI.

*Paderborna Imperatorum in VVestphalia
proprium domicilium.*

S Pero equidem neminem fore tam duri oris, qui, cum tot Reip. lumina se Paderbornæ exortum lucemque suam acceptam ferre testentur, etiam ambigat, sitne Paderborna præstantibus ingeniis percolendis idonea. Potest tamen

tamen horum sententia sapientissimorum Principum auctoritate confirmari. Sic enim adhuc in deligendo constitutendis Academiis loco observatum est à prudentibus: quibus in Urbibus Principes commorantur, eadem operà gymnasii celebritate dignas judicari. Primum enim hoc amore Principem in bonas litteras esse oportere, ut eas, quantum fieri potest, assiduò in oculis atque in sinu ferre desideret. Deinde magni referre ad integritatem doctrinæ conservandam, juvenumque licentiam refrenandam, ipso Principe, gravissimisque viris, quorum consiliis in Rep. utitur, arbitris, tractari studia litterarum. Denique, quæ in eligenda sibi sede Principes sequi solent, cæli salubritas, soli ubertas, atque amœnitas, eorum quæ ad victum cultumque pertinent vilitas & copia, secura pax, & tranquillitas, aliæque ejusdem generis commoditates sunt ex ipsæ, quas spectare Academiarum institutores jubentur. Tametsi verò quibus locis ii quoque Principes se tenent, qui non in summo sunt totius Reip. gradu, pleraque minimè abhorrent à rationibus hominum litteratorum, tamen quoniam neque illi provincias habent amplissimis regionibus terminatas, neque omnes provinciæ pares rerum omnium honestarum commoditates, perspicuum est, eas demum urbes, ante alias, bonarum artium gymnasiis accommodatas esse, quas supremi Reipubl. Principes suo domicilio cohonestant. Porrò quamvis in Westphalia nunquam Imperatores nostri stabilem ac perpetuam sedem constituerint, tamen quotquot adhuc in ea versati sunt, non obscurè præ se ferre visi sunt, si quæ eos Reipubl. utilitas in Westphaliam accerferet, non alibi libentius, quàm Paderbornæ habitaturos esse. Atque ut à D. Carolo Magno Augusto exordiar, qui primus hanc terram non tam vestigiis, quàm victoriis peragravit, ubi ille crebrius, ubi diutius morabatur? Ubi contrahebat copias? ubi festas vires recreabat à prælio? ubi audiebat supplices? ubi jus dicebat populis? ubi respondebat legatis? ubi habebat consilium? ubi leges ferebat? Nonne Paderbornæ? Huc ille anno

*Ann. Franc.
Regino. Etc.*

CHRISTIANUS

CHRISTI DCCLXXVII. omnes fermè Saxonix primores congregatos Christiana sacra fufcipere, & facramentum dicere coëgit, nunquam fe à JESU CHRISTI fide, nunquam à fuo pofterorumque imperio defcituos. Si fallerent, nihil cauffæ dicturos, quin capite deminuti, libertate, fortunifque omnibus multarentur. Hic eodem conventu tres Saracenorum Principes indè ab Hispania profecti, funt auditi. Huc anno DCCCLXXXIII. ante illuftrem illam victoriam, cum ingenti ad Hafam amnem proelio propè eft debellatum, fuos conduxit exercitus. Hic biennio poft, iterum Concilium habuit, cum à Carolo Juniore ipfius Magni filio Weftphali ad Luppam fufti fugatique effent, unaque jam illa deliberatio perfectam, constantemque Reip. quietem moraretur, quemadmodum Viticindus, & Abbio perduellium duces, in Regis poteftatem venire poſſent. id quod haud multò poſt eft adeptus. Denique qui tandem potuit luculentius demonſtrare, quanti ex omnibus Weftphalix urbibus unam faceret Paderbornam, quàm cum anno DCCXCIX. Leonem III. Pont. Max. inauditâ crudelitate à conſceleratis Quiritibus linguâ oculifque captum, & urbe profugum accepit? Erat in Carolo ſingularis adverſus excelfiſſimum illud Apoſtolica dignitatis faſtigium pietas, & obſervantia. Erat Leonis ea virtus & innocentia, quæ ob admirabilem exactâ linguâ, erutiſque oculis videndi ac loquendi facultatem conſervatam divinitus, vel in privato coli mereretur. Ipſa denique tanti viri calamitas omnibus ſe officiis, atque honoribus leniri, & compenſari poſtulabat. Ad hæc omnia delegit Rex ſapientiſſimus Paderbornam, quæ una tam anguſta illi viſa eſt, ut non modò duos ſimul ſummos orbis Chriſtiani Principes capere, & complecti poſſet: ſed etiam cum alterius, qui hoſpitiſ invitabat magnitudine animi paria facere, alterius qui accipiebatur ita diuturnum, & acerbum dolorem, luçtumque demere, ut honori non deeffet. Neque verò hoc Imperatoris omnium maximi de Paderborna iudicium, unâ cum ipſo extinctum, ſepultumque eſt; ſed pervafit, ac permanavit

*Anaſtaſius
Bibliothec.
in vita Leo-
nis.*

*Annales
Ludovici,
qui Astro-
nomo tri-
buntur.*

Ann. Fran.

*Anselboldus
in vita S.
Henrici.*

*Ditmarus
Chron. 6.*

Idem l. 7.

*Vita Beati
Meinweri.
c. 78.*

vit ad posteros. Siquidem Ludovicus Imperator cognomen-
to Pius Caroli M. filius, anno CHRISTI DCCCXV. cū
Haraldus Danorum Rex ab æmulis regno pulsus in ejus fi-
dem atque clientelam se contulisset, opemque posceret, non
solum Saxonix, sed etiam Vandalix proceres huc coëgit ad
commune consilium, cū de his auxiliis Dano ferendis, tum
de cæteris Reipubl. commodis. Hujus quoque filius item
Ludovicus, cui in partitione aviti regni ulterior Germania
obtrigerat, postquam Obotritos defectionem molientes, cæso
eorum rege Gozzomvile, bello domuerat, anno proximo se-
quenti, qui fuit à CHRISTO nato DCCCLXV. Paderbornæ
generalem conventum habuit, cui & fratrum ejus Lotharii
Cæsaris, & Caroli Galliarum Regis, atque etiam Norman-
norum, Slavorum, Bulgarorum legati interfuerunt. D. ve-
rò Henrici Imperatoris, ut sanctitate, ita rebus domi, atque
militix sapienter & fortiter gestis longè clarissimi, egregiam
in hanc urbem voluntatem, quā tandem oratione conse-
quar? Num dies ullus Paderbornæ illuxit gloriosior quarto
Idus Sextiles (qui D. Laurentio Martyri sacer est) ANNI
MII. quo die D. Kunegundis Augusta, D. Henrici non
tam Imperii, quàm cælestis cujusdam castimonix consors,
in oculis ipsius Cæsaris, atque omnium propè Germanix
Principum, à Willigiso Archiepiscopo Moguntino in æde
sacrarum principe, imposito diademate ritè est inaugurata?
Quando verò Henricus deinde pedem unquam in Westpha-
liam attulit, quin Paderbornam reviseret? Non anno MXIII,
cū Paschales ferias, non altero post anno, cū Natalem
Christi hinc egit. Non anno MXVII. cū bellum moturus ma-
gnis copiis adversus Boleslaum Poloniae Ducem Kunegun-
dem Augustam huc accersit. Non propinquā jam morte, cum
diutius Paderbornæ apud Meinwerum diversatus, incertum
reliquit, plusne amplissimis largitionibus hujus Ecclesix
opes auxerit, an virtutem illustribus sanctitatis documen-
tis inflammavit. Quid ejus successor Conradus cognomen-
to Salicus? non ille anno MXXV. id est ipso principatus

EXOR-

exordio, *Epiphaniam Domini in Patherbornensi civitate*, ut loquuntur annales, *more regio peregit?* Nonne anno ejusdem seculi xxx. idem Imperator die CHRISTI natali erat in Ecclesia Paderbornensi, cum Aribo gravissimus & integerimus Archiepiscopus Moguntinus, pro concione, ipsum Cæsarem & Episcopos, qui frequentes convenerant, ut sibi bonam eorum veniam Romam pietatis causa proficisci liceret, Clerum verò omnem, ac populum, ut remissionem peccatorum sibi à Domino exposcerent oravit? Cui affine est, quod de D. Bardone item Moguntino Antistite, qui proxime Aribonem consecutus est, Lambertus commemorat. Is tam admirabili fuit sanctitate, ut eam DEUS luculentis prodigiis illustravit; tam inusitata dicendi vi, ut Chrysostomi nomen invenerit. Utriusque illustre specimen dedit Paderbornæ, coram Henrico Cæsare ejus nominis secundo, vel, ut alii malunt, tertio. Ibi enim cum, ut solebat, verba pie & disertè fecisset in ornatissimo Cæsaris & Principum confessu, ipso die Pentecostes, denunciavit propediem se moriturum, atque eodem mense decessit. Denique hodie quoque visuntur Paderbornæ ædes, quas vetus fama est Henrici IV. Imperatoris fuisse, esseque eas, quibus Leo Pontifex, cum apud Carolum divertisset, est receptus. Neque verò nunc attinet aliorum Regum ad hanc urbem accessu, ludis equestribus, cæterisque celebritatibus commemorandis immorari, cum hæc pauca satis ostendant, quo in numero ab iis, quos adhuc recensuimus, sit habita, in eodem Paderbornam superioribus seculis apud omnes prudentes fuisse, & porro esse oportere. Verè enim ante annos septingentos ad Bisponem quartum hujus Urbis Episcopum scriptum est ab erudito scriptore de Translatione Reliquiarum S. Liborii: Inter omnia loca principalibus Ecclesiis constituendis destinata *speciali quâdam dignitate Patherbornensis sedes præcellit*. Neque immeritò ab Erinhero, qui vitam S. Heimeradi Presbyteri Tutelaris Hafungensis versibus descripsit, appellatur Sedes Regalis. Quid ni enim Regalis, quæ tot

*Chronicon
MS. P. Christophori
Broveri.*

*Vita S. Godehardi
c. 27.*

*Lambertus
anno 1050.*

In præmis.

Regum studiis est cohonestata? Referam versus expertes illos quidem artis, sed tamen qui veteris memoriae de Paderborna sententiam sine fuce nobis exponunt. Sic enim ille ingressus sermonem de B. Heimeradi cum Meinwerco Antistite congressu:

Est locus egregius Patherbrunnon vocitatus:

Is quoque Regalis Sedes & Pontificalis.

Quòd si quis ergo præterea percunctabitur, quid ita, tot aliis postpositis urbibus, Paderborna publico in Westphalia gymnasio decoretur? is cognoscat Westphalis, qui præ cæteris populis sint appetentes humanitatis & sapientiae, ejus possessionem rem profus regiam videri, atque ideò propriam ei sedem ac domicilium, non alibi decuisse, quàm in Regia Westphalia Urbe collocari.

CAPUT VII.

Nihil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad Academiæ splendorem & commoditatem requiruntur.

ET fanè si faciem & ingenium loci intuebimur, fatendum nobis erit, nihil vel à priscis illis Cæsaribus ornatius ad habitationis suæ dignitatem, vel abs Te, Princeps Illustrissime, felicius ad commoditatem studiosæ juventutis reperiri potuisse. Ac primi quidem illi viri sapientes, qui Carolo Magno Cæsare è Britannia delati in Galliam, Parisiensis Academiæ quasi parentes fuerunt, cum venalem se Sapientiam afferre professi, interrogati essent, quibus rebus ad rem tantam opus esset, responderunt: opportunis locis, animis ingeniosis, victu, atque amictu. Atque ingenia quidem, quorum univèrsa Westphalia in primis est ferax, Paderbornæ deesse non possunt, præsertim cum eo loco sit sita, ut ad eam ex omni Westphaliæ regione faciles sint accessus. De copia verò rerum quibus vita sustinetur, quæ potest cum ea Westphaliæ pars contendere? Cum enim Westphalia
omnis

*Sangall. l. i.
cap. 1. de
gestis Caro-
li M.*

omnis, quâ quidem ad Rhenum & Oceanum vergit, in latifimos expansa campos, ob crebras paludes pastioni sit aptior quam segeti: quâ verò Visurgim, & Chattorum juga respicit, pinguiore sit glebâ, præterquam ubi saltibus & silvis horrescit; quis non videt opes utriusque terræ eò loci confluere, ubi sita est Paderborna? Hic enim & planities paullatim quasi emerfa ex uligine ad declivia montium assurgit; & montes in amœnos colles, lenesque clivos desinentes, ad camporum se valliumque facilitatem inclinant; & vastitas illa silvarum in crebra nemora, & virentes dissecta lucos, agris, hortis, arboretis plurimum relinquit soli. Itaque nusquam alibi lætiora pascua, nusquam uberiora arva, nusquam villæ cultiores. Quid enim fœcundius eo omni agro, qui ad exorientem solem, & meridiem editior, latèque diffusus, oppidis, vicisque creberrimis colitur? Quid benignius illis ad occasum, & septentrionem jacentibus campis, quos è montibus, quibus hæc urbs utrimque in theatri propè speciem cingitur, plurimi & limpidiissimi irrigant rivi? In tanta terræ bonitate, cælique clementia quæ unquam macello, quæ granario, quæ penuri sit egestas metuenda? Quando enim vel hos campos pascua, vel hos agros frumenta, vel hos clivos arbores, hortique fefellerunt? Quid ego de Cereali nostro Baccho dicam? cui & frugem hæc pinguis arva, & liquorem nostri beatissimi fontes suppeditant. Quis illum gustans, Cæcubum aut Falernum desiderat? Habet enim majorem quàm vinum sitis levandæ facultatem, neque fere quicquam de calefaciendi stomachi, & adjuvandarum virium virtute concedit. Quòd si, ut est apud Strabonem, Gymnasio liberalium artium, quod erat Tharsi in Cilicia, Cydnus amnis, Lib. 14. Geog. cujus saluberrima aqua ferebatur, plurimum celebritatis attulit, nihilne habebit ad illustrandam Paderbornæ Academiam, hæc salubrium fontium copia, quibus ambigere possis, plusne palati & valetudinis, an aspectus & voluptatis gratiâ delecteris? Neque enim sentio quæ possit species esse jucundior, quàm trium fontium in media Urbe, ex eodem

colle, modico intervallo exorientium, tantamque subito vim aquarum erumpentium, ut, non modicis effusi rivis, antè in unum alveum visendo sanè agmine confluant, compluresque molas frumentarias priùs versent, quàm se effundant è mœnibus. quanta amœnitas singulorum cùm seorsim fluunt? quanta omnium cùm uno amne labuntur? quàm juvat aquam ipsam omni crystallo puriorem intueri, & innascentes viridissimas herbulas numerare? quale spectaculum anaticulas, & cygnos videre in mediis undis pendulos, suspensâ caudâ, nitentibus contra profluentem pedibus, prono rostro piscantes? quæ voluptas ne sævæ quidem brumæ inclementiâ unquam eripitur. Quâ enim tempestate nive omnia fœda sunt, & gelu, non modò intra urbem, sed etiam non modico foris spatio, ne secundùm quidem ripas, ut fert mos cæterorum annium, vel in tenuissimas crustas congeliat. Quid quòd eodem tempore peregrinas aves ad se noster amnis allicit, quæ fluviis assuetæ, ubi glacie cæteris prohibentur, ad hunc confugiunt? Æstate verò, potestne quicquam illis viridariis, hortis, pomariis, quibus utraque ejus ripa prætextitur, esse formosius? Non enim nunc vacat aquam commemorare totâ propè urbe per canales singulari artificio dispensatam, non salientes fontes, non piscinas, non lavatrinæ, non sexcenta commoda. Quòd si collibitum erit egredi urbe, quem non delectet cursum ejus prosequi, modò pleno incidentis amne, modò divisus quasi copiis insulas ambientis, modò vario flexu, & grato errore per virentia prata serpentis, modò limpidissimos rivos amplectentis sinu, modò celeberrimum Romanis annalibus flumen Luppiam, vel cum jactura sui nominis generantis? Ab amne verò cùm discesseris, quocumque conjeceris oculos, quanta, *DEUS* bone! se ubique ingerit in tam illustri naturæ varietate voluptatum seges? Aspice hunc collem, in quo Paderborna non jacet, sed cubat. potestne fieri quicquam his silvis, quas vertice ostentat, altius, umbrosius, amœnitus? num illo deinde modicè declivi, sed latissimè se pandente, & quasi venditante agro venustius?

nustius? Ima denique ejus pars, quæ urbem est complexa, quantis referta est sepium, pratorum, hortorum, nemorum deliciis, sive in umbra requiescere, sive apricari, sive deambulare, sive honestis ludis indulgere libeat? Nam quæ aliquanto longius ab urbe digresso finitimis locis avocare, & tenere animum possint, nimis longum esset enarrare. Neque enim oppidum aut vicum temerè reppereris, cui non proprias quasdam opes, & amœnitates natura indulserit? Quòd si Heliconem gemino fonte insignem Musis poëtæ consecrandum putarunt, quòd illâ venustate plurimum crederent levare curis ingenia, & ad commentandum exacui, quis hanc omnem regionem quæ est sub urbe neget studiis alendis natam? Ut enim ipsam urbem taceam Castaliis fontibus redundantem: ut nihil commemorem de Saltcotena oppido, aquâ, unde sal coquitur, nobili: ut præteram Luppelringam, ubi primum est Luppæ caput, habemus in propinquo Alpheum, cujus Arethufam frustra rerum naturalium curiosi jam pridem persequuntur. Nempe non longè à nova-Beca oppido rivus est non modicus, qui terrâ hautus sese, nescio quò oculis mortalium eripit. Mirabilius propè est, quòd duo rivi ad Liechtenavum oppidum confluentes, repentè absorbentur, verùm non uno semper meatu, sed prout aquæ impetus tulit. Itaque admodum quinque jam patent, neque dubitat interdum novos aperire. Ad veterem verò Becam in silva fons est, quem Tumultuarium vocant. Is situs est in clivo montis, è quo magna vis ferri & æris eruitur. Non jugiter, sed intervallis fluit, sic ut cum unam circiter horam cursum tenuerit, mox inhibeat, ac tres, aut amplius horas quiescat. Neque tamen stata semper tempora observat, aut vices. est enim cum bis eodem die aquam profundat, est cum semel. interdum ante, interdum longè post meridiem. Ferunt, quoties se ad cursum refert, sibilum per cacumina arborum exaudiri, velut exurgentis venti: & primus prodeuntis impetus, quodam cum murmure fit ac strepitu, quasi se ad cava montis allidentis, & foras erumpere gestientis aquæ. Quòd si non

vere-

vererer otio meo abuti, & tuâ, Princeps Illustrissime, patientiâ, persequerer oratione universam hujus urbis viciniam, atque demonstrarem nullam esse oram, unde non præcipua quædam sive commoda, seu oblectamenta, ad Academiam pertinere possint. At, inquiet fortasse quispiam, hæc loci commoditas atque jucunditas aëris insalubritate corrumpitur. Nego post exortum Academiarum nomen, ullam conditam esse puriore cælo. Procul enim causas omnes habet pestilentium aurarum. Quippe in declivi posita, è longinquo septa jugis montium, quæ vehementiorem vim ventorum defendant, non nisi secundis assidue perflatur. Itaque cum his proximis superioribus annis tota propè Germania, atque imprimis Westphalia nostra, multi mortales pestiferæ lue consumerentur, ejusque metu necesse esset, gymnasiis clausis, studia literarum intermitteri; Paderborna jam ab anno *xcviii.* supra *md.* inter crebros aliorum luctus & funera, constantem suorum studiorum cursum tenuit. Sed jam mihi videor nonnullorum murmur exaudire, quibus, quæso, Princeps Illustrissime, ut ignoscas. Si enim eorum orationem rectè assequor, non nisi ardenti quodam adversus *Celsitud. V.* studio permoventur. Quid ergo illi? De loco fatentur; de civibus alia omnia. Refricare enim student animum tuum eorum memoriâ bonorum, quæ per hosce triginta annos, Paderbornensibus tuis ostendisti: enumerant cohortationes, monita, decreta, minas: percensent curas, labores, vigilias, sumptus, pericula; cum interea nihil ab iis, quod operæ pretium sit, post tot conatus factum videatur. Itaque principio negant, qui tot antea tua beneficia sint aspernati, nunc hoc præstantissimum, & cum totius Westphaliæ gloria conjunctum mereri potuisse. Deinde qui in Principem suum optimum, & suæ salutis amantissimum tam fuerint inveniisti & inurbani, valdè verentur, ne semper eos illa morum commoditas deficiat, quam tanta virorum, adolescentumque multitudo omni humanitate perpolita desiderat. Verùm isti primùm, paucorum civium crimen, toti inferunt civitati.

tati. Deinde non vident, quo argumento ipsi utantur ad frangendum, vel infirmandum, hoc eodem te ad suscipiendum usum esse, & jam porrò uti ad persequendum consilium tuum. Quid enim? Sunt nonnulli minus bene morati. audio. nempe, ne rectè quidem de DEO sentire, & loqui didicerunt. Est verò cùm pravarum opinionum, tum malorum morum una & eadem mater Ignorantia, quæ si luce salutarium doctrinarum aliquando discussa fuerit, vidisti, Princeps Sapientissime, alios Paderbornam mores, alios cives habituram. Nihil enim ad profligandos errores, nihil ad ferociam domandam, nihil ad rectè componendum civitatis statum doctrinâ præsentius. Lovanium accepimus, cùm civilibus armis, atque discordiis complures annos arsisset, effeque civitas mutuis cædibus propè perculsa atque afflicta, Joannem Brabantia Ducem consilium cœpisse extruendæ Academiæ. Quid plura? brevi illa civibus pristinam lenitatem, & concordiam reddidit, quam rerum omnium ubertas, & publica felicitas est consecuta. Non aliam quoque spem, te Duce, atque auctore, Illustrissime Princeps, ingredimur. Spem autem? quasi verò non jam fructus aliquos, certè flosculos tuæ providentiæ teneremus. Tot enim adolescentes Paderbornæ nati, qui in tuis scholis jam inde à prima pueritia liberalibus disciplinis, ad omnem honestatem informantur, qui neque sensûs celeritate, neque laboris patientiâ, neque morum facilitate à quoquam exterorum vinci se sustinent, satis declarant, si quid superioribus annis secus accidit, quàm volebas, id non naturæ perversitate, sed salutaris culturæ inopiâ contigisse. Ea jam abs te relata, ac tam insigni accessione cumulata, non modò omnem maculam ac labem, si qua paucorum culpa insedit Paderbornensi nomini, se deleturos profitentur, sed etiam daturos operam, ut vetus illud Paderbornæ elogium, quod ab illo pio viro, quem superius, laudavi, Arnulfi Imperatoris memoriâ litteris mandatam est, quasi postliminiò recuperent. Id ita habet.

Hic locus (Paderborna) viris omni nobilitate generis, animique

h

semper

*Lipsius
Lovan. l. 3.
c. 1.*

*In Cosmod.
anat. 6.
c. 37.*

semper insignibus abundabat, ut non esset dubium, quin patria civibus, & cives patria congruerent, ac sibi utraque vicissim ornamento forent.

CAPUT VIII.

Newhaus Illustrissimi Principis Fundatoris domicilium situm esse, ubi olim Nero Claudius Drusus Augusti Privignus Castellum Alifonem contra Sicambros condidit.

Ceterum, Princeps Illustrissime, circumspicientem me, ac penitus perlustrantem animo hujus Urbis, ut cum Comico loquar, optimitates, & commoda, hæc quoque sedes ac domicilium tuum, in quo majores tui Episcopi Paderbornenses amplius tria retrò secula habitarunt, ne se silentio præteream admonet. Quanquam enim longulè abest ab Urbe, illinc tamen ipsa, totaque provincia jus petit: illic hujus Academiae moliendæ consilia sunt nata: denique quicquid est in ista arce splendoris hodiè, & magnificentiæ, id totum abs te habet, qui unus, & illius, & Academiae es conditor. Quare si ad relaxandos contentione studiorum animos, jucundum erit unquam Academicis nostris educere se nonnunquam ex Urbe, & hæc lustrare vel umbrosa silvarum, vel aprica camporum, libenter, opinor, hujus quoque arcis specie è propinquo perfruentur, eosque cum ædificii majestas, locique amoenitas, tum verò præcipuè Tui illos Optimi Parentis, ac Fundatoris memoria delectabit. Accedet illa quoque liberalis sanè voluptas, & adolescente colente bonarum litterarum longè dignissima, quam capient ex earum recordatione rerum, quæ vetustissimis temporibus hoc ipso loco gestæ memorantur. Est enim hic locus, si quis alius in universa Germania magna, & veterum Annalibus, & virorum fortium, atque illustrium monumentis celebratus. Quibus de rebus si pauca attigero, veniam, ut spero, dabis, Princeps humanissime, huic meo ornandi honoris Tui studio,

studio, neque alienum me quicquam ab instituto facere iudicabis. Si enim laudationem instituenti illius Academiae Platonis nemo vitio verteret, quod cum illa esset in suburbano Athenarum, neque multo inde propius abesset, quam haec arx à Paderborna, existimaret Athenarum gloriam ad Academiae laudem pertinere; neque ego accusandus sum, si ostensurus idoneum abs te Academiae locum captum esse, de hoc tuo domicilio differam. Ut enim, propter locorum propinquitatem, qui in Academia Platoni dabat operam, is minimè vanus erat, cum se Athenis studere Philosophiae diceret, tamen si gymnasium esset in suburbano: ita sedem hanc tuam perinde atque continentem cum hac urbe, lucem quandam, & ornamentum nostris studiis asserre credimus. Est igitur observatum à viris eruditis, hoc ipso loco Neronem

Philipp.

Cluver. l. 3.

antiqua

German.

cap. 9.

Claudium Drusum Augusti privignum, Tiberii fratrem, castellum posuisse, Q. Aelio Tuberone, & Paulo Fabio Maximo Coss. qui, ut rationem iniit Sigonius, fuit ab Urbe condita annus DCCXLI, ante CHRISTUM Salvatorem

Infastis.

natum nonus. Siquidem anno proximo superiore, ut narrat Dio Cassius, Sicambri cum finitimis gentibus, absentia Augusti, & exemplo Gallorum commoti, bellum adversus Romanos moverant. Hos Drusus non modò, quod moliebantur, armis vetuit, Rhenum transmittere, verum etiam ipse transgressus, secundum insulam Batavorum, quam Rheni divortia efficiunt, primum Usipetibus, deinde ipsis Sicambriis arma intulit. Anno sequenti, qui fuit is quem diximus, vere ineunte, rursus subjugatis Usipetibus, Luppiaeque fluminis ripis ponte junctis, in Sicambros irruptionem fecit. Ii per hos dies fortè cum Chattis finitimis, propterea quod auxilia negaverant, bellum gerebant, quae res locum dedit Druso per Sicambrorum fines ductis copiis, ultra Visurgim movendi. Inde cum remigraret, in hostes delapsus est, à quibus cinctus in magnum cum suis discrimen venit: sed hostibus temerè, & sine ordine praelium aggressis, non modò victor evasit, verum etiam castellum contra eos ad confluen-

Lib. 54. hist.

Rom.

tes Luppia & Alifonis posuit. Ex quibus principio certum est Sicambros hanc, in qua sumus, regionem eâ tempestate coluisse, cum inter insulam Batavorum, & Luppiam habitarent Usipetes, è quorum finibus in Sicambros Luppia trajiciendus fuit. atque ita terminus Sicambrorum erat ex ea parte Luppia, ex altera verò Chattis & Visurgi confines erant. Per hos fines cum iter haberet Drusus, castellum posuit eo loco, ubi Luppia & Aliso miscentur. At quis iste Aliso? diligenter omnem hunc tractum lustranti, omnesque amnes, qui se in Luppiam exonerant, recensenti, nullus in mentem venit, in quem Alifonis, sive ut est in Græco, Elifonis nomen conveniat, præter eum, quem hodie Almam vulgò dicimus, qui apud tuas aedes, Princeps Illustrissime, in unum cum Luppia amnem confluit. Præsertim cum gravissimi auctores, Velleius Paterculus, qui in his oris sub Tiberio, ut ipse narrat, Præfectus equitum fuit, & Cornelius Tacitus, hoc ipsum castellum Alifonem appellant, ascito, ut apparet, à præterfluenti nomine. Atqui in conspectu hujus tuæ arcis, est hodieque vicus Elsen, qui vetus illud Elifonis retinet nomen, facileque fidem facit hos esse illos confluentes, ad quos Drusus suum illud castellum collocarit. Porrò nemo, qui castelli nomen audit, vilis & abjecti loci speciem subjiciat animo. Etenim Dio aggressurus Varianam cladem enarrare, cujus, ut dicemus, quasi femina posita sunt in hoc castello, disertâ oratione persequitur cujusmodi fuerint hæc Romanorum castella. Primum enim negat ejusmodi castella crebra in Germania, aut inter se vicina fuisse: deinde Romanas legiones in iis hibernare solitas: tum civitates iisdem locis conditas: eodem Germanos ad forenses conventus convenisse: hinc jus iis dictum esse: hinc paulatim feris & barbaris moribus positis, consuetudine Romanorum, humanitatem & mansuetudinem induisse. Quæ omnia eâ gratiâ ab illo narrantur, ut intelligeremus, quemadmodum Germani, eum locum, in quo Varus habitabat, celebrando, omnesque in speciem amicorum, atque adedò civium partes agendo,

Velleius
l. 2.
Tacitus
Annal. 2.

Lib. 56.

agendo, sensim eum in securitatem, ac mox in exitium impulerint. Atqui Varum fuisse tum in Alifone postea ostendemus. Igitur omnia illa, quæ de castellis Romanis à Dione disputantur, sunt inprimis Alifoni tribuenda. Sanè cum vicus, qui hodie superest Ellen, non modico spatio à confluentibus recesserit, non vana est conjectura totum eum campum, qui medius est inter confluentes, ubi castellum fuit, & extremos vici fines, frequentibus domiciliis habitatum, atque ita non mediocrem civitatem hoc loco fuisse. Præterea liquet ex his, quæ è Dione attulimus, unum hoc in interiore hac Sicambrorum regione castellum, ubi hiberna essent Romanorum, extitisse. neque enim vel pauca his locis castella verè affirmasset, si modico intervallo plura fuissent, vel in castellis hiberna poni solita, si alius unquam fuisset castelli, alius hibernorum locus. Quæ cum certa sint, alio præterea argumento certò concludimus, Alifonem castellum & civitatem non alibi, quàm in hoc loco quærendum esse. Proditum enim est à Velleio, Tiberium, cum post cladem Lib. 27. Varianam, rem his oris utcumque restituisset, digredientem in Italiam, ad caput Luppix fluminis hiberna locavisse. Quid clarius? Quem enim locum Dio ad confluvia Luppix & Alifonis, cum Velleius statuit ad caput Luppix. Is igitur amnis, qui proximè à capite Luppix in ipsum influit, is est, qui Alifò veteribus dictus, Drufiano castello locum & nomen dedit. At quis ille est, nisi Alma? Maneat ergo, Princeps Illustrissime, tuum hoc domicilium in ipsis Castelli Drufiani vestigiis esse collocatum.

C A P U T IX.

*Summa rerum in Alifone castello gestarum,
dum illud Romani tenuerunt.*

Q UO in loco, quæ jam inde à prima origine, non indigna posteritatis memoriâ gesta sint, si coner breviter percensere, equidem nescio sine operæ pretium factu-

facturus. certè, quæ tua est humanitas, Princeps optime, si me in eo, & pietati in te meæ obsequi, & studiis adolescentum nostrorum prodesse velle videris, non gravatè, uti confido, feres. Illud principiò constat hunc locum situm in finibus Sicambrorum insigni Romanis fuisse præsidio ad compescendos, domandosque Tenèteros, Usipetas, Bructeros, Marfos, Tubantes, Chattos, Delgubinos, quæ omnes gentes finitimas oras incolebant. Deinde plurimum habebat momenti ad Luppam, Amisiam, Visurgim in Romani populi potestate retinendum. Quocirca multæ hoc loco nobiles expeditiones susceptæ, multa prælia decreta sunt. Itaque cum Imperatores, tum eorum legati multi hoc loco erant. Ac Drusus quidem quem post conditum Alifonem legatum habuerit non certò proditur. est tamen ut credam fuisse L. Domitium Ahenobarbum Neronis Imperatoris avum. Is, ut refert Tacitus, per medias paludes tramitem aggeravit usque ad Rhenum, quò commodè Romanæ copiæ permearent. Pertinuisse verò eum aggerem usque ad nostrum Alifonem, ex eo conjici licet, quòd postea narrat Germanicum omnia inter Alifonem castellum, & Rhenum novis aggeribus permunivisse. Novos vocat, eò quòd veteres antè à Domitio structos instaurarit. Idem Domitius hinc quoque, ut opinor, arma ultra Visurgim, atque adeò Albim tulit. Sic enim Tacitus de eo: *Exercitu flumen Albim transcendit, longius penetratâ Germaniâ, quàm quisquam priorum, easque ob res insignia triumphi adeptus est.* Drusus quoque Alifonis nostri conditor, ad eundem Albim nomen Romanum protulit, sed cum victor reverteretur, priusquam ad Rhenum perveniret, ex fractura, equo super erus collapsò, naturæ concessit, tertio anno à condito Alifone, quo unâ cum T. Quinctio Crispino ipse consulatum gerebat. Corpus Romam à Tiberio perlatum est. Milites Romani qui his locis versabantur aram suo Imperatori defuncto erexerunt, haud procul ab Alifone Castello, si rectè Tacitum assequor, qui memorat eam à Germanis postea dirutam, atque item tumulum Varianis

Annal. 1.

Annal. 2.

Annal. 4.

Epitome Livii.

Anno ante
CHRISTUM 7.

Annal. 2.

rianis legionibus positum, cùm à Germanico Alifonem, quem obsederant, deferere cogentur. A neutro igitur longè aberat. Atque, ut dicam quod sentio, credo fuisse inter Luppiam, & montes, inter quos via patet ad Teutoburgiensem saltum. Discimus enim ex Suetonio, cùm de altero monumento, quod Moguntiaci eidem Druso est positum, loquitur, solenne fuisse, ut statò die, circum hanc aram quotannis exercitus decurrerent. ejusmodi verò decursiones magna camporum spatia postulabant, qualia sunt ea quæ Moguntiaci hodieque nomen à Druso obtinent: Neque verò è *Drusenloch.* re erat legionum, ut quotannis procul à suis castris abducerentur: præsertim his locis, ubi ab hostibus facilè iniquitate locorum in discrimen adduci poterant. Quæ mihi ratio Germanicum permovisse videtur, cur, ut ibidem narrat Tacitus, tumulum Varianis legionibus structum, quem iidem Germani disjecerant, minimè iterarit. nimirum tumulus longiùs aberat ab Alifone, non item ara. Quare confirmare ausim aram hanc Drusi fuisse in ea planitie quæ inter Alifonem jacet, & Luppia caput. Druso successit in Germania frater ejus Tiberius, is quo deinde rerum potiente CHRISTUS Salvator noster crucem pertulit. Is proximo à morte Drusi anno (Marcio Censorino, & Caio Asinio Gallo Coss.) Sicambros, in quorum regione demonstravi fuisse Alifonem, magis consilio, ut ipse apud Tacitum gloriatur, quàm vi usus, in deditioem accepit, eorumque multa millia supra ripam Rheni in Gallia collocavit, ut ait Eutropius. eos *Amal. 2.* alii postea Burgundiones, alii Gugernos dictos volunt. Neque multò post Tiberius Romam discessit. Fuit deinde ejus in locis legatus M. Vinucius, ejus, cui Velleius suam historiam inscribit, avus. Sub eo, ut idem memorat, *Lib. 7.* *Isidorus.* *Cluverius.* *Velleius l. 2.* triennio ante adoptionem Tiberii immensum in Germania bellum exarsit, quod ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia. Ad id bellum profligandum jam ab Augusto adoptatus, rediit in has oras Tiberius, Sexto Ælio

Velleius
ibid.
An. CHRIS-
TI 5.

Ælio Cato, & C. Sentio Saturnino Coss. Ibi cum trans Visurgim duxisset exercitum, atque Cherufcos in deditio- nem accepisset, hieme sequentis anni, qui L. Valerium Mes- salam, & Cornelium Cossium Coss. habuit, ad tutelam im- perii, inquit Velleius, digrediens in Urbem, ad caput Lup- pie fluminis locavit hiberna. Quæ res manifestò ostendit id omne bellum ex hoc potissimum Alifone nostro, administra- tum esse: atque ita ipsa regionis opportunitas flagitabat. Pu- gnanti enim ad Visurgim non alius erat in propinquo rece- ptus. Proximo consequenti anno repetit eundem locum, at- que expeditionem Tiberius, atque iterum trajecto Visurgi, re- ceptis Cauchis, fractis Longobardis, ad quadringentesimum (verba sunt Velleii) miliarium à Rheno ad flumen Albim victorem per- duxit exercitum. Erat Tiberii legatus in hoc bello C. Sentius

Lib. 55.

Velleius ibi-
dem.

An. CHRIS-
TI 8.

An. CHRIS-
TI 10.

Ibid.

Saturninus, qui nuper consulatum gesserat, ei, ut refert Dio, ob res his regionibus ductu Tiberii bene gestas, ornamenta triumphalia decreta sunt. Circa idem tempus Maroboduus Marcomannorum rex, qui in Boiohæmo dominabatur, grave bellum in Romanos commoverat, adversus eum ex his ad Alifonem castris Tiberius per Noricum, Saturninus per Chattos cum copiis est profectus, A. Licinio Nerva, Q. Cæ- cilio Metello Coss. Hoc bellum sanè atrox & periculosum, ut in cujus societatem Maroboduus universam quoque Pan- noniam, & Delmatiam traxerat, propè à Tiberio feliciter patratum erat, cum hinc apud Alifonem ingens plaga Roma- no est nomini imposita, Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino Coss. Etenim digresso Tiberio, præfectus in Ger- maniam venerat P. Quinctilius Varus, qui antea Syriam ad- ministrarat, vir, ut eum nobis depingit Velleius, ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis castror- um, quàm bellica assuetus militia. Hunc supra memoravi cum exercitu Alifone confedisse. Nam Germani, ut narrat Dio, quibus nimium fidebat, dederant operam, ut quàm longissi- mè abesset à Rheno, scilicet ut homini faciliùs insidias face- rent. at nullus castrorum Romanorum locus in hac regione à Rhe-

Rheno quantum Aliso distabat. Deinde caeso Varo Germani confestim ad oppugnanda castra conversi sunt. ea verò fuisse Alifone difertè pronunciat Velleius. Assuetus igitur, ^{ibid.} ut antè cognovimus, otio castrorum Varus, hîc non modò hiberna, sed etiam, ut ait idem, *traherat aestiva*, & quoniam, ut ex Dione nuper didicimus, Alifone forum erat, ubi Præfectus Romanus jus dicebat, audi quemadmodum ea res hominem infelicem, Germanorum fraudibus, ac dolis irretiendum, ac penitus constringendum dederit. Velleii verba sunt: *Mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine traherat aestiva. At illi, quod, nisi expertus, vix credebat, in summa feritate versutissimi, natumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc provocantes alter alterum injuriâ, nunc agentes gratias, quod eas Romana justitia finiret, ferit asque suâ novitate incognita disciplina mitesceret, & solita armis discerni, jure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quinctilium, usque eò, ut se Praetorem Urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germania finibus exercitui præesse crederet.* Hæc Velleius, qui unum præterit, quod ad excusandos Germanos nonnihil facit, neque reticuit Dio. Ait enim Varum principiò Germanis velut servis imperasse, & argentum exegisse tanquam à subditis. ^{Lib. 56.} cujus rei insolentes eorum primores, quando palàm rebellare non audebant, ad simulandam amicitiam, & obsequium, struendasque clandestinò insidias flexisse. obfervarunt igitur adversus Romanos Germani illud Romani vatis: *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* Erant insidiarum principes, ut idem Dio ait, Arminius & Segimerus, qui assiduò cum Quinctilio versabantur, ac sæpenumerò convivabantur. Atque hæc omnia gerebantur, ut diximus, Alifone. Ubi jam nihil sibi Quinctilius à Germanis metuere visus est, primùm eum rogant, ut præsidio sibi militum Romanorum uti liceat. ^{Dio lib. 56.} Dictum factum. aliis ad oppida munienda: aliis ad capiendos latrones: aliis ad subvehendos commeatus præsidia concedit. Postquam imminutus, & debilita-

bilitatus exercitus Alifone remanserat, excogitant quemad-
 modum Varum inde ad iter protrahant, quò cladi sit oppor-
 tunior, cum se per amicorum regionem ire crederet. Quid
 quæris? repentè ex composito Alifonem affertur nuncius,
 quosdam è longinquis Germanis arma sumpsisse. Hic qui
 apud Quinctilium erant, quos jam pridem amicos esse sibi
 persuaserat, rem indignam dicere: hortari ut rebelles puni-
 tum iret: auxilio se mox affuturos. Illi digressi, quos quique
 Romanos, velut sibi præsidio futuros à Quinctilio postula-
 rant, obruncant: Quinctilium adversus rebelles Alifone
 proficiscentem, à tergo, deposità jam amicorum personà,
 adoriuntur. Ita, inquit Velleius, *exercitus omnium fortissimus,
 disciplinâ, manu, experientiâque bellorum inter Romanos milites prin-
 ceptus, marcore ducis, perfidiâ hostis, iniquitate fortuna circumven-
 tus, cum ne pugnandi quidem egregiè occasio, in quantum voluerant,
 data esset miseris, castigatis etiam quibusdam gravi penâ, quia Ro-
 manis & armis, & animis usi fuissent, inclusus silvis, paludibus,
 insidiis ad internecionem trucidatus est.* Reliquerat Varus Ali-
 fone, ut constat ex Dione, legatum L. Asprenatem. narrat e-
 nim à tubicinibus, cum se ad prædam convertissent Germa-
 ni, sparsam esse famam adventare Asprenatem suos ultu-
 rum, neque eam vanam fuisse. In propinquo igitur fuisse
 oportuit. Ducebat Asprenas duas legiones, quas, ut narrat
 Velleius, *navâ virilique operâ immunes tantâ calamitate serva-
 vit; maturèque ad inferiora hiberna descendendo, vacillantium
 etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit.* Appellat
 inferiora hiberna, quæ erant apud Vetera, ubi hodie est op-
 pidum Sancti, quò pertinebant aggeres illi ab Alifone ad
 Rhenum olim structi. Inter alia rei Romanæ damna, quæ
 clades Variana attulit, illud etiam fuit, quòd Alifo, vige-
 simo circiter, postquam ædificatus fuerat, anno in hostium
 potestatem venit. Cæso enim cum exercitu Varo, immen-
 sæ Germanorum copix, ut testatur Velleius, Alifonem, &
 in eo Lucium Cæditium præfectum castrorum, aliosque,
 qui supererant, Romanos obsident. At illi *omnibus difficultati-*
buis

bus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inextinguibiles, nec temerario consilio, nec segni providentiâ usi, speculatique opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum.

Hæc sunt, quæ de clade Variana ad Alifonis historiam pertinere visa sunt, quæ Romano nomini *panè exitiabilis*, ut loquitur Suetonius, accidit in Teutoburgiensi saltu, quod nomen

*In Octavo.
cap. 23.*

hodie retinet mons, cui subjectus campus à Germanorum de Romanis victoria Winfelt appellatur, non longè ab Horna oppido, XII. ab Alifone passuum millibus. Quo tempore Alifo in Romanorum ditionem redierit, non satis compertum habeo; illud ex Tacito exploratum est, octavo post cladem anno tenuisse Romanos. Neque verò ante Augusti mortem, qui quinto post cladem anno obiit, recuperatum puto. Nam etsi Tiberius, & Germanicus pœnas de Germanis repetitum mox venerunt, negat tamen Dio longè ab Rheno discessisse, ne quod sibi novum malum crearent.

Mortuo Augusto, Sexto Pompeio, & Sexto Appuleio Coss. Tiberius jam Imperator in has oras venire desiit. quapropter totam belli Germanici molem Germanicus Drusi, qui Alifonem ædificaverat, filius, sustinuit: quem, ut narrat Tacitus, Octavius Augustus octo apud Rhenum legionibus imposuerat. Is anno ab Augusti excessu proximo, Druso Julio & C. Norbano Coss. sedatâ militum seditione, res novas Augusto jam extincto molientium, depulsisque hostium iter obsidentium copiis, exercitum duxit, inquit Tacitus, ad ultimos Bructerorum, quantumque Amisiam & Luppian amnes inter, vastatum haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquie Vari, legionumque insepulta dicebantur. Pergit exequi quemadmodum in eum saltum progressus legiones Varianas tumulo condiderit, primusque cespitem posuerit, atque mox ancipiti cum Arminio Marte conflixerit. In hac expeditione receptum, vel instauratum Alifonem promptum est credere: nam ex ultimis Bructerorum, ubi hodie Delbrugia est, in Teutoburgiensem saltum tendentibus erat necessariò prætereundus. Consecutus est annus, qui T. Sifennam, Stati-

*CHRISTI
15.*

Annal. 1.

ibid.

lium Taurum, & L. Scribonium Libonem Coff. habuit, quo Germani, dum Germanicus classem apparat, quâ militem & commeatum in has oras per Amisiam advehat, interea magnis copiis *castellum Luppia flumini appositum* obsident, ut commemorat Tacitus. Id castellum paullo post Alifonem nominat. Sic enim habet: *Audito castellum Luppia flumini appositum obsideri, sex legiones eo duxit. & paullo post: Neque Casari copiam pugna obsessores fecere, ad famam ejus dilapsi. tumultum tamen nuper Varianis legionibus structum, & veterem aram Druso sitam disjecerant. Restituit aram, honorique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haud visum; & cuncta inter castellum Alifonem, & Rhenum novis limitibus, aggeribusque permunita. Atque hæc sunt, Princeps Illustrissime, quæ de Alifone nostro à Romanis scriptoribus sunt prodita. Consequentibus temporibus, uti segnius Romani in Germania Magna bella gesserunt, ita minorem dedere scribendi materiam. Siquidem hoc ipso anno, quo Alifonem obsidione liberatum esse dixi, Germanicus post insignem victoriam, quam ad Visurgim, in campo Idistaviso, non longè à Minda, de Arminio reportavit, à Tiberio fortissimum juvenem, ut loquitur Tacitus, specie honoris, amoliri cupiente, in urbem revocatur. Ibi cum proximo anno C. Cælio, L. Pomponio Coff. de Germanis triumphasset, missus in orientem, non multo post, dolo Pisonis interiit. Interea res Germaniæ per præfectos Tiberius sic administrabat, ut, ne cui bellum permitteret, etiam damna dissimularet, satius arbitratus rebellium gentes, quando Romana ultioni consultum sit, internis discordiis relinqui. Neque nihil in hoc Tiberius vidit. nam post discessum Germanici, inter Cheruscas, & Maroboduum grave bellum exarsit, & postea inter eosdem Cheruscas, & Chattos tantæ inimicitiae, ut alicubi Tacitus, eos aeternum discordare scripserit, ut interea Hermundurorum cum iisdem Chattis prælia, & Bructerorum, atque Ansibariorum excidia silentio præteream. Inter hæc Germanorum dissidia, tantisper Alifo præfidiis Romanorum tenebatur, donec Clau-*

dius

*Annal. 2.**Tacitus
Annal. 2.**Ibid.**Tacit. l. 4.
Annal.
Annal. 2.**Annal. 11.*

dius Imperator, ut est apud Tacitum, C. Valerio Asiatico, M. Valerio Messalla Coss. qui erat à condito Alifone sextus Annal. 11. & quinquagesimus, *adeò novam in Germanias vim prohibuit, ut referri præsidia cis Rhenum juberet.* Præerat tum Germaniæ cum exercitu L. Domitius Corbulo, vir veteris disciplinæ militaris observantissimus, & maximis postea rebus in Oriente gestis immortalem famam consecutus. Is igitur in ipso aditu præclarorum operum, ad quæ jam pro nominis Romani gloria se accinxerat, non modò reducere exercitum, sed Alifonem quoque, & quæcumque in ulteriore Germania Romani loca tenerant, præfidiis nudare coactus est. Itaque deinceps præclare Romani fecum agi existimarunt, si Germano transitu Rheni prohiberent. Quid quod Panegyristes Paneg. Max. & Constant. quidam ausus est dicere coram Maximiano, & Constantino, posterioribus falsò de antiquis Imperatoribus traditum visum fuisse, quòd trans Rhenum signa barbaris gentibus intulissent. Quò major est gloria tui Alifonis, Princeps Illustrissime, habuisse in hibernis Romanas legiones, hinc jus dixisse tot Consulares, tot ornamentis triumphalibus insignes viros, hinc bella administrasse illos ex Augusta domo nobilissimos Imperatores, quorum ea fuerit virtus, ut etiam posteris supra fidem esse videretur.

C A P U T X.

In quorum potestatem venerit Alifò à Romanis desertus.

Quid verò, Romanis aquilis cis Rhenum reductis, Alifone factum est? Videtur enim certum, & exploratum, minimè vacuum, ac desertum esse derelictum, sed abscedentibus Romanis immigrasse Germanos, aut, quod verisimilius, dirutum instaurasse. Neque enim fieri potuisset, ut ad nostram usque ætatem Romanum Alifonis nomen retineret, nisi jam inde à Romanorum ex his oris discessu, ab aliquo populo cultus esset, atque celebratus. Quid quod jam antè docui convenisse etiam Alifonem, &

sedes in eo fixisse Germanos, quod sanè libenter in tantis, & tam crebris inter vicinas gentes simultatibus faciebant, quòd à bellorum injuriis Romanorum essent præsidio tutiores. Eadem eis fuit, Romanis quoque digressis, causâ colendi & muniendi Alifonis. erat enim, ut jam demonstravi, in medio multarum gentium, quæ infestis sæpe armis inter se dimicabant. nam, ut alias taceam, Bruçteri, quorum extremos audivimus ex Tacito propè ab Alifone confedisse, circa exordia principatûs Trajani propè funditus à vicinis deleti sunt. Quis ergo populus Alifonem tenuit? nempe idem qui hanc regionem. Ac superioribus quidem annis, Druso re gerente, ut diximus, in hac Luppia ripa Sicambri incolebant, quos Tiberius postea, quòd belli adversus Romanos auctores ac principes fuissent, transportavit in Galliam. Versatur verò in quæstione apud eruditos, num Sicambri stirpis ex his oris excisi sint, an verò nonnulli remanserint? Qui ullos remansisse negant, Taciti partim silentio se tuentur, partim verbis. Silentio, quòd Germaniæ populos accuratissimè percensens, nunquam postea Sicambros in hac regione collocat, quàm sunt translati in Galliam. Verbis, quia disertè excisos esse confirmat. quomodo verò excisi, si ulli restabant? Qui contrà sentiunt, gravem habent suæ opinionis auctorem Strabonem, qui suam Geographiam Tiberio impetrante scribebat, cùm necdum extinctum esset illud Germanorum belli fulmen Arminius. nam libro septimo ejus etiam viventis, & cum Romanis bella gerentis meminit. mortuus est autem Arminius, ut ex Tacito clarum est, M. Silano, L. Norbano Coss. viginti & amplius annis post deditos Tiberio Sicambros. Is igitur, eodem libro septimo, sic ait: *Hujus partis (Germaniæ) populos Romani partim in Galliam traduxerunt: reliqui migraverunt in penitiores Germaniæ partes, ut Marfi: sed & Sicambrorum exigua restat portio.* Idem eodem libro commemorat à Germanico, inter alios Germaniæ principes, ductum in triumphum Teudorigem principem Sicambrorum. Fuerunt igitur Sicambri in Germania, cùm eam ad-

Tacitus de
morib.
Germ.

Annal. 12.

Annal. 2.

administraret Germanicus. non ergo omnes à Tiberio translati. Postea verò quàm Francorum in his terris nomen exortum est, quid illustrius Sicambri? Quoties eorum Jornandes, Claudianus, Sidonius, alii meminerunt? Quod Tacitus eorum non meminerit, respondent non pugnare cum Strabone, qui exiguam portionem fuisse ait, quam Tacitus meritò in integri populi numero habendam non putavit. Quod idem excisos memoret, ex eo non consequi ut nulli manserint. nam & Bructeros ab eodem excisos perhiberi, & Ansvarios, quod juventutis erat, cæsos, imbellem ætatem in prædam divisam esse. Et tamen Bructerorum & Ansvariorum nomen, posteriorum quoque seculorum memoriâ celebratur. Quid? nonne ausus est Velleius scribere, à Tiberio, post cladem sub Varo acceptam, *ocys prosperrimo eventus excisam esse Germaniam?* num ideò nullos Germanos Germanico, cum quibus bellum gereret, reliquit? Habent igitur, qui Strabonem sequuntur, quo se tueantur; neque sibi eripi sinant, etiam deserentibus has oras Romanis, fuisse è veteribus illis Sicambri, qui Alifonem colerent. Quòd si apud quempiam plus aliorum, quàm Strabonis valebit auctoritas, nihil tamen ille de Alifonis dignitate decerpit. Nam etsi negent mansisse veteres illos Sicambros, fatentur tamen ab Ulpitibus & Tencteris, qui vacuum, ut aiunt, eorum regionem adierint, usurpatum postea fuisse gloriosum, & veterum memoriâ inclytum Sicambrorum nomen. In ea regione cum fuerit Alifò, inter utrosque convenit venisse in eorum potestatem Sicambrorum, qui Rhenum postea transgressi, atque ad Vahalim & Mosam longè latèque primùm dominati, ad extremum subjugatâ Galliâ, reversi in Magnam Germaniam, unde exierant, ac tandem eversis Turingis, amplissimum Francorum regnum fundaverunt, quod Caroli Magni tempore, à *Bulgaris, seu Illyrico usque ad Hispanos, à Danis usque ad Calabros* pertinebat. Hoc regnum qui primi tenuerunt, è Sicambri fuisse, fidem facit D. Remigius, qui eorum Regem Clodoveum salutaribus aquis expiaturus,

Lib. de
mor. Germ.
Annal. 13.

Lib. 2.

Otto Fris.
lib. 5. c. 32.

Greg. Tur. turus, sic eum affatus dicitur: mitis deponere colla Sicamber:
l. 2. c. 31. & Venantius Fortunatus, qui sic alloquitur Charibertum Regem:

Lib. 6. 4. *Cum sis prognatus clara de stirpe Sicamber.*

Tacitus 13. Annal. Huic igitur tam inclytæ genti servivit derelictus à Romanis Aliso, quem equidem reor caput gentis interea fuisse, dum Romani, tametsi nulla in hac ulteriore Germania præfidia habebant, tamen Rheno propinquiores agros militum pecoribus, atque armentis vendicabant, & veteres colonos adire cupientes armis arcebant. Tunc enim Sicambri nostri tantisper se his remotioribus ab Rheno locis tuebantur, & discordantibus cæteris Germaniæ populis, paullatim credebant, easque vires induebant, quibus non modò deinde Romanos Rheno arcerent, verùm etiam cum iis in Romano solo de orbis terrarum imperio dimicarent. Quam ad rem plurimum eis contulisse Alifonis opportunitatem mecum fatebitur, qui conditionem eorum temporum, locorumque considerabit. Siquidem nulla res deteriore faciebat Germanorum fortunam, quàm intestinæ dissensiones ac bella. Itaque Tacitus de iis loquens, pronuntiat: Urgentibus imperii fati, nihil jam præstare fortunam majus posse, quàm hostium discordiam. Ea demum discordia sublata est, exorto primùm in his regionibus Francorum nomine, sive ea, ut volunt quidam, una primùm gens littoralis fuit, quæ cæteras postea in societatem traxit; sive, ut alii, omnes hæ gentes ictis inter se pro summa rei foederibus, hoc sibi pulcherrimum à studio libertatis Francorum cognomentum asciverunt. Illud certissimum est, gentes plerasque omnes, quæ inter Francicas à veteribus nominantur, in hac regione, quam hodie Westphaliam vocamus, sedes primùm habuisse, ut Salios, Ansivarios, Attuarios, Chamavos, Bructeros, ac denique Sicambros nostros. His gentibus cum videamus in Romani imperii terras transgressis Sicambros imperitasse, proximum est ut credamus, eos quoque primos illius tantæ coitionis, & conjunctionis duces, ac principes fuisse. Nimirum

In lib. de moribus

Germ.

Alciat. Lib.

de form.

Imp. Rom.

Philipp.

Cluverius

Germ. antiq.

lib. 3.

s. 20.

rum quod Drusus fecerat, ut ad domandos, & continendos in potestate populi Romani tot bellicosos Westphaliae populos (sic enim loquamur, tametsi necdum Westphalia dicebatur) hoc castellum in mediis eorum finibus collocaret, idem existimo plurimum profuisse Sicambri, qui illud post id locorum obtinuerunt, ad eosdem populos communis belli foecitate colligandos.

C A P U T X I.

De occupato à Saxonibus Alifone, & origine Paderbornæ.

INitâ illâ circa Gallieni tempora, populi olim discordes, Franci sunt appellati, quibus, ut ait Marcellinus, confines erant Saxones, gens primùm ultra Albim sita, ut ex Ptolemæo discimus, sed quæ deinde adjunctis sibi Cauchis, si Zosimo credimus, Juliani temporibus ad Visurgim usque dominabatur. Ab horum finibus usque ad Rhenum quæcumque gentes habitabant, Franci dicti, & eorum regio D. Hieronymo, Sulpitio Alexandro, & in veteri tabula itineraria Valentiniani ætate descripta, quæ Amplissimi, & optimè de litteris meriti Viri Marci Velferi ope prodiit in lucem, Francia nominatur. Ac principiò quidem, cum, ut opinor, imbecillioribus singuli viribus erant, Franci & Saxones conjunctis consiliis, & opibus piraticam in Rheno ac mari exercentes Romanorum terras infestabant. Deinde, ubi seorsim satis utraque gens sibi posse visa est, Franci terrâ, quòd Sicambri nostri, & ceterorum plerique equitatu valebant: Saxones mari rem gerere cœperunt. Ac Franci quidem tandem aliquando transgressi Rhenum sedes in Romano fixerunt solo, & post multa prælia, subjugatâ Germaniâ primâ, ubi est Moguntiacum, & Belgicâ secundâ, in qua Sueffiones, Catalaunum, Ambiani, circa annum Domini cccclvi. ad extremum in Gallia confederunt. Ho-

k

rum

Lib. 27.

Lib. 3.

In vita Hieronionis. apud Theon. l. 1.

6. 9.

Sidon. Apollin. in panegy. Aviti.

rum prosperam fortunam æmulati Saxones, à tergo confecti, transito Visurgi, regiones, è quibus illi migraverant, occuparunt. Neque tamen credibile est ita Francos excessisse, ut nulli remanserint. Nam ut alios taceam, Bruçteri, quos inter Francorum populos Eumenius, & Sulpitius Alexander numerant, longo pòst intervallo Boructuarii dicti, demum circa annum CHRISTI DCCVIII, ut testatur Venerabilis Beda, cùm eis CHRISTI Euangelium afferre cœpisset S. Suibertus, à Saxonibus sunt devicti. Transierunt quoque in Saxonicum nomen Angrivarii, quos postea Angarios dixerunt. Itaque neque Sicambros planè deseruisse Alifonem, ut vacuum ingrederentur Saxones, equidem adducor ut credam; sed potius condendæ Paderbornæ Saxonibus causam dedisse. Id priusquam explanem, video mihi necessariò confutandas quorundam de origine Paderbornæ opiniones. Nam quì nobis tabulas Ptolemæi egregiè illustratas ediderunt, cùm inter Germaniæ oppida Teuderium reperissent, non dubitarunt confirmare esse Paderbornam. At Teuderium, quòd Theudurum Antoninus vocat, non in Germania magna, sed in adversa Rheni ripa fuisse, ex ipsa itineris ratione, quam Antoninus persequitur, alii fati liquidò demonstrarunt. Nihil igitur Teuderium ad Paderbornam. Aliis visum est Paderbornam suam originem Carolo Magno debere, qui amnem è tribus fontibus hoc loco ortum, à Pado illo nobili Galliæ Cisalpinæ fluvio, cui tres item sint fontes, Paderam appellavit. Verùm Paderbornæ nomen antiquius esse Carolo Magno, liquet ex epistola S. Ludgeri ad Rixfridum Episcopum, ubi inter rebelles Saxones meminit Ogelli Oesterbach de Paderborne, qui cùm anno DCCCLXXVIII. hoc est, proximo à suscepta fide & baptismo, pugnaret contra Carolum, essetque ejus ætas adventu illius in has oras vetustior, non potuit Paderbornæ nasci, neque à Paderborna nomen ferre, si primum à Carolo condita fuisset, vel appellata. Neque id Gobelinus Persona confirmare audeat. Nam quod adjungit, ab iis Saxonibus,

*Panegy.
Constant.
Apud Tu-
ron. loc. cit.*

Lib. 5. c. 12.

*Philippus
Cluverius
l. 2. Germ.
ant. c. 18.*

bus, qui Longobardos, duce Alboino, in Italiam comitati, se ab iis circa annum Domini DLXX. sejunxerunt, ædificatam, vel nominatam esse Paderbornam, longius etiam abest à vero. Nam illos ex Italia profectos, arma intulisse in Gallias, ibique à Mummulo Francorum duce fractos, atque subactos, retrò unde venerant recessisse legimus, nusquam verò, in has oras remigrasse. Sed hæc hæctenus. Nunc, ut institui, quid de origine Paderbornæ sentiam, explicabo. Quod plerisque in rebus usu venire solet, ut unius interitus, alteri præbeat nascendi locum, id Paderbornæ accidisse iudico. Saxones enim cum à Visurgi profecti se primùm his regionibus intulerunt, ut paullò antè ostendi, non vacuas hominibus repererunt. Quare tametsi Sicambri, ceterique populi, tot copiis in Romani populi terras ultra Rhenum traductis, pristinas suas vires acciderant, tamen non usque eò fracti erant animis, ut loca munitione, & frequentia populi nobilitata, ultrò advenientibus hostibus indefensa traderent. Hujus generis cum esset Aliso, toto eo tractu, qui inter Visurgim, & Alisonem jacet, non magno negotio in ditionem redacto, facile est suspicari ab Alifone, primam esse Saxonibus injectam moram. Interea dum opperiantur, dum se suaque Sicambri, ultrò, vel armis compulsi dedant, videtur illa loci amoenitas, & ubertas elegantissimorum fontium, in qua castra fecerant, quamvis barbaros id temporis Saxonum animos permovisse, ut in eo loco Urbem conderent. Quoniam verò veteres in numero multitudinis pleraque nomina quarta vocali terminabant, quæ nos per secundam efferimus, (dicebant enim *thi engelon, thi heiligon, thi bronnon, seu bornon*) & jucundissimos hos tres nostros fontes Patherbrunnon visum erat nominare, ideò Urbi ipsi idem est nomen inditum. Sed quid sibi vult illud Pather? Colligimus enim sic à majoribus enuntiatum esse, quòd ita crebrò scriptum reperiamus, nimirum cum lingua Germanica veterem illam suam asperitatem retineret. quemadmodum enim paullatim articulum *thi* mollius pronunciarunt *die,*

Gregor. Turon. l. 4. hist. Francorum c. 7.

ita ex Pather fecerunt Pader. Testatur Gobelinus à Pado derivatum, qui, ut ait, *ex tribus fontibus sibi invicem prope surgentibus ad pedes Alpium in unum alveum concurrentibus oriatur.* quæ descriptio non congruit cum iis quæ à Strabone, Plinio, Ptolemæo, Leandro Alberto de origine Padi memorantur. Sed faciamus non spectatam esse in hac appellatione tam accuratam similitudinem, si cui id sequi libebit, dicet à Pado factam esse Paderam, quemadmodum brachium Padi, quod est ad Ravennam, Padusam dictum accepimus. Reperitur quoque scriptum Padesbronnen, ubi videri possit deductum nomen ab eadem origine atque ipsum Padi vocabulum. Refert enim Plinius ex Metrodoro, Padum nomen accepisse ab arbore picea, quæ multa circa fontem, quæ Gallicè Pades dicatur. Verùm unde Saxonibus nostris, quos eo tempore quasi more ferino vixisse ait Venantius, ea eruditio, & cognitio linguarum? Equidem malim fateri nescire me, unde illud Pather, in nomine Patherbornæ, perinde atque obscurum est quid sibi velit Mimigarna, in nomine Mimigarnafordæ, quo aliquot sæculis dicta fuit ea Westphaliæ Urbs, quam hodiè Monasterium nuncupamus. præfertim cum illa à Pado derivatio nullius è veteribus auctoritate nitatur. Romanis certè hi fontes, Luppia fontes perinde dicebantur, atque ille Luppespringensis, atque adedò qui nobis Padera est, non alius ac Luppia. quanquam necdum conditâ Paderbornâ, antequam ars aliquid moliretur, non videantur nostri fontes in unum alveum fuisse collecti, sed temerè, ut casus ferebat, per subjectos campos lapsi se in Luppiam intulisse. Eò factum est, ut cum Sicambri vetus Luppia nomen his fontibus tribuerent, Saxones ejus appellationis ignari novum iis vocabulum attribuerint. postea verò occupato Alifone, didicerunt à Sicambriis Luppia nomen: hæsit tamen iis fontibus, quos prius in potestatem redegerant, novum Paderæ nomen. Quocirca cum antea duo tantum amnes ad tuam arcem, Princeps Illustrissime, confluere dicerentur, deinceps tres sunt numerati,

*Annales
Canisiani
an. 777.
Lib. 3, c. 16.*

Lib. 3, 7.

Vide Gobelinum.

rati, cum revera Luppia, & Padera unus, atque idem sit fluvius.

C A P U T XII.

Instauratum videri Alifonem à D. Carolo Magno.

POtiti Alifone Saxones, omnique circa eum regione, secundâ fortunâ elati, ausi Francorum vestigiis insistere, devinctis sibi belli societate Thuringis, Rhenum & ipsi transcendunt, rati idem sibi in Francos licere, quod illis in Gallos, aliosque Romani Imperii populos licuisset. Gregor. Thuringon. l. 3. c. 7. l. 4. c. 10. Ea res Francos coëgit arma retrò in Saxones Thuringosque convertere, donec exciso florentissimo Thuringorum Imperio, Saxones vectigales facerent. Contigit hoc anno **CHRISTI DCCCXVII.** Quo ex tempore nunquam desierunt Saxones, sæpe excusso Francorum jugo, ad libertatem eniti; donec à Carolo Magno Francorum rege, antequam à Leone III. Pontifice Maximo, qui Paderbornæ fuerat, Imperator Populi Romani renunciaretur, bello pressi simul Francorum imperium, simul **CHRISTI** religionem amplecterentur. In eo bello non dissimili causâ atque olim Drusus, castellum hoc ipso loco Carolus videtur condidisse. Cùm enim Saxones denuò Francis rebellassent, eosque jam ulturus Carolus Wormatiâ properaret, perterriti, inquit Regino, ad locum ubi Lib. 2. *Lippa oritur venerunt, ibi se suamque patriam Regi tradiderunt, & sponponderunt se Christianos esse debere. Tunc Rex unâ cum Francis restauravit Heresburgk castrum, & aliud castrum super Lippam, ubi venientes Saxones unâ cum uxoribus, & parvulis innumerablem multitudinem baptizati sunt.* Non possum iis assentiri, qui hoc posterius castrum procul collocant à Luppia fontibus. In annalibus enim, qui Astronomo tribuuntur, hæc Saxonum deditio, & baptismus eodem propemodum loco describitur, ubi Carolo obviam venerunt, hoc est ad Luppia caput. Sic enim habent: *Ad fontem Lippia veniens, immensam illius perfidi populi multitudinem, velut devotam & supplicem, ac quasi er-*

roris sui veniam poscentem invenit. Cui cum & misericorditer ignovisset, & eos, qui se Christianos fieri velle affirmabant, baptizari fecisset, datis & acceptis pro fide servanda fraudulentis eorundem promissionibus, obsidibus quoque quos imperaverat receptis, Eresburgo castro, quod dirutum erat, restaurato, alioque castello super Lippiam extructo, & in utroque non modico presidio relicto, ipse in Galliam reversus, in villa Haristallo hiemavit. Ex his constat, principio Saxones, haud procul à fonte Luppiae, Carolo supplices esse factos, atque eodem propè loco magnam partem esse baptizatos. Deinde hunc baptismum ad novum illud castellum celebratum esse. id enim, præter Reginonem, disertè affirmant Annales Canisiani. Ex quibus concluditur hoc castellum propè à Luppiae fontibus abfuisse. Quoniam tamen super Luppiam situm esse dicitur, non ideò sentiendum super eum rivum fuisse, qui Luppespringæ oritur. Neque enim is rivus, ut testatur Gobelinus, unquam absolute Luppia dicitur. Deinde pugnat cum Caroli consilio. Siquidem ante ejus adventum Saxones fusi fugatique erant à Francis, usque ad flumen (inquit Regino) quod Lippa dicitur. Eodem postea itinere eos persequenti Carolo, ut bellum profligaret, super idem flumen castellum ponere visum est, eo loco ubi & amnem ipsum haberet in potestate, & transitu per rivos, ex quibus ipse oritur, intercluso, rebellibus populis spem omnem adimeret se ad arma congregandi. Est igitur Carolus adversus Saxones idem consilium secutus, quod olim hoc ipso loco contra Sicambros Druso placuerat. Ex quibus apparet, cum tam propinquum fonti Luppiae fuerit, & tamen Luppiae, ubi jam flumen dici potest, non rivus, impositum; non alibi hoc castellum fuisse, quàm ubi Drusianus Aliso steterat, ad Luppiae, Alifonisque confluentes. Hunc ipsum locum equidem crediderim significari, quoties consequentibus annis Carolus cum exercitu ad eum locum venisse memoratur, ubi Luppia consurgit. ut anno DCCCLXXX. apud Reginonem: Carolus Saxoniam ingressus ad Eresburgk venit, & inde ad locum, ubi Lippa consurgit,

git, & ibi Synodum tenuit. & iterum biennio post, Coloniam veniens Rhenum transit, & Synodum tenuit, ubi Lippa consurgit, ubi omnes Saxones convenerunt, excepto rebelle Widikindo. Illuc etiam venerunt legati Godefridi Regis Nortmannorum, & Altdeni, & Hofmundus, necnon etiam legati Avarorum missi à Cacano, & Inguno. Peracto placito reversus est Rex in Franciam. Hæc Regino. Hic non est nobis anxie quærendum, ubi fuerit Caroli exercitus, cum ad Luppia fontem castra fecisse dicitur. nihil enim dubito, quin cum omnem campum fuerit complexus, qui utrisque Luppia fontibus, & eorum confluentibus continetur. id quod hodieque ostendunt ingentia aggerum, vallorum, fossarum vestigia, quæ jam indè à Caroli memoria, in iis, quos dixi, finibus, passim visuntur. Ubi verò ipsemet Carolus interea se tenuerit, id video non absurdè quæri posse. Sanè reputanti eos conventus, quorum ex Reginone meminimus, nemini veniet in mentem alibi Carolum, quàm in loco aliquo munitiori, tantisque rebus gerendis appposito, diversatum esse. Atqui nullus ejus temporis auctor, alium locum munitum in eo tractu fuisse prodidit, atque castellum, quod nuper ad Luppiam edificarat. hic igitur morabatur Carolus, cum ad fontem Luppia venisse memoratur. cujus rei non leve indicium est, quòd ante hoc conditum castellum, nunquam, uti sæpe postea, ad locum ubi Luppia consurgit, venisse dicatur. Qua in re scriptores Francicarum rerum, Romanos sunt imitati. Quemadmodum enim illi, quod ad confluentes Luppia & Alifonis Drusus contra Sicambros castellum posuerat, id illi ad caput Luppia positum dixerunt, quòd non longè supra Luppia primum justis amnis nomen ferre possit: ad idem exemplum, qui res gestas Caroli sunt persecuti, tunc illum ad fontem Luppia pervenisse scripserunt, cum exercitu à fontibus ad confluentes tendente, ipse eodem quo olim Drusus loco sedem fixerat. Itaque, Princeps Illustrissime, tuus Alifo primum in potestate fuit Romanorum, deinde Sicambrorum, qui Francorum fuerunt nobilissimi, tum Saxonum,

ac denique iterum ad Francos rediit, quo tempore simul à Romanis receptus videri potest, quandoquidem eo tempore Romanum imperium ad Francos est Pontificis Maximi auctoritate translatum.

CAPUT XIII.

Aliso sedes Episcoporum Paderbornensium.

Verumenimverò satis jam diu Aliso noster Martis & Bellonæ domicilium fuit. Vindicandus est aliquando Religioni & Sapientiæ. id factum est, cum tui, Princeps Illustrissime, Majores, hujus Urbis Antistites, stabilem sibi in eo sedem constituerunt. Quanquam, ut est semper difficile ab eo loco divelli, in quo sis multum diuque versatus, ne tum quidem prorsus belli tumultibus caruit. Nam ut taceam sæpenumero cum alios Antistites, tum Teipsum, Princeps Illustrissime, Reip. causâ ad arma compulsus, princeps majoribus tuis huc migrandi causâ, Martis perpetua pedisequa & comes Discordia videtur fuisse. Antea siquidem in Urbe sua Paderborna, apud Cathedrallem Ecclesiam habitabant, quo tempore civium erga suos Præsules amor, & reverentia tanto eis præsidio erat, ut vallum, turreſque minimè requirerent. At postquam ab iis illa sacrosancta dignitas contemni cœpit, gravesque sunt motus adversus Ecclesiasticum ordinem excitati, faciendum visum est, ut ab eorum injuriis semoti, hujus se arcis præsidio tuerentur. Annum, quo id factum sit, non habeo certum dicere. Suspicio tamen circa annum partæ salutis M C C. Certè Otto Ritbergensis, qui anno M C C L X V I I. ad Paderbornensem Cathedrallem est evectus, in hac se arce tenebat, dicebaturque vulgò eodem, quo hodiè nomine, fortasse, quòd in veteris arcis Carolinæ vestigiis esset collocata. Eam deinde civium eruptione incensam & propè complanatam, Henricus Spiegelius Episcopus restituit, ac, nisi fallor, Carolum I V. Imperatorem, qui hac iter ha-

bebat

bebat in ulteriorem Saxoniam, in ea accepit hospitio, anno MCCCXXV. quamquam Gobelini verba legenti potius videatur mansisse Paderbornæ. Nostrâ verò memoriâ, Princeps Illustrissime, dignam veteri illâ nominis sui gloriâ speciem hæc arx aliquando est consecuta, postquam ingenti sumptu in hanc abs te amplitudinem, excelssitatemque ædificata, fossis & turribus communita, laxis, elegantibusque conclavibus, pomariis, hortis, fontibus ornata est. Itaque quamvis splendido, augustoque Principi accipiendū est idonea. Sed nullam illa, inter tam multa, præstantius teipso ornamentum habet, neque unquam æquè beata, quàm, te domino, fuit. Tenuerint illam quondam Druſi, Tiberii, Germanici, sed illi arma ex ea in omnes vicinas oras circumferebant, sed terrorem intentabant, sed luctuosas ubique pugnas & strages edebant. Tuus, Illustrissime Princeps, Aliso nihil habet durum, nihil asperum; sed in eo clementia in subditos, observantia erga finitimos dynastas, de omnibus benè merendi voluntas habitat. Denique quid potest in ea domo esse non pacatum & mite, in qua eo tempore, quo vicinia, necdum positis armis, vel præteritas clades deplorat, vel formidat imminentes, de Academia fundanda consilia agitantur, propagandisque bonis litteris, quæ germanæ pacis filix, atque alumnæ, non nisi in dulci otio, & summa rerum omnium tranquillitate acquiescunt? Crede mihi, Princeps optime, Carolus ipse Magnus, Deus bone, quantus Imperator! feliciorē, te Principe, Alisonem esse ducit, quàm se Saxones indè armorum formidine subjugante. Quod enim illi optare potius, quàm sperare licuit, id te nunc assecutum videt. Quò enim illius mens assiduò esset intenta, satis ostendit anno CHRISTI DCCLXXII. cum, paucis etiam Saxonum ad CHRISTUM traductis, Adriano I. Pontifice, Romam profectus, *partem aliquam Saxonie (Luitprandi Ticinensis verba sunt) in provincia Westphalia, quam ad fidem Christianitatis convertit, ut ipse jam prædictus Papa præcepit & docuit, secundâ feriâ Paschæ,*

*Gobelini
c. 72. & 6.*

*In vitis
Pontif. in
Adriano.*

in basilica S. Petri Apostoli, inter cetera quæ ad manum Papæ offerbat, Deo in sacrificium obtulit. Videine, Princeps optime, in quo religiosissimi Cæsaris curæ & cogitationes omnes evigilarint? In eo videlicet ut Westphalam universam ad CHRISTUM adjunctam, in Beati Petri, ejusque successoris potestate collocatam, DEO immolaret. Sed quantum interest inter rudem, agrestemque populum, & omnibus ingenii ornamentis excultum, tanto est tuum, Princeps Illustrissime, Caroli sacrificio præstantius. Cujusmodi enim Westphalam Carolus DEO consecrabat? nonne recens è tenebris emersam, & etiam caligantem, ac, nisi metu retineretur, eodem rursus præcipitaturam? Tibi verò, Princeps Illustrissime, quale, & quàm DEO jucundum munus licet offerre? tot lectissimos adolescentes, qui modò litteris in hac tua Academia operantur, quique consequentibus seculis operabuntur: qui non modò ipsi salutarem doctrinam combibunt, sed alios quoque erudire, & aliud ex alio sacrificium possunt accendere. quod quidem sacrificium DEO gratissimum totque mortalibus salutare, jam inde ex eo tempore, cum primum hoc instituendæ Academiæ consilium, in hoc tuo Alifone, iniisti, immortalem tibi apud DEUM, & homines gloriam conciliat.

CAPUT XIV.

Gratia nomine civitatis Paderbornensis.

QUò magis æquum est Paderbornenses, grates & laudes immortales DEO Opt. Max. habere atque agere, qui te huic Ecclesiæ difficillimis temporibus Theodorum, id est divinum quoddam, & cæleste donum largitus est. Si enim tunc immortalis quodam se beneficio affectos profitentur, cum Caroli imperio huc missi sunt, qui primis eos salubris doctrinæ elementis erudirent, quanto est hoc majus atque splendidius, tua Princeps ope perfectum esse, ut Divinæ Sapientiæ, & omnium, quæ illi famulantur,
Disci-

Disciplinarum Templum esset Paderborna? Itaque quod disertissimus Judæorum Philo prædicabat de Athenis, eas esse in Græcia, quod sit pupilla in oculo, & mens in anima, idem nunc, tuo, Princeps Optime, beneficio celebrabitur de Paderborna: eam esse *Lumen, Mentemque Westphaliæ*. Hinc enim illa accerset, qui populum de superiore loco in templis erudiant, qui sacris tribunalibus præsideant, qui Ecclesias, qui cœnobîa gubernent. Hic illi divinarum, humanarumque rerum scientiam haurient: hîc in luce doctorum hominum suæ eruditionis, & virtutis specimen dabunt: hîc promeritis titulis, & decoris insignibus cohonestabuntur, eritque dubium plusne Paderborna dignitatis afferat Westphaliæ, tales fingendo, atque formando, an Westphalia Paderbornæ, iis, quos illa perfecit, munera honoresque mandando. Ipsa verò quantum inde fructum capiet, cum similiter atque his suis salubribus fontibus, omni scientiæ ubertate circumfluet? Numquam illa præterea usque eò se transversam trudi sinet, ut ab homine omnium rerum honestarum ignaro, & bardo, templum, aram, suggestum teneri, absterreri plebem à religione majorum, divelli ab imperio, & auctoritate Principis, & Antistitis sui, divina & humana violari patiatur. Fuerunt hæc Ignorantiæ facinora, quæ Rebellionem, Temeritatem, Furorem perpetuos habet satellites. At verò postquam tua, Princeps Illustrissime, insigni illà caritate, quâ illius ubique salutem & commodum, nusquam tuum quæstum sequeris, congesti sunt, ut cum Apollolo loquar, carbones super caput ejus, atque demum, ne unquam ad pristinas tenebras revolveretur, hanc ei quasi immortalis lucis officinam comparasti, jubet nos divina Benignitas, & Sapientia, à qua hæc tam certa præsidia provisa sunt, omnia de ea, quæ volumus, polliceri. Licet verò, ut nunc quidem est, justo pauciores hoc tantum tuum beneficium, quanti par est, æstiment, vivet tamen, ac vigebit in memoria posteritatis sempiterna. Noli enim diffidere in paucis annis, Paderbornam ad ejus ætatis gloriam posse re-

vocari, cùm totius propè, uti narravimus Septemtrionis lux quædam erat, & magistra. Ibi demum cognoscet quàm eximia fuerit tua voluntas, quàm salutaria consilia, quàm immortalia merita. At modò, tametsi apud paucos, ut dixi, hæc eo sunt pondere quo oportet, tamen pauci illi maximas tibi, & suo, & infelicium illorum, qui minus intelligunt, nomine gratias agunt, Deumque precantur ex animo, ut quando non proinde, ac mereris, gratia tibi habetur ab hominibus, ipse tanto hanc jacturam pluribus, uberibusque præmiis inter mortales, cælestesque compenset.

FINIS LIBRI SECUNDI.

P A-

P A N E G Y R I C I;
 D I E N A T A L I
 A C A D E M I Æ T H E O D O R I A N Æ
 P A D E R B O R N E N S I S,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

L I B E R I I I.

De Illustrissimi Principis in fundanda Academia consilio.

C A P U T I.

Proœmium.

QUOD, Princeps Illustrissime, honesti liberi suæ adversum Parentes, & suæ stirpis auctores pietatis esse putant, ut cum eos omni officio colant, tum eorum præclare factis cognoscendis, atque commemorandis plurimum delectentur: eodem videmur nos, quique unquam in hac Academia bonis litteris inservient, erga te optimum, ac præstantissimum ejus parentem animo esse debere. Est igitur profectò nostrarum partium, posteaquam de Westphalia, atque Paderborna, quæ est Academia quasi patria, nonnulla dicta sunt, ut de tuis quoque, Princeps Illustrissime, laudimus disseramus. Atenim video jam illam tuam omnium dictorum factorumque moderatricem, ac magistram Modestiam, ad hanc solam mentionem laudis contraxisse frontem, & tristiore, quàm adhuc, vultu accipere

orationem meam. Sic enim illa te jam inde à prima infantia finxit, atque formavit, ut cum omnia unius DEI causâ facias, à quo omnia sunt profecta, DEUM ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: ut proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac DEUM spectasse, vel aliquid ejus munerum ascripsisse tibi videre, molestia sit atque fastidio omnistuarum rerum commemoratio. Atque hanc e quidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper, fateor, pro eo ac debui, tanquam cœlestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de jure suo cedendum, atque paullisper, publici commodi causâ, ab illa consuetudine deflectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua Modestia, ne tua laus quicquam de DEI gloria decerpat, nunc profecto illud esse cum de tua laude silere sit nefas, quoniam, nisi te publicè laudato, DEI gloriam obscurari necesse est. Non enim DEUS, cum hanc tibi Academiae fundandæ cogitationem objecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus latè terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem consequentium sæculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiæ lucem, solidæ gloriæ segetem, adjumenta sempiternæ salutis, felicitatis præsidia comparabat. His talibus tantisque muneribus ut gratiæ, quas Deo certè debemus, aliqua ex parte respondeant, par est eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est, qui fieri potest, ut, cum beneficia quæ DEUS Opt. Max. Te Princeps Illustrissime ministro, nobis præstitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te præclarè gestum est, fileatur? Verebar deinde judicia posterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum tantî beneficii auctoris nomen ad eos absque ulla transmiserimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostræ testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin

- nos

nos omnium mortalium inveniustissimos, atque ingratiſſimos fuiſſe judicent? Tametſi enim nihil eſt tibi glorioſius, quàm, cùm tanta perfeceriſ, nihil gloriæ amore feciſſe, tamen poſteaquam, pro rerum geſtarum claritudine, gloria te ſequitur vel invitum, noſtrâ certè cauſſâ tibi lætandum eſt, eùm hiſ operibus tuiſ magnificiſ, atque præclaris gloriã tribuimus, quæ niſi in laude poneremus, nunquam induceremus animum, ut, quod unum optas, hiſ abs te nobiſ paratiſ commodiſ uteremur. Qui enim illum meritâ laude privat, cuiuſ beneficiuſ habet, iſ profectò ſatiſ oſtendit ejuſ ſe beneficii fructu non moveri. Atque hæc quidem ſuccurrebant reputanti, quid noſtram in te pietatem deceat, & quid virtutibuſ tuiſ debeatur. Sed quoniam attendendum quoque fuit quid modèſtia tua, quid aures ferre poſſent, faciendum mihi viſum eſt, ut tuâ, Princeps Illuſtriſſime, cauſſâ, laudatione quidem abſtinerem, ne tamen ſuum Fundatoreſ, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breviter, quid in ea inſtituenda conſilii ſiſ ſecutuſ exponerem. Ita enim fore confidebam, ut neque poſteros quicquam eorum fugeret, quæ ſcire intereſſet, neque tuæ modèſtiæ negotium facerem. Tametſi enim nihil horum abſque tua laude dici poſteſt, ita tamen dicentur, ut non in iſ lauſ tua, ſed eorum utilitaſ quæſita videatur, in quorum comoda tantum curarum, opumque contuliſti.

C A P U T II.

*Illuſtriſſimum Principem, in fundanda Academia, ſua,
& Majorum præclare indoli reſpondere voluiſſe.*

AC licet arduum, & fortæſſe temerarium videatur Principum, qui, ut ſtagio, ita quãdam mentis altitudine DEO ſunt ceteriſ mortalibuſ propiores, conſilia perſcrutari velle, & exponere; tamen, quemadmodum ex iſ, quæ in rebus creatiſ cernimus, nonnihil interdum de
pro-

proposito divinæ mentis assequimur: ita in iis quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt, extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid, quòd in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere, est quiddam, quo facilè, ut ad alia præclarè gerenda, tum ad meditandam Academiam extimulatum esse cognoscimus? Quanquam enim, ut est quisque maximè generosus animus, ita genus, & proavos, & quæ, ut canit ingeniosus Poëta, non fecimus ipsi, minimè ad se pertinere ducit; tamen postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è claro genere fructum capit, quòd eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in divinis quoque litteris admoveri: Sic enim Divus Paulus Timotheum suum alloquitur: *Recordationem accipiens ejus fidei, qua est in te non ficta, qua & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam DEI, qua est in te.* Hoc præceptum ab Apostolo datum Episcopo minimè tibi, Princeps optime, prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua Furstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu, ut verbo Apostoli utar, habitasse. Numerabas in iis complures, qui non vulgarem eruditionem, rerumque usum sibi pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi, Remp. consiliis, & operâ sustentarant: in plerisque omnibus eximia quædam in DEUM pietas, facilitas, atque omnibus in rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nam, ut alios præteream, quantâ gravitate, & sapientiâ fuisse accepimus abavum tuum Wennemarum Furstenbergium? quantâ vitæ sanctimoniâ ejus conjugem Cordulam à Galen? De qua illud accepimus, solitam tanto CHRISTI pro nobis diram passi amore exardescere, ac vicissim optare aliquid ejus causâ molestiarum exorbere, ut linteorum omni mollitiæ depositâ,

1 Tim. 1.
v. 5.

ſita, laneo duntaxat veſtitu, nudisque pedibus ſacellum crebro adiret eo intervallo ab avita domo diſſitum, quantum inter locum, ubi CHRISTUS damnatus eſt, & Calvaria collem intereſt. Quam rem ſcio levem iis hominibus viſum iri, qui totum hoc majorum noſtrorum, ut nos ſentimus, religionis, ac pietatis, ut ipſi dicere ſolent, ſimplicitatis, & ſuperſtitionis genus ludificatui habent. Verùm non pœnitet me laudare in nobili femina, quod in Alipio, qui deinde fuit Epifcopus, prædicandum ſibi putavit Auguſtinus: velut *fortiſſimo*, inquit, *domitore corporis, uſque ad Italicum ſolum glaciæ nudo pede obterendum, inſolito auſu*. At hoc domandi corporis more muſteum hoc Euangelium funditus caret. Quò libentius hæc talia commemoro, Princeps Illuſtriſſime, ut omnes intelligant, ſolidam illam, virilem, antiquam, Catholicam religionem à majoribus tuis cultam eſſe. Hanc veluti cariſſimam hæreditatem adierunt, poſteriſque reliquerunt, Avus tuus Fridericus Satrapa Werlenſis, Electoris Coloniensis Conſiliarius, & Pater item Fridericus Satrapa Bilſteinienſis, cujus integritas, doctrina, prudentia, dicendi vis cùm in patriæ negotiis, tum in publicis Imperii conventibus ſæpenumero cognita eſt. Hanc unà cum lacte ipſe ſuxiſti à lectiſſima & antiquæ innocentia amantiſſima femina Anna Weſtphael, quam omnibus ſemper pietatis officiis coluiſti. Non eſt ab his divellendus Joannes Furſtenbergius magnus Patruus tuus, qui DEO mancipatus in nobili Cœnobio Sigebergenſi, quod D. Anno Coloniensis, accitis è Fructuaria Italia viris ſanctitate præſtantibus, quondam fundaverat, brevi ad eas virtutes, quas domeſtica diſciplinâ combiberat, ſanctiora illa inſtituta adjungens, tantum profecit, ut ſacer ille coetus dignum eum judicaret, cui ſe & cœnobium regendum traderent. Quod munus ita ſuſtinuit, ut Inſtaurator dici poſſit, cùm veteris illius diſciplinæ, tum tectorum, atque fundorum. itaque clariffima eſt apud illos ejus nominis memoria & præclaris parta virtutum exemplis, & opibus, quas aſſiduâ rei communis curâ,

Lib. 9. conf.
cap. 6.

ac parsimoniâ collectas haud modicas successori reliquit. Jam verò flagitium sit, si ex hac ipsa inclyta stirpe, Guilielmum Furstenbergium præteream, Ordinis Equitum Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Livonia Magistrum, in quo Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res dissimilimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facultatem dedere, Principatus, & Adversa fortuna. Nam cum florenti ætate sacram illam militiam administrandam accepisset, in multiplici reip. perturbatione, consiliis, atque armis integritatem Catholicæ religionis, dignitatemque ordinis factam tectam conservavit. Quod eo fuit difficilius, quòd cum frequentibus præliis lacefferetur à Moschis, interea neque vicinorum dynastarum dissidia, neque orientes jam tum pestifera sectæ, res ejus esse quietas sinebant. Ubi verò jam in gravescente ætate, post tantam jaëtationem, portum sibi quasi quendam providit, & designato sibi successore, in munitam imprimis arcem Vellinum se contulit, ut, quod supererat ætatis in honesto otio contereret: ibi verò majus, quam in medio mari, naufragium invénit. Nam anno MDLX. cum Moschi magnis copiis in Harriam, & Lettoniam se effudissent, tandem cæso Teutonicorum equitum exercitu, exeunte Quintili Vellinum oppidum, quatefactis vi tormentorum muris, & ignibus in tecta coniectis, ceperunt. Arcem verò ipsam, in qua Princeps versabatur, consecrati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum suorum, & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem, nefariè prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fidem eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen perfidis suâ prædâ diu frui licuit. Nam Moschi re cognitâ spoliatos omnibus quæ rapuerant, inanes dimiserunt. Princeps ipse captivus ductus in Moschoviam, illustre barbaris patientiæ & pietatis exemplum fuit. Cum enim templo careret, in quo Romano ritu sacra fierent, velut quondam Abraham, sub quercu Mambre, sic optimus senex stans temporibus, sub qua-

Gen. 18.

quadam arbore, DEUM colebat. Felicior omninò, qui conservatâ majorum religione in exilio, & custodia diem suum obiit, iis, qui, illâ repudiatâ, fumosos titulos, & fluxas opes sibi pepererunt. Etenim Guilielmus noster, quod de Theodosio Magno scripsit olim D. Augustinus, *Ecclesie se membrum esse, magis quam in terris regnare gaudebat.* Neque aliter, atque ille affecta est cætera Furstenbergiorum familia, quæ ad hunc usque diem in tanta religionum licentia, suæ illi, quam ab optimis majoribus accepit, adhuc præclare constitit. quod nostrâ tempestate tam paucis familiis elogium video tribui posse, ut perinde sint raræ, atque fluvii, qui inveci in mare dulces, inter salvas, aquas perpetuò retinent. Atque hæ familiae tuæ laudes, Princeps Illustrissime, haud paullò magis eam exornant, quàm illæ ab ejus vetustate, primaque origine decerptæ. Non enim defunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate, & è gentilitiorum insignium forma, & natalis loci situ demonstrare se posse confidunt, Furstenbergiam domum è vetustissima, clarissimaque Comitum Oldenburgensium stirpe genus ducere: Sed nimirum antiquius tibi semper fuit illustria majorum tuorum exempla virtutum æmulari, quàm obscuras, & tot sæculis à nostra memoria semotas generis tui origines excutere, & perscrutari. Hoc certè Catholicæ religionis studium, quo inflammatus cum alia permulta gessisti digna immortalis laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia illorum, atque attenda educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Exornasti deinde, atque auxisti, quod à parentibus acceperas, cum profectus es Coloniam Agrippinæ, cui Urbi Stanislaus Hofius doctissimus Cardinalis, non dubitat acceptum ferre, quicquid in provinciis circa Rhenum superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi minimè contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris usus, eorum studiorum fundamenta jecisti, quorum fructum facillè vel ex hac tua, affecta jam ætate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quam nemo non obstupescit, æstimamus. Caterùm

S. Aug. de civit. Dei c. 26.

Hofius in epist. ad Senat. Colon.

jam tum illa bonarum tractatione litterarum, inducebas animum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid in religione labefactum est, juventutem ab iis duntaxat magistris liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à majorum pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis integritate copulandi tecum faciebant germani tui Fridericus; eximiâ gravitate & prudentiâ vir, Canonicus Moguntinus, & qui etiamnum vivit, Caspar Furstenbergius duorum Electorum Moguntini, & Coloniensis Consiliarius, supremus Westphaliæ Satrapa, jam pridem in omnibus Imperii conventibus magna cum dignitate, & publico commodo versatus. Neque hæc solum magnorum operum adjumenta domo ad Remp. attulisti; sed præterea, cum plerique omnes claris orti natalibus, immodicis in vestium, ædium, familiæ splendorem jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à majoribus Furstenbergii sunt edocti, atque assuefacti, ut sciant dignitatem generis crebris & illustribus virtutum documentis, non rerum inanium apparatu, luxuque retineri. Hinc illa tua, Princeps optimè, in hoc quoque fastigio in victu cultuque frugalitas: domus expers strepitûs, atque turbarum: latus caritate magis tuorum, quàm armis septum: denique sumptus in privatum modici, in publicum profusi. Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad juvandam, ornandamque Remp. superesse. Meritò igitur, Princeps Illustrissime, Academia nostra, non tibi modò, sed inclytæ quoque domui Furstenbergiæ ingentes gratias agit, quòd te sustulerit, talemque formarit, cui propter conceptum à teneris veræ religionis, omnisque præclaræ disciplinæ amorem, si quando ad dignum tuis meritis locum pervenires, cupido fundandæ Academiæ facilè posset incidere, neque, propter insignem in omni vita temperantiam, rerumque omnium modum facultas perficiendi deesset.

C A P U T III.

Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academiæ impulsisse.

Q Uis verò DEI in Ecclesiam Paderbornensem eximiam voluntatem, atque providentiam satis pro dignitate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti afflatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non diu cunctatus, ad ejus salutem, dignitatemque convertere dignatus est? Vix inter hujus Ecclesiæ Canonicos censeri cœperas, cum in te omnium coniecti sunt oculi: neque quisquam fuit, qui ut tibi honores mandarentur, canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu periclitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta eos quoque quorum senectus omni laude floruerit, prius in illo ætatis lubrico, ut non ceciderint, titubassè. Te in ipso juventutis flore Præpositum sibi delegit, de robore animi tui, constantiâque securo. Quod equidem divino nutu factum arbitror, ut in tempore, Reip. vulnera, quæ paullò post curanda tibi essent, accuratè cognosceres. Eo enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Principis à Catholica religione alieni, neque multò antè vicinæ provinciæ gravibus erant ob dissidia de fidei doctrina motibus jactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archiepiscopus ductâ uxore, & Ecclesiæ contemptâ auctoritate excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad studium novarum rerum conversis, & cum iis faciente ipso, qui corrigere debuit, Antistite, universa rei Catholicæ cura, huic Admodum Reverendo & Nobilissimo Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit, cujus in tuenda majorum religione excubiæ, ac labores digni omnino sunt quos justissimis laudibus, & gratiis posteritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus adversis, prudentia in capiendo-

consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubique procuranda. Itaque cùm defuncto Principe de successore deligendo Canonici convenissent, nemini propè dubium fuit, quin, si salvam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & faustâ precatone te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cùm provinciam propè depositam, ac deploratam accepisses, ita persanandam putasti, ut eam aliquando non qualem modò accepisses laceram & afflictam, sed florentem, ornatamque posses successorì relinquere. Nihil dico de fortunis, quas propè consumptas repperisti: nihil de ære alieno, quo graviter sanè premebatur: nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modò nunc existè ex ære alieno, & quicquid usquam obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam novas arces exadificatas, nova vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppia, & Alifonis nova arce, adjiciam quoque de altera nonnihil, quæ Wevelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem stetisse, cujus originem Hunnis, sive Hungaris tribuunt. Illi enim priusquam ad CHRISTI fidem, & humanitatem traducerentur, ut erant in primis immanes, & efferi, eruptione factâ in Saxoniam, & Turingiam circa annum Domini DCCCCVII. omnia flammâ ferroque vastarunt. Ab illis igitur, vel certè contra illos, prodidere quidam arcem primò positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnsbergæ Comite, qui decessit è vivis anno CHRISTI MCKIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Beuren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sanè visendâ, atque magnificâ. Quæ quidem, aliaque ejusdem generis opera si commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cùm epitaphium carmen, quod Romæ, hodieque

in

*Gobelinus
anat. 6.
s. 57.*

in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontif. Maxim. quem summâ pietate coluit, hæc inter ejus laudes quoque numeravit:

Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,

Urbs caput, orbis honos, inclyta Roma tuas.

Extat apud

Baron. tom.

9. Anno

CHRISTI

795.

Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolumitatem spectarent. Eò igitur e vestigiò curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certè David Chytraeus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: *Paderbornensi diœcesi Theodoricus à Furstenberg gubernanda præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrusit.* Studuit homo vafer, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in invidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime, facile contemnis, quòd auctoritati Vicarii CHRISTI, & Nicæni Concilii omnium sanctissimi parère, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc verò cum animadverteres cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine prava docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta involarant, & inopiâ eruditorum sacerdotum, qui veritatem adversus mendacia tuerentur, utrique medicinam adhibere aggressus, lolii fautores facessere, & res suas sibi habere jussisti. Diuturnioris aliquantò curæ, & operæ fuit idoneos rei Catholicæ ministros, & doctores formare. Diu enim in hac urbe ne quidem Grammaticæ ludi satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Coloniensis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, ut Reverendum, & Nobile Cathedralium Canonorum Collegium in litteris, quibus anno MDLXXX. Kalendis Junii longiorem operam Patrum Societatis JESU expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de divinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res

In Chronico

Saxonia

anno 1585.

quo-

quoque eosdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ procures impulit, ut ludi administrationem omnem Societati JESU postea committerent. Sed tibi nimirum jam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi condita Academiâ, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ fatis sit ad frangendos adversariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graves, è quibus non nemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatûs exordiis te confidere, tantum tibi vitæ atque opum datum iri divinitus, ut publicam artium maximarum officinam ponere in hac urbe liceret. Ea res quamvis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes utilitatis publicæ lachrymas cieret. Jam enim intelligebas, quod à Divo JOANNE CHRYSOSTOMO disertâ, ut assolet oratione, firmisque rationibus ostenditur, parum esse Christiano doctori, si vulgari quâdam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quod incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ii, qui urbem aliquam circumfidunt, ut eâ parte præcipuè faciat impressionem, quâ paucioribus præfidiis munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam susceperit, qui, ut ceterorum non sit rudis, minùs sit Græcè, vel Hebraicè doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, excuscat, qui argutis eum conclusivunculis impediât: Si historiæ veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & contortas, ac difficiles temporum rationes objiciat. Denique quacumque in arte fuerit minùs versatus, in ea si adversario latus præbuisse videbitur, quamvis ceteroqui sit excellenti, reconditâque doctrinâ, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideò quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quod à veritatis doctore, non quicquid contrâ dici potest, diluatur. Id si iis usu venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum sunt

*Lib. 4. de
Sacerdot.*

sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leviter tincti, nullam partem graviorum attigerunt? Magnâ igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisti, cum provinciam accepisses refertam oppugnatoribus Catholicæ religionis, vacuam propè iis qui pro dignitate ejus scita, ac decreta explicare possent; successorî optimè eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrinæ genere, adversus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

C A P U T IV.

Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publica consultum irisse.

Quibus rebus perfecisti ut & Episcopi, cujus est sibi creditos homines erudire, & Principis, qui non sine causâ gladium portat, præclare muneribus perfunctus esse viderere. Tunc enim minus molestum est timore pœnarum ad veritatem amplectendam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ ostenditur, errorem verò qui abjici jubetur, liquidò docere possint. Itaque ubi & mens doctrinâ imbuitur, & voluntas potestate compellitur, pro-na est obedientia. Obedientiam consequitur pax illa, de qua alicubi Augustinus, cum disputaret contra Gaudentium, qui nolebat Hæreticos, & Schismaticos Imperatoribus pœnas dare: *Regibus (inquit) ea quæ secundum Deum sunt religioso timore* Lib. 3. con-
jubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens, & dilectione pro- tra Gau-
ficiens, à Domino accepit pacem, non sicut pacem dat seculum. quo- dentium
niam seculum dat pacem propter temporalem utilitatem: Dominus circa finem.
autem propter æternam salutem. Verum, ut alibi docet idem fan-
ctissimus Antistes: Uritur etiam cœlestis civitas in hac sua peregrina- Lib. 19. de
tionem pace terrenâ. Cujus civitatis procuratio cum Christiano civit. Dei
Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissâ, & ipse c. 17.
humanarum voluntatum compositionem, quantum salvâ pietate ac Ibidem.
reli-

religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad caelestem pacem: qua verè ita pax est, ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda, atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Igitur, ut equidem Augustini orationem audio, Christiano Principi præcipuè propositum esse oportet, ut omnibus, quibus imperat, cum Deo atque inter se conveniat. Deinde hujus gratiâ, in iis quoque quæ ad hanc vitam degendam pertinent, pax est Reip. concilianda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duces, quantum animo laboraris, ut omnis tui imperii regio otio ac securitate fruereetur, nemo est in ea rerum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris civili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quàm sedulò semper honestam cum vicinis Principibus adversus prædonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari patereris, pacto cum iis pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties jam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes, immissis copiis tuis cecidisti? quanto metu provinciam universam eod die liberaisti, cum tuis auspiciis, tuorum militum virtute, volitantia in conspectu hujus Urbis prædonum agmina, ad Benhusum vicum justis ultus es armis? Quid? cum ad novam-Becam oppidum, equestres copiarum, ejus oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus devictæ, hibernas nives suo sanguine cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ quietis perturbatores, auctoresque injuriarum justissimam severitatem commemorem? Itaque in ditionis tuæ terras aut tam validâ manu veniant oportet, ut pugnam non pertimescant, aut certè velut quendam prædonum scopulum devitent. Sed inprimis studio tibi semper fuit, ut Paderborna tuæ provinciæ caput, omni civili motu vacaret. Nam cum anno MDCII. mense Februario gravis senatum inter, & nonnullos

nullos cives exorta esset discordia, cum senatus à civibus Reip. male gestæ accerferetur: cives quòd senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indignisque modis affecissent, insimularentur, operam dedisti, ut omni vi, ac tumultu semoto, jure experiri mallerent. Itaque vi. Kalend. Quint. ejusdem anni de tuo consilio viros cum natalibus, tum juris scientiâ præstantes dedisti, qui causam universam cognoscerent. Interea verò cum contestatâ jam lite is annus esset in exitu, novorumque comitiorum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore profiteretur, cives autem illi, duce, atque signifero Liborio Wichardo, homine ad res novas moliendas acri, atque versuto, neque ab armis discederent, neque ullum senatus insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum nomina ex utraque parte delata essent, eorum in comitiis ulla ratio haberetur. Ibi verò incertum fuit plusnetuis consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam rempubl. incumberent. Ubi enim dies comitiorum ineunte anno MDCIII. adfuit, ac de more in curiam viginti-quatuorviri, penes quos jus erat renunciandi senatus, convenerunt, advolat cum armata suarum partium multitudine Liborius, atque intentato, iis qui confederant, terrore, neminem, nisi ex suo suorumque voluntate, in senatum allegi finit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verùm non diu Liboriani hujus quoque, quem pro sua libidine creaverant, senatus injuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso xvii. Kalend. Februarias is ipse senatus, supplici dato libello, graviter de iis est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta majorum eligendos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi jam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex ultima plebe devinxerat, omni artificio allaborabat, ut hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quæcumque ipse vel-

let assensu suo, & inconditâ vociferatione comprobabant: illi, si quis contrâ hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferebant, quos ille contumeliis, minis, atque interdum colaphis, & adactô cultro vel secum facere, vel certè obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte, qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adjunxerat. Adhæc, ut omnia, vel invito senatu, pro arbitrio gereret, novum vigintiquinquevirum consilium, è suo illo grege, contra civitatis leges & jura creaverat, quorum operâ assequeretur, ut quæcumque ipsi placuissent, populus vellet jubereque. Neque deerat homini, quamvis litterarum ignaro, populâris facundia, quâ in concionibus, quas frequentes ad suos habebat, utebatur, ut cum sui de cælo delapsum hominem quandoque, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum civitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque cives tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principiò vi. Kalendas Jun. ejusdem anni MDCIII. Senatum ac populum jussisti illos vigintiquinqueviros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alendum improborum civium furorem, crearant, omni illâ potestate privare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commutarunt, ut qui antea vigintiquinqueviri, iidem postea Delecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctoritatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, ut eras accenso infelices adjuvandi studio, spem curamque abjecisti. Animadverteras è classibus in quas tota civitas est tributa, nonnullam integram esse totius hujus perduellionis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat cæterorum metus mutos effecerat. Spem igitur eras ingressus, hos, quibus aliquid reliquum erat sanæ mentis, ad divellendos sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum societate posse impelli, si modò seorsim singulas classes alloqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras quidem, ut pridie idus

De-

Decembres ejusdem anni classes omnes civium, urbe egressæ suo quælibet certo loco mandata sui Principis acciperent. Senserunt Liboriani quid ageretur, & disseminato rumore evocatos à Principe adversus cives, ex ea provinciæ parte, quæ trans montes dicitur, homines armatos, qui civibus audiendo Principis mandato occupatis, urbem invaderent, non modò effecerunt ne quisquam prodiret, sed etiam administro, quem ad eos allegaras, præcisè negarunt, se, qui in eadem causâ essent, posse disjungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamoribus jactabantur, cæteris interea, ut solebant, timore conticentibus. Addebantur in te, Princeps illustrissime, dicta acerba, & minæ: ac ne cui civium liceret ad arcem tuam commeare, quatuor ipsos dies portæ omnes civitatis clausæ, & custodiis septæ tenebantur. His cognitis, cùm inter omnes constaret horum omnium malorum opificem, atque architectum esse Liborium, ratus eò abstracto cæteros ad frugem posse corrigi, missis ad cœnobium Abdinckhoffense gravissimis è tuo consilio viris, eo accito cùm veteri, tum novo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in judicio objecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia jussisti. Senatus cùm in tam æquis postulatis Principi reluctari non possêt, essetque ipse à Liboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecari, censuerunt satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primùm tergiversari, deinde cùm iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cùm senatus, ut saltem in speciem mandata, quæ acceperat, exhaustis videretur, missis apparitoribus hominem ut imperata faceret, vellet cogere, ille cùm domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis urbis mœnibus advecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitavit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamvis indignum facinus inusitatâ quâdam audaciâ, atque impudentiâ haud multò post

cumulavit. Habebatur fortè senatus, cùm Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi jam illud esse, quando confociari totius animos civitatis, & coalescere oporteat, orat senatum ut jam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parère. Cùm senatus cunctaretur, Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem jubet tertium orationem dominicam pronunciare, senatum verò interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et jam belli isti precatores, reductis palliis, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum cædè bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præsentis periculo perterrefactus obsignatis tabulis confirmat, se in omnibus, quæ ad Liborium, ejusque partes pertinerent, cum ipso esse facturos. Has tabulas cùm accepisset Liborius reverenter exosculatus, gratiis actis, ac decem taleris in vinum senatui, nomine populi donatis, ita discessit ut qui præclarè sibi rem gessisse videretur. Ex eo tempore in pejus omnia ruere cœperunt, coque res evasit, ut Januario anni MDCIV. senatu ex Liborianis creato, ipse Liborius consul renunciaretur. Quid in eo consulatu ab improbis hominibus, Princeps Illustrissime, non pertulisti? Antiquissima pacta, Principumque constitutiones violatæ: ademptum tibi per summam injuriam supremum in urbe rerum criminalium arbitrium: cives, qui aliquid contra consulis audaciam mutire essent ausi, inusitatis suppliciiis vexati: interdictum severè omnibus ne ad te appellare, aut confugere auderent: conducti novi tribuni, signiferi, alique rei bellicæ administri: tormenta pro mœnibus posita, ut, quod dicere solebat Liborius, tibi Principi suo, vel ad mentem accumbenti negotium facefferent. Quid quòd non erubuit primariæ Ecclesiæ nobilissimo Canonicorum Collegio denunciare, ut alium sibi Antistitem providerent. Nonne eosdem Canonicos, cæterosque omnes Ecclesiasticos, ac religiosos homines, etiam cùm nihil urbi impenderet adversi,

pu-

publico edicto ad tympani fonitum, propositâ fortunarum, ac vitæ jacturâ, arma sumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eisdem omnes, atque adeo tuos quoque, Princeps Illustrissime, consiliarios, & qui Reip. causâ ad provincialem conventum cum mandatis mittebantur, ipsum quoque totius provinciæ quæstorem, pedem ex urbe efferre suo injussu vetuit? Ac sperabas quidem ordinum totius provinciæ auctoritatem, qui v. Non. Mart. in conventu Dringebergensi adfuerant, aliquod apud eos pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbornenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod eorum gratiâ tota provincia detrimentum caperet. At illi parum ab eis pacati retulerunt, neque obscurè cognoverunt deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cætera quoque hujus provinciæ oppida, si fieri possent, in societatem perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor incessit, fore ut urbs obsidione premeretur, quem eo consilio ferebant, ut Ecclesiasticos in urbe retinerent. itaque circa idem tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis Ecclesiæ Canonicis minari, si urbe excessissent, nullam maximi templi partem integram esse mansuram. Nimirum jam omnia in urbe poterat, cujus crudelitatem multi jam Ecclesiastici, multi cives ut vitarent, ex urbe se eduxerant. cæteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cum ipse clandestinis habendis cœtibus omnia fermè perfecisset, tamen assêcutus summum inter cives imperium, adeo non ferebat eos coire, ut nullus paullò melior civis alium convenire possent, quin si ad Liborium à suæ factionis hominibus, quos in hæc talia perquam intentos habebat, ejus nomen esset delatum, compedes, gravesque pœnas pertimesceret. Circa idem tempus vulgato jam illo, de quo dixi, rumore, quatuor-viri delecti, qui arma & præsidia Liborianæ dominationis curarent, unusque ex iis missus, qui pecuniam, copiasque contraheret. Hæc circa Pascha anni MDCIV. gerebantur, quo tempore propè jam sepulta erat, Princeps
Illu-

Ep. 50.

Illustrissime, tuæ salutis civitatis, nisi eam admirabili tuâ providentiâ, ac celeritate excitaffes. Quam ad rem adjumento imprimis fuit ille cum regii sanguinis splendore, tum bellicæ virtutis gloriâ Illustrissimus Joannes Frisiæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedesdorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem verè cadit illud S. Augustini de Bonifacio Comite, cum de virtute militari servire fidei, quam habet in CHRISTO. Tametsi enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causâ præcipuè erat exorta, quia tamen ejus auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreverant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemoravimus, sceleribus eò intendisse, ut si res procederet, Catholica Religio his locis funditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret, faciliè colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ provinciam suscepit. Itaque tametsi febris laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset afferre, silentio noctis profectus, ix. Kalend. Maii appositâ suis ipse manibus pulverariâ machinâ, nisus est, intimam urbis portam disturbare (nam duas jam & pensiles crates nullo negotio dejecerat); sed cum ejus impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitique Liboriani, aliquot è militari turba, de mœnibus glandibus plumbeis trajecissent, ingenti animi constantiâ Comes, cum jam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hæc ejus constantiâ erecti bonorum civium animi, qui ad id loci Liborii oppressi dominatu tacuerant, ac divisâ in factiones civitate, induciâ tandem, & commeatus ad te illustrissimum Principem est postulatus. Interea majora tormenta advehi jussâ, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cujus metu ad extremum vi. Kalend. Maii Urbs, nullius effuso civis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à civibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere
quin

quin impudentia quorundam mendacia commemorem, quorum gratiâ hæc ipsa, ex actis publicis, paullò pluribus sum persecutus. Etenim cum is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius Wichardus in carcere vincetus teneretur, ac Lutheriani Prædicantes, qui templum forense S. Pancratii antea tenerant, fugâ essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & è Societate JESU P. Fridericus Wachtendunckius hominem adiit. Hujus colloquiis permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacrâ Eucharistiâ munitus est, ac non modò pro tribunali, cum jam latâ sententiâ damnatus esset, verùm etiam cum jam inibi esset, ut ultimum supplicium lueret, Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad ultimum spiritum retinere velle professus est. Hæc ejus vulgatâ conversione irritati Prædicantes, eam apud rude vulgus incredibilibus mendaciis obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium quædam nugamenta, Joannes Nigrinus, ad D. Thomæ Sufati Prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Eâ præfatione ex Gangulphi Hergundi, ut ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quàm sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quivis intelligat. Primò igitur v. Kalend. Maii narrat detruso in carcerem, ac de pede suspenso, papillas abscisas, ac fervens oleum vulneribus, naribus verò liquoris, è facium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, sive adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui ex actis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina falsum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maii, cum se Liborius in judicio, magno animo defenderet, abs te, Princeps Illustrissime, per duos ministros jussum esse sine judicio, aut sententia evestigiò foras ad supplicium rapi. Atqui constat Liborium viâ & ordine, uti jura Cæsarea præcipiunt, interrogatum,

gatum, auditum, omnia palàm factum, ac denique damnatum, supplicem factum, ut humari posset. Id quod plurimorum, qui iudicio interfuerunt, testimoniis compertum est, sicut & illud quod de professione Catholicæ fidei antea narravimus. Atqui Prædicans facit eum, cùm duceretur, atque à duobus Jesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud quoque, Liborium cùm sibi ultrò ad supplicium vestes detraxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conversum, sic locutum esse: Adestum Episcopo THEODORE, & pota largiter sanguinem meum, quem tamdiu sitisti. Nimirum Lutherianum magis hæc oratio decebat, quam salutatio Angelica, quam qui supplicio interfuerunt piè pronunciatam à Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implorationem DEI matris adjunctum: Sancti Angeli, & omnes electi DEI orate pro me. Sed Prædicantibus majus flagitium est precari Sanctos, quàm calumniari Principes. Queritur postremò Prædicans de mortuo hæc vulgari, qui de se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt. Scilicet unum hoc istis hominibus curæ est, ut rudem populum quibuscumque artibus sibi devinctum teneant: quid prudentes sentiant, nec flocci faciunt. qui facilè intelligunt, eis, qui audeant mentiri populo, hominem palàm, audiente populo salutationem Angelicam pronunciantem, maledixisse suo Principi; eisdem non deesse artes, quibus infelici plebeculæ persuadeant sacras litteras aliquid dicere, quod Spiritui Sancto nunquam in mentem venerit. Certè id unum suo illo libro egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cùm metueret, ne parum esset in Bibliis præsidii, opem quoque à famosis libellis accersit. Prædicantibus enim pluris est Pasquillus, quàm S. Jacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Jacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum: Non est in canone: sin autem è famoso libello mentiaris Henricum Jesuitam Antverpiæ MDCI. XII. Aprilis publicè exustum,

Nigrinus
p. 174.

stum, nefandi flagitii pœnas dedisse, id nimirum perinde atque Euangelium credi oportet, tametsi Senatus Antverpiensis obsignatis, & palam editis litteris, adeoque tota civitas testetur, nullum unquam Jesuitam Antverpiæ reum actum esse, nullum supplicium luisse. Sed quid ego hujus diei candorem atque lætitiâ Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condendâ Academiâ, paci & tranquillitati publicæ consuluisse. Docuerant enim te civiles hæ turbæ, eos qui rebus novis studeant, hominibus ferè rerum omnium ignaris uti, quod ii ferè impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui verò docti sunt, præterquam quòd liquidius res omnes intelligant, longèque quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum verò certissimum est, quod ab Agellio scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos esse vel maximè humanissimos. Itaque Liborius nos ter hominum legendi, scribendi rudium operâ plurimum utebatur, quem compertum est palàm in suis illis cœtibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem civitatis pertinere diceret, palàm plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obrigisse huic urbi, ut non minus litterarum imperiti, ac Doctores intelligerent. Tum verò nominatim quempiam percunctabatur omnium abjectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi postea apud alios, si seorsim interrogaretur, se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conventu annuebat. Ita homines ignaros assuefaciebat, ut quicquid ipse protulisset, licet cujusmodi esset ignorarent, tamen continuo suâ acclamatione comprobarent. Qui verò erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admoneant, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si unquam aliàs, eo tempore cognitum est, ex usu esse Reip. ut abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, ut infcia plebs eorum & doctrinâ informetur, ne erret, & multitudine reprimatur, ne insaniat. Faciunt verò ad id plurimum ea gymnasia

*Noth. Att.
lib. 13. c. 15.*

fia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt, atque adolescentum animos quàm longissimè à temerario & furioso vivendi more, ad rationis leges & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quàm arctissime copulant. Ubi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem ubi falsa aliqua disciplina, verâ religione abjectâ, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, ut constare sibi non possit, neque leviores solent esse errorum inter se, quàm cum veritate conflictus. Quæ igitur in urbe omnes idem inter se, & cum iis, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate floruerunt, de divinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conservandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adjuventis abundare. Iccircò Liborius noster, quo tempore maximè perturbandæ atque pervertendæ civitati erat intentus, severo edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis JESU, discendi causâ, itaret, cujusquam civis hospitio uteretur, neve cives eò liberos suos mitterent. qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur. Nimirum ingens erat inter illa quæ rudi plebeculæ, in seditiosis illis conventibus venditabat, & hæc quæ in Catholicis, & bene institutis gymnasiis juventuti præcipiuntur intervallum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi impunitas, & rerum omnium perturbatio quærebat. Hic DEI timor: magistratuum veneratio, atque observantia: modestia, & pacis amor, teneris mentibus inferitur. Sed non providebat infelix, quòd adolescentes ipsius minis, atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non didicissent, id è tristi ejus exitu, & justissimo supplicio esse cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est furiosarum ejus concionum vanitas, quàm cum stans ad infamem columnam, omnia sui consulatus probra objectantibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tessera portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu
hiber-

hiberno coelo, gravissimo gelu cives: cum mulier quæ uterum ferebat, in publico, ubi ad ludibrium vulgi erat exposita, abortire coacta jactabatur? Quid? ipsum ejus supplicium nonne conjunctum fuit cum evidenti testificatione divinæ de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, ut demonstravi, Prætor, quem à Principe creari mos est, excluso, summam sibi in puniendis delictis potestatem arrogabat, VII. Kalend. Martii anni MDCIV. inopem civem Paderbornensem Jodocum Dulmanium, miserrimè, & obscœnissimè tortum, præcipiti sententiâ, de infelici ligno, quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post mense, pridie Kalend. Maii, cum Liborius meritas pœnas daret, hîc ipse suspensiosus, manare palam ubertim ex ore, naribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, ipsum sesquidiem, clarè à tota multitudine est visus. Accessit quoque ad spectaculum Illustris Frisæ & Ridbergæ Comes, tantæ rei gravissimus testis, tuque ipse, Princeps Illustrissime, adhibito tabellione, & idoneis testibus, rem publicis tabulis mandari iussisti. Quæ res documento sit omnibus, ne adversus magistratus legitimos, & Principes temerariam plebem commoveant: ne alieni sanguinis sint appetentes: ut suo dolori, & insolenti vindictæ cupiditati frenos injiciant: ut homines se meminerint, inter homines versari. Sed nimirum, Princeps Sapientissime, grave tibi & luctuosum visum est, hoc, è tam tristibus, & eruentis exemplis, tardum nimis discendi genus. Mavis jam indè à prima pueritia sic informari cives tuos, ut DEO, Rationi, Magistratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus se virtutibus & bonis artibus ad Reip. salutem, commoditatemque exornare consuescant.

Illustrissimum Principem, in Academia instituenda, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse.

PRæcipuum verò tibi, Princeps Illustrissime, studium semper fuit, ne ea pars gregis CHRISTI, quæ eximiam quandam vitæ sanctimoniam profitetur, nullis, quæ quidem cum suo more & instituto congruerent, commodis, vel ornamentis careret. Quoniam verò omnes Ecclesiastici ordinis viri, in eo præcipuam quandam sunt gloriam adepti divinitus, quòd divinam illam mensam, in qua Agnus DEI qui tollit peccata mundi, situs est, circumstant, atque, ut alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, *appropinquant ad appropinquantem DEUM*, propterea magnis largitionibus, & impensis eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam animo, & dignâ pietate colendam excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali imprimis lauto & magnifico, solennem ejus pompam, quæ post Pentecosten quotannis instituitur, celebriorem augustioremque reddidisti. Neque eo contentus, nullum prætermisisti in tota tua dioecesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, ut quoniam à plerisque hâc tempestate non, quanti par est, fieret illa victima sancta, quâ deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis curæ esset certis eam, statisque honoribus prosequi. Nullus porro honor videtur tantum Sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui ejus administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim rectè & ordine fit in Ecclesia, quòd sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, ut nempe profiteamur in ea verè esse præsentem cum, qui à sapiente dicitur, *candor lucis æternæ*, ut ait Honorius III. quantò magis elaboran-

*Orat. ad
150. episcop.*

*Sapient. 7.
v. 26.
Can. Sanè
eùm olim de
celib. Miss.*

randum est, ne qui eam conficiunt, aut certè conficientibus ministrant, Sapientiâ, de qua ibi est sermo, vacent? Nam, ut ibidem legimus, *Neminem diligit DEUS, nisi eum qui cum Sapiëntia inhabitat. Est enim pretiosior sole.* Qui locus aliquantò est in Græco illustrior, ubi legimus τὸν σοφίᾳ συνοικεῖντα, id est, qui cum sapientia, velut conjuge, habitat. Licet autem nemo justus, quamvis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapiëntiam. nempe: *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Quantum enim cæteri otii in obsequio feminæ, in educatione liberorum, in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei suppeditat ad serviendum præcepto Apostoli: *Attende tibi ipsi, & doctri-næ.* Quemadmodum enim lumen & in se purum quiddam atque præclarum est, & naturâ suâ factum ad alia quoque illustranda: ita hominem Ecclesiasticum, quem CHRISTUS Dominus *lucem mundi* non dubitavit appellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii notâ carere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis scientiæ luce cæteris omnibus viam ad Sapiëntiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam sole longè clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis desponsam, atque devinctam habet. Ejusmodi si omnes essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, ejusque opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem desideraret? Quid enim tot homines tenebrarum, & errorum non discuterent, si cum æternæ sapientiæ luce perinde atque sponsa essent copulati? quis talibus ducibus non omni celeritate ad veritatis arcem convolaret? quis tam abhorrens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret? Talium hominum copiam ut haberent majores nostri, sedulò curabant, ut qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à DEO vocarentur, in omnibus, quæ cum eo non discreparent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub Ludovico Pio Cæsare,

Ibid.
Verf. 28.

1 Cor. c. 7.
v. 32.

1 Tim. 4.

Math. 5.

re,

re, in quo Canonicis vivendi regula è sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula cùm in aliis Ecclesiis Germaniæ aliquot sæcula, tum in Paderbornensi usque ad Bernardum I V. ejus nominis Antistitem, id est, usque ad annum MCCXXVIII. vigit. In ea igitur cap. CXXIII. sic habetur: *Religiosissimè ordinem canonicum servant, & Pralatis suis, ac Magistris honorem debitum humiliter impendant: ut horis canonicis divinum officium devotissimè expleant: intus forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant: ut non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis, ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficiose accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant.* De cœnobiiis verò, quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim legimus, diversoria, & habitacula doctorum, & piorum virorum? qui, ut loquitur D. Augustinus, *contemptis ac desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati, simul ætatem agebant, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nullâ superbiâ tumidi, nullâ pervicaciâ turbulenti, nullâ invidentiâ lividi, sed modesti, verecundi, pacati concordissimam vitam, & intentissimam in DEUM, gratissimum ipsi munus offerebant, à quo ista posse meruerant.* At nostrâ tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis & Doctrinæ exercitationes obsoleverunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluviem in Ecclesia DEI extitisse. Ubi nunc veteres illi Religionis vindices, & fatores? ubi sacri oratores? Ubi experientes animorum medici? Ubi divinarum litterarum periti? Ubi illi cælesti quâdam caritate præditi Antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis

volu-

Gobelinus
arat. 6.
cap. 64.

Lib. 1. de
morib. Ecc.

voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quam imperitè & stultè blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quàm salutaris doctrinæ adversarii Prædicantes? Clamant illi observari non posse cælibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quàm eorum humeri ferre possint. Non est ea profectò, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, ut ipse narrat, plerumque ad continentia clericorum sarcinam subeundam capiebantur inviti, eam susceptam usque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proclive fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cum in rerum naturalium scientia, tum in diviniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac denique eam cognitionem, non ad quæstum auramve popularem, sed ad unius DEI Immortalis inflammandum cum in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini otium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortalium infelicissimi se vivere posse diffidunt. Jam verò, quoniam aliud mortales in nostrorum temporum moribus intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de majorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur. Postquam verò hæc exempla desiderunt, religionis quoque ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certè non tanti æstimari cœpta est. Idèò vir doctissimus, atque optimè de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnaburgensis, negat, præter rectam juventutis institutionem, aliam superesse, exortas de religione lites sedandi, viam. Adjungam ejus verba, quòd die natali primæ in Westphalia Academiæ, hominis Westphali, tantâ gloriâ in Academia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non meminisse, nefas propemodum esse videatur. Is igitur in epistola, quâ Marci Anachoretæ aureos libellos, è Græco ab se

*Lib. 2. de
adult. con-
jugiis c. 20.*

in Latinum conversos, inscribit, & dedicat Petro Canisio Societatis JESU celebri Theologo, postquam est questus cæteris in artibus non nisi peritorum judicia requiri, in rebus divinis indoctissimum quemque, quod commodum sit, sequi: ad extremum hæc addit. *Unicum fuit olim, & satis efficacax his malis remedium, auctoritas conciliorum: qua quondam pietate sacerdotum apud omnes sacrosancta habebatur, jam propter peccata nostra labefacta est, bellisque in dies magis vilescit, penèque deletur apud universos. Sola spes ferme est in puerilibus scholis, ut seminarium Ecclesie, quod in senibus jam emarcuit, in pueris resuscitetur.* Hoc adeò consilio, Princeps Illustrissime, non modò jam olim pueriles scholas, verùm etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco iis solis disciplinis consecrari voluisti, quæ Canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permixtæ. Notum enim est iis juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi curæ ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigescente indies cælesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

CAPUT VI.

Propriè dictam Academiam sine Iurisprudentia esse posse.

Verùm, Illustrissime Princeps, hinc ego, quod pace fiat tuâ, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui cum audiunt, necdum tradi in Academia tua Jurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Universitatis nomen deesse. Eos ego non meis, sed hominum juris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Jacobus Middendorpius Westphalus, Theologiæ & Juris scientiâ clarus, libro, quem de Academiis edidit, cum nomina investigaret, quibus rectè hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principio rectè eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem

monem de nomine Universitatis : Recentiorum, inquit, " quidam Scholas publicas, quòd auctoritate publicà, sive " quod idem ferè est, publicè instituuntur, quidam Univer- " sitates appellare malunt. Non tam quòd omnes liberales ar- " tes in eis doceantur, (multæ enim ad certarum tantùm disci- " plinarum professionem eriguntur) sed quia Professoribus & " Studiosis litterarum collegium, atque universitatem habere " licet, quod alioqui jure prohibitum est. Petrus item Tolo- " sas doctissimus Jurisconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI.

Sunt, inquit, arbitraria Principibus Ecclesiasticis & secularibus ut Vide copiosè Rebus. de tract. no- min. q. 6. n. 13. & in §. statui- mus 2. ad verbum
loca, in quibus velint scholas privilegiatas constitui, ita & quas ibi
velint tradi scientias, sive omnes, sive certas. Quamvis enim omnes
habeant commune vinculum, & constituant Encyclopediam, non ta-
men sequitur debere in uno eodemque loco simul tractari vel doceri.
Possunt enim in diversis disci, & doceri. Neque ideò minus Univer-
sitas privilegiata in Gallia, aut alibi dicitur, si modo privilegia con-
cessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non tradantur. Sunt
enim Scholastici & Doctores qui faciunt universitatem, & non di-
versitas scientiarum. Possunt adjungi semper scientiarum diversa-
rum professores, jam introductis professionibus, ut iisdem potiuntur
privilegiis, quibus jam fundata, non secus quàm nova studia aliis
locis cum iisdem privilegiis, quibus jam potiuntur antiquæ Acade-
mia. Sunt quippe hæc juris positivi, quæ mutari & augeri vel tolli
possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maxime novâ ortâ
justâ causâ. Quemadmodum Theodosius & Valentinianus professo-
ribus artium liberalium privilegiatis, qui in civitate Romana, &
Constantinopolitana docebant, addiderunt professores Philosophia,
& legum doctores, & Clemens V. conciliumve Viennense, aliis addi-
derunt professores linguarum Arabica, Græcæ, & Chaldaica. De-
nique quoties à Pontificibus, & Conciliis Parisiensis gymna-
sium Universitas dicitur? & tamen audi quid de ea narret
Bartholomæus Cassanæus in Catalogo Gloriæ mundi: Apud Part. 10. §. 32.
nos, inquit, tenetur pro prima, & principali totius Gallia uni-
versitate, quoad Philosophiam, Theologiam, artes, medicinam, &
ceteras artes, sed non quoad leges. Quoniam in ea non docentur le-

ges. Quoniam in ea non docentur leges, nec jura civilia, ut est text. in c. super specul. extra de privileg. Quis igitur audeat Paderbornensi Gymnasio propterea Universitatis nomen adimere, quòd ad eundem modum nonnullas Ecclesiasticis personis minus consentaneas disciplinas non tractet? Meliusne illi norunt cui Universitatis, sive Universalis studii nomen tribui possit, quàm Pontifex, & Imperator? Certe Paulus V. Pont. in suo diplomate testatur se hoc Gymnasium Paderbornense in Universitatem studii generalis perpetuò erigere & instituere, vultque eam omnibus privilegiis non solum ad instar aliarum Universitatum, sed pariformiter, ac æquè principaliter in omnibus, & per omnia uti, potiri, & gaudere. Ad idem exemplum Imperator, in gymnasium, & studium Universale erigit, & decernit, ut in ea gradum seu honorem assumentes, gaudeant privilegiis quibuslibet, quibus Universitas Heidelbergensis, Tubingensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, ac alia studia privilegiata, ac Doctores, Licentiatii, Magistri, Baccalaurei, & Scholastici istic promoti, aut alià dignitate seu gradu insigniti gaudent, utuntur, fruuntur, & potiuntur. Qui igitur Paderbornæ negant Universitatem propriè dictam esse, ii Jurisperitorum, & summorum Principum inscientiam dum videntur fugillare velle, demonstrant suam.

CAPUT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatem Iesu voluntatem declarasse.

Hanc igitur Universitatem (sic enim ipsis quoque Jurisconsultis approbantibus, appellemus) Ecclesiæ potissimum commodo, & dignitati institutam, Princeps Illustrissime, curæ, atque potestati Societatis JESU committendam, tradendamque judicasti. Sic enim tuo rogatu decernit in suo diplomate Pont. Max. Ipsam Universitatem, ac studium generale sic erectum & institutum, curæ, regimini,

ni, & administrationi dictæ Societatis, & illius Præpositi Generalis, seu ab eò deputandi, qui totius Universitatis Rector existat, præfatâ auctoritate (*Apostolicâ*) etiam perpetuò superponimus, & submittimus. Eodem spectat, quod Cæsar jubet eam gubernari, juxta formulam Dilinganæ, aliarumque Academicarum in constitutionibus ejusdem Societatis comprehensam. Etenim B. Ignatius Societatis JESU Fundator non modò putavit è republ. fore si sui homines unà cum aliis in publicis Academiis versarentur, sed etiam, si ita Deo cordi esset, ut ab aliquo Principe, vel Rep. alicujus Academicæ administratio Societati crederetur, non commisit, ut posteri certas ab eo leges, & instituta desiderarent. Ejusmodi Academicæ sunt non paucæ toto orbe excitatæ, quarum primam fuisse accepimus Gandiensem à Francisco Borgia ejus loci Duce, qui deinde Societati se adjunxit, primis illis ejus incunabilis fundatam. Secuta est Mamertina in Sicilia, à Joanne Vega Prorege, Caroli V. Cæsaris auspiciis condita. Tum Eborensis in Lusitania, fundatore Henrico Cardinali, qui ultimus suæ stirpis Rex postea fuit. In Gallia, ut alias omittam, maximè illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quæ infanti ipsi domicilium fuerat, erexit, ejusque in templo Cor suum condi jussit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academicam ab se fundatam totam Petro Canisio, Societatiq; permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno MDLXXXVI. Græcii in Stiria, Academicæ ab se munificè institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistrōs delegit. Quem nuper imitatus est ejus filius Leopoldus Passaviensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molleshemii in Alsatia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cùm hanc Academicam, quæ populis ditionis tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa,

4. Parte
const. c. 11.
Et seq.

totque illustribus promeritis testata in hujus Societatis homines benignitas, & gratia, ut non alios ei præficiendos putares. Nimirum ut flumina à modicis orta principiis, quo longius à capite recedunt, hoc majora sumunt incrementa: ita, Princeps Illustrissime, conceptam jam inde ab anno MDLXXX. quo primùm in hanc Urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam majoribus quotannis beneficiis cumulare non desinis. Cujus quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti admodum Reverendos, ac Prænobiles Cathedralis Ecclesie Canonicos, quibus hæc Societas suorum in hac Urbe commodorum originem, ac progressum, cum summa grati ac memoris animi significatione acceptum se ferre profitetur. Illi enim sunt, qui eam primùm ad spem religionis Catholice, vehementer eo tempore laborantis, erigendam huc, ad conciones primùm, deinde ad scholas quoque habendas advocarunt. Illi domum, quæque ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac Patribus, quot ante hæc versati sunt, quàm ad Collegii formam redigerentur, certis vectigalibus, perpetuis attributis, liberaliter & abundè providerunt. Illi gravissimis decretis Societatis famam, & commoditatem contra adversarios, atque adeò, anno MDLXXXIII. contra ipsum quoque Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus scholas interdici cupiebat, gravissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Denique illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam desit, societati ara quædam esse atque perfugium: nunquam favere studiis: nunquam labores sublevare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academiae nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse, horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatisimorumque Procerum, non sine gratiis, & beneficentia laude meminisse. Atque cum omnium semper erit dulcis, ac jucunda memoria, tum verò præcipuè illorum, qui primis illis temporibus plurimum in
accer-

accerfenda, fovenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Mefchede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholafticus, quos precamur, ut **D E U S** immortalis felicitate remuneretur. Exiis verò, qui etiamnum fuam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo hujus Ecclefiæ lumina admodum Reverendi & Nobiles DD. Walterus Brabeck Præpofitus, & Arnoldus ab Horft Decanus, qui, ut funt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara ftudia fuis opibus, & favore adjuvandi, ac propagandi. Ejus adeò rei in Academia, monumentum femper erunt duæ turres, magnis utriusque impensis ita extructæ, ut Academica juvenus ne pedem quidem inferre poffit in Gymnafium, quin horum præftantiffimorum Ecclefiæ Procerum recordetur. Meminifti enim, Princeps Illuftriffime, ejus dici, cum primùm hujus novi gymnafii fundamenta funt jacta. quo die hi duo Ecclefiæ noftræ fummates, in amplificando **D E I** honore, dignitate Patriæ, commodis juventutis, Principem fuum, & Antiftitem honefto, jucundoque certamine æmulantes, perpetuum hujus fuæ in bonas litteras voluntatis in ipsis quoque faxis, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me jam pridem, Princeps Optime, abuti patientiâ tuâ, qui orfus tibi gratulari, ad Canonicorum cœtum deflexerim. fed nimirum non decebat hodie Academiam **T H E O D O R I A N A M**, hoc fuo natali, illius fplendidiffimi Collegii oblivifci, cujus fuffragiis factum eft, ut Theodorus Theodorianæ Academiae parens effe poffet. Nam cum inter eos tot effent præftantiffimi viri litterarum, Societatis, avitæ religionis omnes amore inflammati, videntur fingulari **D E I** nutu eum Principem elegiffe, qui unus cum omnium ardore, ac zelo paria facere poffet. Quid enim illi collato ftudio, communicatifque confiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuiffent, quod non fit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quàm ut plures libe-

liberalium disciplinarum magistros, aliosque divinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatque ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam, ut hunc idoneum maximè sacris functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisitæ pietatis officina, duodecimum jam annum profanorum artificum strepitu personare. Confestim magno are ab iis, quibus venundatum erat, redemptum VI. Idus Quinct. anni MDXCII. Societati tradidisti, eamque donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Novemb. confirmavit. Desiderari quoque videbatur à nonnullis, ut Societas, in hac Urbe non temporariam duntaxat sedem, sed stabile justumque Collegium haberet. Id verò, insigni accessione ad priora vectigalia factâ, cum ejus quoque foundationis Clemens Octavus auctor factus esset, non longo intervallo perfecisti. Quid quòd, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, novas, laxas, firmas, & propè, quàm ferat religiosorum hominum captus, augustiores, maximis impensis edificare es aggressus? Itaque cum hæc Urbs, si ulla alia, sæpe vastata, ac fœdata incendiis, veteres illas magnificas, cujusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornasti, nonnihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de bibliotheca cum aliis, tum præcipuè sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata: Nihil vel de Organo non minus oculis, quàm auribus jucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quibus rebus hoc templum mirificè decorasti: Nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanum vocant, quod, ut sodalium ejusdem Divæ pietati faveres, tuamque quæ sanè est in Matrem DEI eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendum, curandumque tradidisti. Mihi certè videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter DEI in te, & tuam in nos benignitatem, jucundum quoddam,

dam, decorumque certamen. Nam cum ille plures, ac plures usque ad hanc ætatem annos tibi largiretur, neque ullum effluere sineres sine aliquo vel in res divinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu vivendo, diu vivere meruisti. Inter alia verò gratissimum Societati, & Ecclesiæ in primis salutare illud munus accidit, cum domum Probationis in hac Urbe Societati, idoneis vectigalibus instituis, ubi religiosæ militiæ tirones rudimentum ponerent, eamque pietatis ubertatem combiberent, quæ deinde cum bonis artibus conjungentes, ad plurimorum mortalium salutem longè latèque derivarent. Jam videbantur tua in nos beneficia ad id fastigium pervenisse, ut nihil accedere posse videretur, cum tu, Princeps Optime, ordiris novæ molis fundamenta jacere. Nova sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pont. Max. atque Cæsarem, quibus jus condendæ Academiæ flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque gymnasium: quod DEUS bene evenire jubeat: Societati JESU Academiam Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentissime, gratias debeat, sed quoniam hoc ejusmodi beneficium est, quod non solis verborum officii compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas propè lucubrationes, atque vigilias desideret, DEUM immortalem orat & obsecrat, ut qui tibi hujus instituendæ Academiæ est auctor, idem omnibus qui sunt, quique post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendique ardorem injiciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenii, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, ut semper huic tuæ in divinum honorem, Reip. utilitatem, juventutis commoda præclaræ voluntati aliqua ex parte respondeant.

C A P U T V I I I.

Gratie Academicae juventutis nomine.

Quid verò, Princeps Illustrissime, huic florentissimæ
 juventuti hodie animi credis esse? quantis incedere
 lætitiis? quàm faustis te precationibus prosequi? Pa-
 lam enim iis litteris, quibus hodiernæ celebritati diem di-
 xisti, professus es, eorum præcipuè te utilitati in instituen-
 da Academia consulere voluisse. Ubi illud etiam pronun-
 cias: Spem omnem instaurandæ, atque ad pristinum decus
 revocandæ Reip. hoc quidem tempore in recta tenerioris
 ætatis educatione positam esse. Quod tametsi aliorum quo-
 que sapientum hominum sit iudicium, putant sibi tamen in
 quodam eximii honoris loco ducendum, quòd à tam laudato
 Principe tanti fiunt, ut redintegratio salutis, ac dignitatis
 publicæ, ab se potissimum expectetur. Quod si dictum dun-
 taxat abs te esset, deberet sanè cujuslibet quamvis remissi ac
 desidis adolescentis animum ad teneram suam ætatem, om-
 nibus, quibus optas, bonis artibus excolendam permove-
 re. Jam verò postquam perpetuâ triginta annorum liberali-
 tate, & curâ id egeris, ut juventutis studia inflammares, at-
 que adjuvares, qui his non movebitur eum meritò lapidem
 habendum arbitrantur. Hodiernus sanè dies satis ostendit,
 quàm sint cum præteritis tuis meritis, tum hujus Academiæ
 fundatione ad omne laudabilium studiorum decus erecti.
 Quanquam enim ingenuè confitentur nihil se dignum hâc
 tuâ Celsitudine, nihil tuis virtutibus, nihil tot beneficiis præ-
 stare posse, tamen non ignari ab arbore, quam nunc primum
 plantaveris, ante flores esse repetiturum quàm fructus; at-
 que adeò voluptatem, quam olim fructus sunt allaturi, jam
 ex ipsis floribus præcepturum; confidunt fore, ut sua studia,
 quamvis tenuia, & quasi immatura, jucunda tibi accidant.
 Certè parietes, nisi quid me fallit, omni versuum genere con-
 vestiti: arcus, atque emblemata plena ingenii: scenæ appa-
 ratus:

ratus: Astronomicæ concertationes à nobilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali propositæ, aliaque de eodem genere, illustria quædam emolumenta brevi hanc Academiam allaturam esse Reipub. pollicentur. Atque utinam fieri posset, ut dum stabit, perpetuò te salvo & incolu mi frui posset. Sanè experiremur verum esse, quod ab agricolis dicitur: *Fertilissimum in agro esse oculum domini*. Nunc, quod proximum est, vota assiduò faciemus, ut DEUS immortalis maxima, atque uberrima apud cælestes tuis beneficiis præmia jam nunc comparet, sed quò diutius cum Ecclesiæ, tum huic novellæ Academiæ profis, serò te ad ea fruenda discedere patiatur. Apud posteros verò tuam vicem obibit hæc tua effigies in Gymnasii atrio posita, cui ascribi
 » voluisti: Te affectu, zeloque boni publici quâ Religione, quâ
 » Sapientiâ procurandi, propagandique, Religioni quidem
 » Templum, Sapientiæ verò Gymnasium Academicum, Col-
 » legium porrò Patribus Societatis JESU tanquam fidei utriusque thesauri dispensatoribus æternum consecrasse. Ex quo cum ea quæ nunc in Gymnasio litteris operatur, tum ea, uti confido, quæ post futura est juvenus intelliget: si hanc Academiam florentem videre, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficiis gratam gratiam referre volet, nunquam ab officiis religionis ac pietatis, nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obsequio majorum esse discedendum.

F I N I S.

Plinius
 Lib. 18.
 cap. 6.

Reverendissimo & Illustrissimo

P R I N C I P I,
T H E O D O R O,

Præsuli vigilantissimo, Domino clementissimo,
Vindici fortissimo, Instauratori munificen-
tissimo, Pio, Felici, Pacifico,

P A T R I P A T R I Æ,

*Diœcesis Paderbornensis per annos triginta & quod excurrit
sapientissimè gubernata, bonisque omnibus cumulata*

L. B. M. GRATIAS AGIT.

CARE PATER PATRIÆ (sit enim fas no-
mine vero
Sive tuum studium sive vocare meum)
Jam dudum, Oceano meritorum merfa tuo-
rum,
Et tam multimodis facta beata bonis,
Gestio conceptis testari gaudia verbis,
Quæ memori pridem condita mente gero,
Utque pio meritas promam Tibi pectore grates,
Ingenii totos explicuisse sinus:
Postera ne sæclis olim labentibus atas
Arguat ingrati criminis esse ream.
Sed simul ac dictura oculos attollere cœpi,
Casta verecundus purpurat ora rubor,
Mens hebet, ars hæret, refugit vox, ora gelantur,
Vineta repentino frigore lingua stupet.

q 3

Qua-

Qualis in angustiis luctans siphonibus humor
 Festinando suum saepe moratur iter,
 Fervet in obstructis lymphæ vis incita venis,
 Egressumque sibi, dum petit, ipsa negat.
 Perque arctas magno nitens molimine fauces,
 Unda sibi ipsa moram, non patiendo, facit.
 Sic mihi densa seges, sic torrens undique laudum:
 Angustum vocis copia claudit iter.

Nam quæ prima sequar tantarum exordia rerum?
 Quod mihi principium, quis mihi finis erit?

*Orthodoxa
 Religio in
 integrum,
 restituta.*

Anne quod errorum spissis erepta tenebris
 RELIGIO victrix tollit ad astra caput?
 Religio liquidis quæ cœli è fontibus hausta,
 Sidera non dubiâ ducit ad alta viâ.

Lingua mihi intonuit MAGNI quam ferrea KARLI,
 Dum pia pro CHRISTI numine bella gerit,
 Indomitosque sacris compellit Saxonas armis.
 Barbara cœlesti subdere colla jugo.

Quam mihi inhumanâ profugus feritate Quiritum
 Tertius, elingui tradidit ore, LEO.

Hæresis at dudum Stygiis prorupta cavernis
 Impia in adversum sumpserat arma DEUM.

*Miseræ va-
 rum facies
 eum ad gu-
 bernacula
 Princeps
 vocaretur.*

Monstrum horrendum, informe, cui IGNORANTIA mater,
 Et FASTUS Pater est, SEDITIOQUE Soror,
 LIBERTAS nutrix, RIXÆ comitantur euntem,
 JURGIAQUE evulsis sanguinolenta comis:
 Illius armigeri FRAUDES, MENDACIA, TECHNÆ,
 Et sacris inhians fœda RAPINA bonis.

His illa auxiliis, illâ succincta phalange

Ausa erat aeterno bella movere DEO:

Hinc fera barbaries, ruptisque licentia frenis

Fas omne in vita miscueratque nefas.

Plebs miseranda sui Pastoris prodita fraude,

Errabat lævis obvia præda lupis.

Nec

Nec foliri templis indicebantur honores,
 Festaque defierant ritè vetusta coli.
 Calcabat sanctas victrix audacia leges,
 Jura dabat cæcus pro ratione furor.
 Verùm ubi TE votis hominum expugnata piorum
 Admorunt Sacræ fata benigna MITRÆ,
 Cana FIDES rediit, rediit PIETASQUE, PUDORQUE,
 Et malè neglectis debita cura sacris,
 Ornatus templis, dignatio reddita Mystis,
 Moribus integritas, Legibus obsequium.
 Ad sua palantes revocate signa KALENDÆ,
 Certior ut sacrum curreret annus iter.
 Impia Libertas rigidis compressa lupatis,
 Præmia fas, dirum est poena secuta nefas.
 Ferrea in aurefcens studiis melioribus ætas
 Falcigeri retulit tempora prisca senis.
 Atque, ut ubi rosei tenerum jubar exserit oris,
 Et sola lucifluo terrea fonte rigat,
 Humida decedunt venienti nubila Phœbo,
 Complicat & furvos nox in amœna sinus.
 Monstraque per cæcas impune vagata tenebras
 Cogit in assuetos lux rediviva specus:
 Haud aliter simulac TU Relligionis avitæ
 Ætheream celsa promissis ab arte facem,
 Concita diffugiunt bipedum portenta luporum,
 Sive tuo gladio territa, sive pedo.
 Hic se præcipiti deturbat ab aggere saltu,
 Et pavidus, nullo terga premente, fugit.
 Ille parum pedibus tanto in discrimine fidens,
 Lassa per obstantes brachia jactat aquas.
 Thesea magnanimum plenis veneratur acerris
 Attica probroso libera terra jugo,
 Qui Labyrinthæos ausus penetrare recessus
 Semivirum forti perculit ense bovem.

*Pravorum
 dogmatum
 satores jussi
 facessere.*

Ast

Ast ego, funestis, te Vindice, libera monstros
 Ægiden veneror T E T H E O D O R E meum,
 T E primum rabiem caulis arcente lupinam
 Desiit innocui carnificina gregis.
 Tu sparsos artus laceri conquiris ovilis,
 Tu per tesqua vagas devia cogis oves.
 Pascua Tu monstras riguis lætissima lymphis
 Hic ubi perpetuo gramine vernat humus.
 Tu rapidos æstus viridi defendis in umbra
 Torrida fiderei dum furit ira canis.
 Tu mala Pœoniis cohibes contagia fuccis,
 Saucia Tu medicâ corpora mergis aquâ.
 Nec pudor est ægram manibus tractasse bidentem,
 Nec collum fessæ supposuisse pudor.
 Nempe ille ante oculos Pastor T I B I semper oberrat,
 Qui propriâ caras carne saginat oves.
 Illa T I B I vacuam crebro vox perfonat aurem
 Et nunquam oblito labitur ex animo:
 Si quis amor nostri memori tibi pectore flagrat,
 Hunc pascendo meos exere Petre greges.
 Ergo dum stabili fundata Ecclesia rupe
 Ridebit Stygias non labefacta minas,
 Dum C H R I S T I assertus Numen venerabitur Orbis,
 Dum quis erit veræ religionis honos,
 Hærescon hostem, Fidei T H E O D O R E Patronum
 Te canet æternâ posthuma fama tubâ.
 Hæc tua innocidua florebit gloria laude
 Clara futura solo, clara futura polo.
 Longævamne canam per terna decennia P A C E M,
 Copia quam cornu divite larga beat?
 Haud procul hinc ferro Mavors bacchatur & igni:
 Nulla mihi somnos classica pulsa fugant.
 Squalent finitimi feedis populatibus agri:
 Me tamen in dulci Pax fovet alma sinu.

*Pax & pu-
 blica tran-
 quillitas
 omni ope
 conservata.*

Flava

Flava Ceres fortes cogens ad signa colonos
 Militiâ ferrum distinet omne suâ.
 Densa per incanas cædes grassatur aristas,
 Prataque gramineâ florida strage natant.
 Casside in emerita molitur aranea casses,
 Frugiferam placidus vulnerat ensis humum.
 Splendent attriti glebâ stridente ligones,
 Martiaque in tenebris exedit arma situs.
 Neve quies ullo violetur publica motu,
 JUSTITIA exerto pervigil ense cavet.
 Latrones procul hinc, procul hinc vos tollite fures,
 Et quisquis raptò vivere dulce putat.
 Nil vobis, moneo, THEODORO Principe, tuti est:
 In vos mansuetas non habet ille manus.
 Ille mei ad clypeum qui Principis excubat ensis,
 Sontibus exitio est, præsidioque probis.
 Nec vos vel precibus, pretio vel fidite, culpam
 Strenua non tardo mox pede pœna premet.
 Hoc vetera, hoc vobis monumenta recentia narrant,
 Quæ passim medio plurima rure patent,
 Pendula ab arboribus radiisque implexa rotarum,
 Debita carnivoris corpora vulturibus.
 At si quis tardas monitis adverterit aures,
 Sentiet illa suo vera fuisse malo.
 Testis BECA NOVA est, tuus est BENHUSIA testis,
 Nunc quoque prædonum sanguine pinguis ager.
 Cùm grassatorum florentes ære catervas
 Lux improvisæ dedit una neci.
 Ipse adeò è cælo sumptis Vincentius armis,
 Tam pia præsentis prælia jovit ope.
 Ille & limphatos egit terroribus hostes,
 Et rexit nostrâ spicula missâ manu.
 Mutant fata vices, & amico Numine, præda,
 Qui prædaturus venerat, ipse fuit.

♦ *Justitia
 pacis publi-
 cæ inexora-
 bilis Vin-
 dex.*

*Pœna de
 turbatori-
 bus publica
 tranquillitatis sum-
 pta.*

*Anno 1601.
 ipso S. Vin-
 centii Præ-
 donum co-
 pia caesa ad
 vicum
 Benhusen.*

Plu-

r

Plurima victrici sternuntur corpora ferro,
 Plurima Justitiæ victima caesa litat.
 Impia pullati duxerunt funera corvi,
 Et faturi lessum concinere canes.
 Nunc quoque transversim cerealibus obvia fulcis
 Sæpius agricolas ossa morantur equos.
 Inde tibi, PRINCEPS, plaudunt Urbesque Viæque
 Ruraque, quòd sævo cuncta timore vacent.
 TE canit intrepidâ nocturnus voce Viator,
 Obscurum tuto cùm pede carpit iter.
 TE recinens patula pastor refupinus in umbra
 Securas longo carmine mulcet oves,
 Te canit in molli projectus gramine messor
 Ad vitreas Paderæ lenefluentis aquas.
 Ergo iterum pacis PAX aurea suscitatur artes,
 Et redit ad solitos musica turba choros.
 Ergo iterum, Phœbo restim ducente, Camœnæ
 Ad numerum saliant, ad numerumque canunt.
 Westphala Pierias pubes operatur ad aras,
 Et litat, Aonio vota probante DEO.
 Quæ modò singultim parco lacrymaverat imbri,
 Nunc fremit immenso Castalis unda lacu.
 Tu, PRINCEPS, Cyrrhæ longæva silentia rumpis,
 Ne seneant tacito squalida plectra situ.
 Invia Tu nobis Heliconis tesqua recludis,
 Culmina tu facilem sternis ad alta gradum.
 Tu pridem exulibus, Mæcenas optime, Musis
 Principe magnificam condidisti in urbe domum.
 Tu primum SOPHICO palmam proponis AGONI
 Cingat ut emeritum laurea ferta caput.
 Per te, quo stimulet Virtutis amantia corda,
 Nobilis ingenuum gloria calcar habet.
 Tu vastum ingenii aperis felicibus æquor,
 Tota ubi dent placidis vela ferenda Notis.

*Bonarum
 artium
 studia exci-
 taria.*

*Gymnasium
 academi-
 cum.*

*Gradus &
 honores A-
 cademici.*

Per

Per T E Naturæ cæcos tentare recessus,
 Et licet ignaras lucis inire vias.
 Quænam cœlestes æternæ regula cursus,
 An supera assiduo templa canore sonent.
 An vaga nocturnis discurrant astra choreis,
 An sistant moto sidera fixa polo,
 Quam variæ cæli cingant præcordia zonæ,
 Et sua quo ventos ubere mater alat.
 Anne Cyteinis pudefiat Cynthia rhombis,
 Queisve sui maculis inquinet oris ebur.
 Cur falsos pelagus fluctus, cur flumina dulces,
 Perpetuas fontes ejaculentur aquas.
 Aut quis, ne infestis terras superobruat undis,
 Temperet undosi cærule fræna maris.
 Cur gravis excussis immugiat ignibus æther,
 Mistave cum liquido sanguine saxa pluat.
 Aut quæ perpetuent Ætnæas pabula flammæ,
 Quidve flagrans rutilo crine cometa vehat.
 Quid quod & arcanæ penetralia Theologiæ
 Auspiciis, Princeps, sunt referata tuis?
 Quid quod Westphalicas duce Te remeavit in oras
 Sancta Palæstino cognita lingua Syro?
 Et sacra divinis intexta oracula libris
 Dulcius ex ipso promere fonte licet?
 Quid memorem celsis spectandas turribus A R C E S,
 Et tantum Domino tecta minora suo?
 Ornamenta olim pacis, munimina belli,
 Sumptibus ad cælum surgere iussa tuis?
 Hinc N O V A deterso veteris squalore senectæ
 Jamque suo demum nomine digna D O M U S,
 Regalem tectis immanibus explicat aulam
 Laxaque formosis atria porticibus.
 Quas circum, virides ventis crispantibus undas
 Plaudit lascivis squamea turba choris.

*Philosophi-
ca Mathe-
maticaque
disciplina,
ad huma-
niores artes
adjunctæ.*

*Theologia,
& Lingua
Hebræa.*

*Diacesis
sumptuosæ
adificiis &
operibus
communitæ
& ornata.
Newhauß
Arx adifi-
cata, horti
non amœni
minus quam
frugiferi
concinati.*

Flora favet, favet attiguis Pomona viretis,
 Certatimque suas utraque promit opes.
 Utraque certatim vernantes divitat hortos,
 Floribus illa suis, fructibus ista suis.

Wewels-
 burg
 Arx ma-
 gnifice con-
 structa.

Inde **W E V E L S B U R G I** solido domus ardua faxo
 Nubila sublimi culmine celsa ferit.
 Hæc olim à prisca (famæ si credimus) Hunnis
 Post varios Dominum **T E** sibi legit heros.
 Nunc te digna domus, sed erant magalia nuper
 Penè ruinoso semisepulta situ.

Circum Chaoniæ texunt umbracula quercus,
 Sylvaque vicinas occulit alta feras.
 Quasque sub hospitii celat frondentibus arbos,
 Plurima lascivo gutture vernat avis.

* Colle-
 gium Socio-
 ratis JESU
 à funda-
 mentis ex-
 citatum,
 Templum
 instaura-
 tum, et vi-
 sendis operi-
 bus orna-
 tum.
 † Aedifi-
 cium Aca-
 demicum in
 suis exci-
 dras aptè
 descriptum.

Nam quid Collegi sacras venerabilis aedes *
 Templaque sublimi conspicienda tulo?
 Quæque stas numeris edis vocalibus horas
 Nilivacas **T U R R I S** vincere digna Pharos?
 Tecta quid augusti memorem visenda Lycæi, †
 Et **P A T R I Æ**, & vero tecta dicata **D E O**?
 Hanc divina sibi legit Sapientia sedem,
 Incolit hos virtus Relligioque lares;
 Hic Sophici crebrâ celebrantur gymnade ludî,
 Docta que quæ nullo bella cruore madent.
 Hic agiles poliunt ad bella forensia linguas,
 Hic salit à volucris fons pede factus equi.
 Illic facundi splendent Demosthenis arma,
 Suadaque germano Cecropis ore sonat.
 Hic Juvenum ingenuas animi formantur ad artes,
 Hic facilis discit prima elementa puer:
 Quamque olim Patriæ præstantibus approbet actis,
 Virtutem à teneris combibit unguiculis.

Statua
 Principis in
 Scholarum
 vestibulo
 ævis in bonas litteras voluntatis monumentum.

Hic **T U A** Palladii superastans limina Templi
 A Polyctetæa spirat imago manu.

Prin-

Principe digna sacri majestas eminet oris,
 Ambit honoratas aurea mitra comas,
 Flexile Sarranum marmor rugatur in ostrum,
 Et trabea ex humero pendula utroque fluit.
 Quæque tibi vivo est, eadem quoque marmore sculptum
 Pascendi sequitur sedula cura gregis.
 Nam manus una pedum præfert, manus altera librum,
 Ut regat illa pedo, quos docet ista libro.
 Illam post multos aliquis venerabitur annos,
 Verbaque non sicis proferet ista genis:
 Furstenbergiacâ, THEODORUS origine, Princeps,
 (Namque illum memini cernere) talis erat,
 Talis erat, neque multum à vivo abludit imago,
 Eheu quod fas sit dicere, talis erat!
 Mente sagax, vultu facilis, cultuque modestus,
 Manabat comi multus ab ore lepos.
 Tum quoque, cùm feris natura fatisceret annis,
 Temporis antiqui gesta referre memor.
 Pacis amans, rectique tenax, nec prodigus æris,
 Et tamen in Patriæ commoda largus erat.
 Oderat immodicos fastus, sed & oderat astus,
 Non affectatæ simplicitatis amans.
 Moribus antiquis, cultor Pietatis avitæ,
 Certus in antiqua Relligione mori.
 Non fuit impositis populo gravis ille tributis,
 Aula sed inflatas sobria parsit opes.
 Non sibi sed Patriæ genitum se credidit esse,
 Communemque suis civibus esse Patrem.
 Nunc cœlum colis, ô cœlo dignissime Princeps,
 Aspectu frueris nunc propiore DEI.
 Cunctaque Lunaï varium subjecta sub axem,
 Despectas oculis inferiora tuis.
 Virtuti imperium si par tibi fata dedissent,
 Tot meritis Orbis vix satis unus erat.

*Ingenium
 & mores
 Principis.*

Virtuti si par ævum tibi fata dedissent,
 Sæcula tot meritis vix satis ulla forent,
 Sed nos indigni qui te frueremur eramus,
 O semper magnis Livor inique viris!
 Sic, nisi quæ ferò nobis erepta dolemus
 Nos bona, fatali nostra stupore latent.
 At tua nunc pennis peragrat victricibus orbem
 Gloria non ullo præmoritura die.

Et si quem vivo Livor subtraxit iniquus
 Post obitum duplici scœnore crescit honos.
 Donec sidereis gemmascet floribus æther
 Et peragent solitas noxque diesque vices,
 Dum mare consuetis repetent anfractibus amnes
 Et dubio venti prælia Marte gerent.

PASTORIS THEODORE BONI, PATRIÆQUE PARENTIS,
 A grata titulum posteritate feres.

Hæc & plura tuæ spectator imaginis olim
 Non tacito, Princeps, verba dolore dabit.

Quo feror? unde abii? quæ me via? quove reducet?
 Quo ruis in vasto cymba minuta salo?

Ante pererrato lucis pater aureus orbe
 Frena fatigatis ignea demet equis,
 Singula quàm memori liceat desfringere versu
 Condita vel sumptu, vel reparata tuo.

Tu me marmoream quondam THEODORE relinques,
 Testea quæ mihi cum præficereris eram.

* Karol. Aurea Tu magni revehis mihi tempora * Karli,
 Mag. fund. Cæsaris Henrici tu benefacta refers.

S. Henricus In te Meinweri pietas operosa revixit,
 benef. pri- maris, Tu verum Imadi præfulis instar habes.

Meinwerus Ergo quod Henrico Meinwerco, Karolo, Imado,
 & Imadus Debeo promeritis hoc THEODORE tuis.
 laudatissimi

præsules
 Ecclesia
 Paderb.

I N D E X
I N
P A N E G Y R I C U M.

- A.
- A**cademia Paderbornensis fundator Theodorius Episcopus & Princeps Paderbornensis. pag. 1, 2, 85
- Academia Paderbornensis auctoritate Pontificiâ & Casarâ creata. 2
- Academias non licet absque summi Pontif. & Imperat. Romani auctoritate condere: quo consilio id constitutum. 23
- Academia Paderbornensis lumen mensque Westphalia. 83
- Academia complures directioni PP. Soc. Jesu commissa. 117, 118
- Academia fundationem Episcopum maxime decere. 36
- Academia Germanica recensita. 29
- Academiam proprie dictam sine jurisprudentia esse posse offensum. 115, 116
- Academia non magis sine veritate, quam mundus sine sole constare potest. 26
- Adolphus Comes Schaumburgius Archiepisc. Colonienfis discipulus Goelenii. 9
- Agger ab Alifone usque ad Rhenum ductus, à Domitio Abenobarbo structus. 62
- Agrigentini juvenes vino ebrii, tabernam putant in irremam versam. 19
- Alifonis antiqui Romanorum Castellii situs & descriptio. 60
- Aliso castellum à Romanis contra Tencteros, Usipetas, Bructeros, Marfos, Tubantes, Chattos, &c. constructus. 62
- Aliso primum in potestate fuit Romanorum, deinde Sicanorum, tum Saxonum, ac denique Francorum. 79, 80
- Aliso à Romanis desertus in Germanorum rursus potestatem venit. 69
- Aliso vigesimo post Varianam cladem anno in potestatem Germanorum venit. 66
- Alifone olim liberna Romanorum. 60, 61
- Alifonis Romanorum castelli amplitudo. 61
- Aliso instauratus à Carolo M. 77, 78
- Aliso castellum & civitas olim, ubi nunc Arz Neubusium sedes Episcopalis. 61
- S. Altmannus primum Scholasticus Paderbornensis, deinde Præpositus Aquigranensis, postremò Episcopus Pataviensis. 45
- S. Altmannus Episcopus Pataviensis unâ cum Sigehardo Patriarcha Aquileiensi vice Gregorii VII. Pont. Max. præfides Concilio Triburienfi. ibid.
- Andreas Carolstadius & Philippus Melancthon suadent juventuti studiosæ, ut combustis libris, spretoque gymnasio in opificum disciplinam se dedant. ipsi exemplo præeunt. 18
- Angriuarii. 74
- Ansgarius, Rembertus, Adalgarus, Umno, Sigebertus alique Corbeienfes monachi Apostoli Borealiùm nationum. 5
- Anna Westphael mater Theodori Episcopi & Princip. Paderbornensis. 89
- S. Anno Archiepiscopus Colonienfis: cum Imardo Episcopo Paderborna educatus. 44
- S. Annonis eloquentia in permovendis ad pietatem animis. ibid.
- Aribo Archiepiscop. Moguntinus Paderborne concionatur. 51
- Arminius & Segimerus insidias Varo struunt, Legiones cadunt. 68
- Arnoldus Burenus Novator, quam dogmata Apostolica fidei per summam injuriam somnia appellet. 16
- Arnoldus ab Horst Decanus Paderbornensis. 119
- Antonius Liber Susatensis primus literas in Bataviam invexit. ejus discipulus Alardus Amsterodamus Theol. Lovan. 10
- L. Asprenas legatus Vari Alifoni præpositus. 66
- B.
- S. B**ardo Archiepiscopus Moguntinus, Paderborna in festo Pentecostes sermo-

I N D E X

- vem ad populum faciens, mortem suam
prædicat. 51
- Bellum inter Cheruscos & Maroboduum. 68
- Bonifacius, Suibertus, Ewaldi, aliique discipuli
Theodori Archiepiscopi Derovernensis. 40
C.
- C**apituli Cathedralis Ecclesiæ Paderbor-
nensis in jurandis Soc. JESU Patri-
bus studium. 118
- Carolus M. partem devicta Saxonia offert
Deo in finitum Adriani Papa. 81
- Carolus M. castra prope Luppia fontes. 79
- Carolus M. restaurat Eresburg. 77
- Carolus instituit Osnabrugi Gymnasium, in
quo Latina Græcæque litera continuò doce-
rentur. 4. 5
- Carolus concilium Paderberna celebravit,
Leonem III. PP. ibidem excepit. 49
- Carolus IV. Imp. hospitio exceptus ab Henrico
Spiegelio Episc. Paderborn. in arce Neuhu-
fana anno 1375. 81
- Caspar Furstenbergius duorum Electorum
Moguntinorum, & Colonienfis consilia-
rius. 92
- Conradus Episcopus Monasterienfis, ex fami-
lia Ritbergicorum Comitum. 8
- Conradus Goclenius Paderbornensis, Professor
Lovanii in collegio trilingui. 9
- Concordia Academicarum à novatoribus tur-
bata, quarum antea erat mirificus consen-
sus. 22. 23
- Constantiensis Concilio interfuere à Colonienfi
Academia Theodoricus de Monasterio
Theologia Doctör; ex Heidelbergensi
Gymnasio Conradus de Sufato, Westphali. 7
- Corbeia olim Gymnasium fuit eorum, qui
ulteriorem Saxoniam, Vandaliæ, Da-
niam Christiana fidei præceptis imbuerunt. 5
- Cordula à Galen, conjux Wenemari Fursten-
bergii, Matrona mira pietatis. 88. ejusdem
devotio erga Christum patientem. 89
- Causa ob quas expellat plures in orbe institui
Academias. 29
- D.
- D**elbrugia Bruiterorum ultima sedes. 67
- Discordia gravis senatum inter ac cives
nonnullos Paderbornenses. 99
- Dogmata quadam fidei ac Theologica sine ad-
miniculo Philosophia bene explicari &
contra hostes Christiani nominis commode
defendi nequeunt. explosi qui id negant. 21
- Drusus Alifonis conditor ad Albim fluvium
nomen Romanum protulit. 62
- Druso ara in vicinia Neuhufii à Romanis e-
recta, postmodum à Germano milite dis-
jecta. ibid.
- E.
- E**cclēsiam unam duntaxat, Academias
plures esse posse ac debere. 28
- In vera Ecclesia solum stabili veritas, extra
eam falsitas. 23
- Ecclesiastici ordinis dignitas. 110. 111
- Elfen vicus non procul Neuhufio, veteris Ali-
fonis nomen hodieque retinet. 60
- Episcoporum Paderbornensium domicilium
primum fuit in Urbe Paderberna, postmo-
dum ob discordias cum civibus Neuhufium
translatum ab Episc. securitatis causâ. 80
- Equester Ordo Teutonicus armis Livoniam
Christo subdidit. 6
- F.
- F**ontium miracula prope Novam Becam,
Lichtenawum, Veterem Becam &c. in
Diocesi Paderbornensi. 55
- Formatae literæ earum usus & antiquitas,
unde eis auctoritas ascribi debeat. 25
- Franciscus Episcopus Monasterienfis novatori-
bus favens intercessione Collegii Cathedra-
li in Episcopatu toleratur à summo Ponti-
fice. 16
- Francorum gens unde originem nomenque tra-
xerit. 72. 73
- Franci circa Gallien tempore primum inno-
tuerunt. 73
- Franci quas terras occupaverint. ibid.
- Franci & Saxones junctis viribus epibusque
piraticam exercuerunt. ibid.
- Fridericus Monasterienfis Episcopus Paderbor-
nensi in gymnasio condiscipulus S. Anthonis
& Imadi. 45
- Fridericus Episcopus Monasterienfis fundator
Collegiata Ecclesiæ S. Mauritii in suburbio
urbis Monasterienfis. ibid.
- Fridericus Furstenbergius Canonice Mogun-
tinus.

I N D E X.

- sinus. 92
Fridericus Furstenbergius Satrapa Werlensis. 89
 Furstenbergius Satrapa Bilsteinensis. ibid.
 Furstenbergica familia origines suas ad Comites Oldenburgicos refert. 91
 Furstenbergica familia virtutes, & avita decora. 88
- G.
- G**ebhardus Truchsesius Archiepiscopus Coloniensis à fide catholica desecit. 93
 Germanicus Drusi filius Alisonem restaurat. 67
 Germanicus victoriam reportat de Arminio, non longè à Minden. 68
 Godeschalcus Grefemundus Mesebedensis Theologus, ejusque frater Theodoricus Medicus Clarissimus, Westphali. 7
 Gratia acta Theodoro Episcopo & Principi Paderbornensi fundatori Academia Paderborna, nomine juventutis Academica. 121. 122
 Guilielmus Furstenbergius Ordinis Equitum Teutonicorum S. Mariae in Livonia magnus Magister. 90. ejusdem Principis adversa fortuna, captivitas, constantia, pietas. 90. 91
 Guilielmus Schilder Scholasticus Paderbornensis. 119
 Gymnasium Paderbornense Soc. Jesu Patribus committitur. 96
- H.
- H**atumarus & Baduradus Episcopi Paderbornenses ex illis obsidibus fuere, quos à Saxombus Carolus M. accepit. 5
 Hermannus in campo. 7
 Hermannus de Soldis Osnabrugensis. ibid.
 S. Henricus & Conradus Imp. Paderborna frequenter ac libenter commorati sunt. 59
 S. Henrici Imp. etate magna fuit inter Ecclesias Paderbornensem & Bambergensem amicitia & conjunctio. 44
 Henricus de Cosfeldia. 7
 Henricus de Herwardia. ibid.
 Henricus Mesebede Decanus Paderbornensis. 119
 Henricus de Werlis. 7
- Hujus avisectionis (prater Anabaptistas) abjecerunt Lutheri Academiae maledicentia infaniam. 33
- I.
- I**gnorantia plurimorum malorum causa. 57
 Ignorantia satellites rebellio, temeritas, furor. 83
 Imadus Episcopus Paderbornensis B. Meinwerci è sorore nepos liberales artes Paderborna fovit promovitque. 42
 Imperatorum Principumque domicilia eadem quoque Musarum digna sedes. 48
 Joannes Comitis Rittbergensis zelus fidei, & virtus militaris. 104
 Joannes Furstenbergius Abbas Sibergensis Ordinis S. Benedicti, sui monasterii instaurator. 89
 Joan. Nigrini Pradicantis Sofatiensis de supplicio exitusque Liborii mendacia. 105
 Jordanes Canonicus Osnabrugensis unam in orbe terrarum Parisensem Academiam esse volebat, sicut unam Ecclesiam Romanam. 27
 Julianus Imp. vetat Christianorum liberos in Scholis publicis admiti. 25
 Juventutis recta institutio unicum remedium sedandi exortas de religione lites. 113. 114
- K.
- K**unicunda Virgo S. Henrici Imperatoris conjux à Willigiso coronatur Paderborna. 50
- L.
- L**iborius Wichardus homo turbulentus & versutus factionis Liboriana caput. 99.
 Cum factiosis sine curiam armatus irrupit. 99. 102. è perditorum hominum colluvie xxv. virum consilium legit. 100
 Liborii popularis facundia & versutum ingenium. 107
 Liborius contemnit mandata senatus. 101.
 Contra apparitores senatus vim parat, domum suam armatis hominibus, & machinis curulibus instruit. ibid. extorquet decretum à senatu. 102. Consul creatur. querela ejus contra Principem, quem & cupit amicum. ibid. Principum aliorum protectionem respicit. ejus tyrannis. 103
 Liborius vetat frequentari Gymnasium PP. Soc.

I N D E X.

- pulsus, sub hoc Christi signo militare ceperunt.* 38
- Paderbornensis Ecclesia** ceteris Westphaliae cathedralis antiquitate, opibus & provincialium amplitudine, clientelisque minimè concessit. 38
- Paderbornensis Ecclesia Clerici** qua vivendi olim norma usi. 112. Multi viri doctrinæ & sanctitate celebres à gymnasio Paderbornensi prodierunt. 43
- Paderbornensium civium in Principem suum inurbanitas excusata.** 56
- Paderbornensis diocesis rebus** iis omnibus abundat, quæ ad humanam vitam necessitatem desiderantur. 53
- Paderbornenses post fundationem Academiae erga Principem suum reverentiores.** 57
- Paderbornensium indoles laudata.** 57. 58
- Paderbornensis cerevisia præstantia.** 53
- Paderborna obsidione cingitur à Comite Ritbergico.** post triiduum deditur. 104
- Parisiensis Academia fundatores** è Britannia in Galliam à Carolo M. evocati, quid requisierint ad locum condenda Academia opportunum. 52
- Parochorum ignorantia hæreticorum insiliis patet.** 96
- Petrus Werthemius ad res novas molindas primus Marpurgo Monasterium missus.** 16
- Philippus Melancthon contendit honores Academicos** iis in gymnasio tribui posse studiosis, quæ auctoritate Summi Pontificis confirmata non fuerint. 24
- Philippus Melancthon osor Gymnasiorum & Academiarum.** 16. 17
- Philonis dictum de Athenis.** 83
- Poppo Paderbornensis Episcopus ex Præposito Bambergensi.** 44
- Primi decem Patres Soc. JESU in universitate Parisiensi graduati fuerunt.** 27
- R.
- Religio Christiana Paderbornâ manavit in universam Westphaliam.** 38
- Romanorum res ad Alifonem gestæ.** 64. 65
- Romanum Imperium à Pont. Maximo ad Francos est translatum.** 80
- Roma Scholæ Saxonum instituta prope adem S. Petri principem.** 41
- Romana fidei desertores, ab uno errore sectaque in alias atque alias subinde partes opinionum diversitate rapiuntur.** 23
- Rodolphus à Langen Eques Westphalus Canonicus Monasteriensis cum Mauricio comite Spiegelbergio Canon. Colonienfis, & Rodolpho Agricola literis liberalibus operam dant in Italia sub Francisco Philalpo & Theodoro Gaza viris clariss.** 8
- Rodolphus Langius Canonicus Monasteriensis promotor bonarum literarum.** 9
- S.
- Salentinus Elector Colonienfis studia literarum Paderborna nominib. erigit.** 95
- Salcotena oppidum, aqua, unde Sal coquitur, nobilis.** 55
- Saxones Paderborna sacra Christiana amplectati sunt.** 49
- Saxones baptizati ad Luppia caput.** 77
- Sicambrorum olim sedes in Diocesi Paderbornensi.** 60
- Sicambri Rhenum transgressi & ad Vahalin & Mosam latè dominati, tandem subjugata Galliâ Francorum regnum condiderunt.** 71
- Sicambri pluribus gentibus ex Alifone dominati.** 72. 73
- Sicambri sub Francis illustres.** 71
- Sicambri num stirpitus excisi sint qui in Diocesi Paderbornensi sedes habuerunt.** 70
- Stanislaus Hostus Cardinalis.** 91
- S. Suibertus Boruânarius fidem Christi prædicat.** 74
- T.
- Theodorus Fursenbergius è Præposito Paderbornensis Ecclesiæ, ejusdem Episcopus eligitur.** 94. Ecclesiâ Paderbornensem aë alieno gravatam liberat. *ibid.*
- Theodorus Fursenbergius Episc. & Princeps Paderbornensis Calendarium Gregorianum in sua Diocesi primus promulgat.** 95
- Theodorus Episcopus ac Princeps Paderbornensis colonia literis operam dedit.** 91
- Theodorus Princeps construit fundatque Collegium Societ. JESU Paderborna & insigni bibliothecâ adornat.** 120
- Theodorus Princeps construit suis impensis Academiam Paderbornensem, eamque fundat.** 2

I N D E X.

dat.	120	Umwannus Archiepiscopus Bremensis è collegio cathedrali Paderbornensi assumptus.	43
Theodorus Episcopus Vectigalia censibusque perpetuis alendis sublimiorum doctrinarum Professoribus è Soc. Jesu constituit.	121	M. Vinicius Legatus Tiberis.	63
Theodorus Episcopus instituit Paderborna domum Probationis pro PP. Soc. Jesu illudque sua liberalitate fundat.	121	W.	
Theodorus Furstenbergius male affictam, & heresi inquinatam Diocesim Paderbornensem nactus, ab erroribus repurgavit.	93	W Alterus Brabeck Praepositus Paderbornensis.	119
Theodorus Princeps templum S. Joannis Apostoli profanatum, a se suo redimit & PP. Soc. Jesu attribuit.	120	Wenemarum Furstenbergium.	88
Theodorus Episcopus & Princeps Paderbornensis civiles motus auctore Liborio Wicardo Paderborna excitatos componit.	99	Wenemarum Horstius Nob. Westph.	9
Theodori Principis prudens in dissipanda factione Liboriana consilium.	101	Wernerum Rollevincium.	7
Theodorus Episcopus Paderbornensis quam pacis studiosus, tam in praedones acer, & in defensionem suorum vigilans.	98	Westphalorum in adole. docilitasque laudata.	13
Theodorus Princeps praedones Diocesim suam incurfantes profligat caditque.	98	Westphalorum ingenii adjuncta modestia ac moderatio.	12
Theodorus Furstenbergius Episcopus & Princeps Paderbornensis constructor arcis Neuhusanae.	81	Westphali aliarum nationum vitis non corrumpuntur, etsi diutius inter illas versentur.	13
Theodori Episcopi ac Principis Paderborn. Fundatoris Academia, modestia commendata.	86	Westphali natura propensi ad literarum studia, & horum amore longinqua loca adeunt.	10
Theodori Furstenbergii Episcopi & Principis Paderbornensis laudes.	92	Westphali extra patriam muneribus publicis, consiliis Principum, &c. admoventur frequenter.	13
Theodorus Archiepiscopus Dorovernensis Christi fidem propagat.	39	Westphalica ingenia in celebrioribus orbis Academicis floruerunt.	6
Theodorus Archiepiscopus omnium scientiarum promus condus.	ibid.	Westphalorum integritas. 12. Erasmi Rotrod. de Westphalorum ingenii judicium. ib.	
Tiberius Drusi frater Sicambros in deditionem accipit.	63	Westphalia tota merito obstructa Theodoro Principi ob fundatam Paderbornae Academicam.	32
Tumultuarii fontis descriptio.	55	Wovelsburgum arx ab Humis, vel contra illos constructa. 94. à Friderico Comite Arenbergensi restauratur. ibid. In dittonem dynastiarum de Beunen venit. ibid. Exstruitur à Principe Theodoro Furstenbergio forma triangulari. ibid.	30
V.		Wiclephi scdum errorem à Concilio Constantiensis damnatum, approbat & resciscitare conatur Ph. Melanchthon.	17
S. Vicelinus Episcopus Aldenburgensis, Paderborna literis operam navat. ejus Sancti vita & synopsis, & res praclare gesta.	46	Wintfeldt campus non longè ab Horna oppido.	67
S. Vicelinus Apostolus Holsatorum.	45	Wirceburgi XII. obsides Saxonum Christiana fidei dogmatibus imbuit.	40
		Wexilo Germanus S. Amonis, Archiepiscopus Magdeburgensis.	45

Erratum.

Pag. 8. lin. 16. pro Spilenbergio. leg. Spiegelbergio.